SÖZ

HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

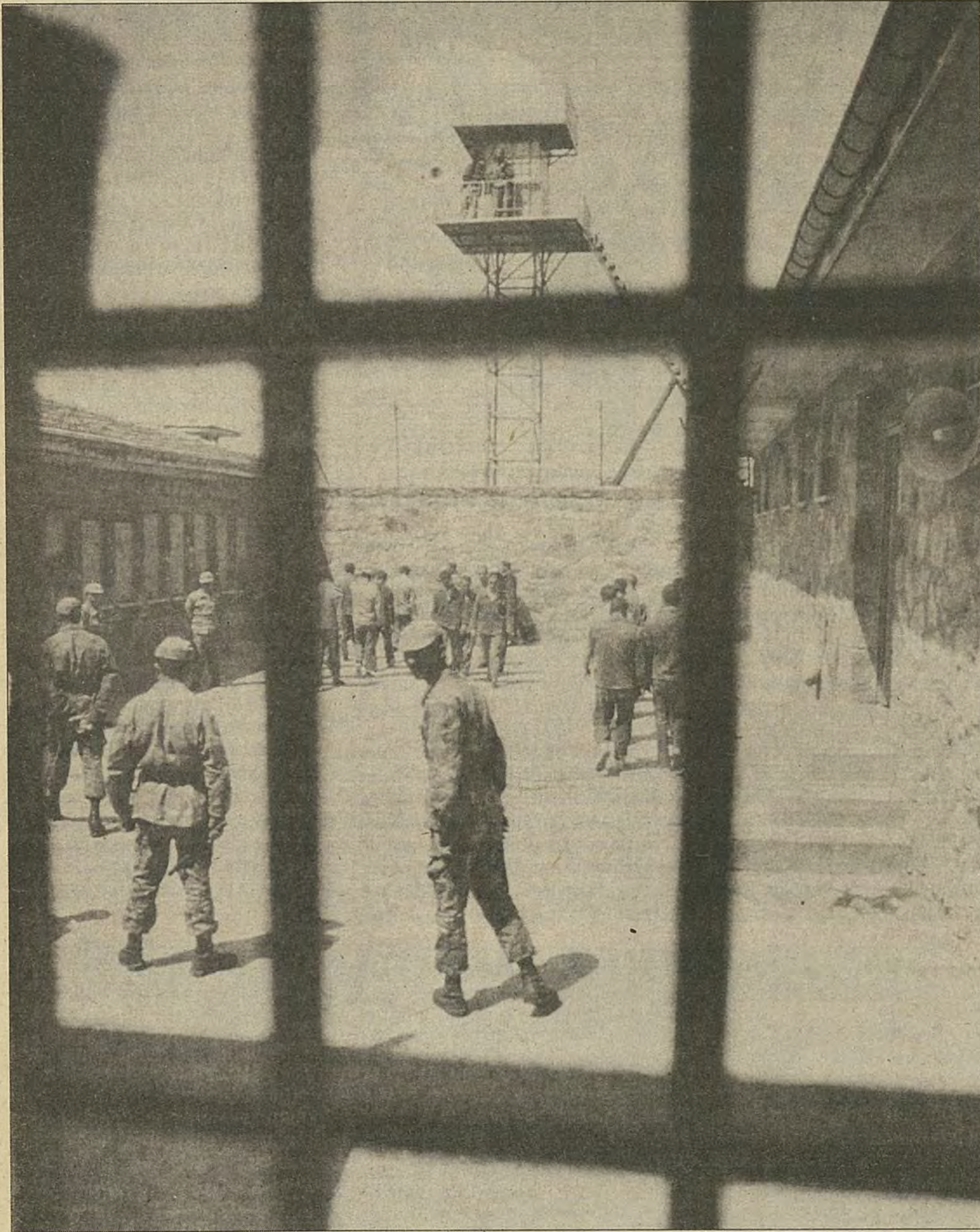
Genel eylem geliyor

▼ Kamu kesiminde çalışan yaklaşık 700 bin işçi, hükümeti protesto için 5 Ağustos'ta Ankara'da, memurların ve DİSK'in de omuz vereceği kitlesel bir miting gerçekleştirecek. 8 Ağustos'ta ise, 'genel eylem' hayata geçirilecek. İşçiler o gün evde oturmayacak, sokaklara dökülüp seslerini duyuracaklar.

▼ Her ne kadar, Türk–İş'in aldığı eylem kararlarının 'taban'da tartışılmadığı, 'dikte ettirildiği' söyleniyorsa da, bunun altını dolduracak yine sınıfın kendisi. Sözleşmelerin 'kapalı kapılar ardında' bağıtlanıp bağıtlanmaması da sınıfın gücünü ne oranda göstereceğine bağlı...

■ Haberi 14. sayfada

Onbinlerin açlığı: BARIŞ

Mamak... Geriye hüzünlü bir türkü kaldı..

▼ Yaklaşık 10 bin PKK'lı tutuklu ve hükümlünün, bütün cezaevlerinde geçen 14 Temmuz günü siyasi taleplerle başlattığı açlık grevi, benzerleri arasında dünyada da bugüne kadar yapılan en büyük eylem olmasına karşın 'büyük basın'ın gündemine giremedi.

▼ Cezaevlerindeki son eylem, daha öncekilerden farklı olarak, sadece siyasi taleplerle başlatıldı. Tutsaklar, yaptıkları açıklamada, kendilerine 'savaş esiri' statüsünün tanınmasını ve 'Cenevre Sözleşmesi' hükümlerinin uygulanmasını istedi.

Diyarbakır vahşetin ve direnişin adı

Diyarbakır bir duvar kent. Bir cezaevi, upuzun bir sur, ölüm orucu... Amed, eyalet, burmalı kadayıf ve kaburga dolması... Diyarbakır "Vahşetin Günlüğü", bok çukuru, Esat Oktay, kahraman köpek Co, "bir Türk dünyaya bedeldir"...

Kısıtlıdır, ölüme yargılıdır, bizimdir, parçamızdır

Tatvan'da denize uzak eski bir bahçede, yaz çiçeklerine vurgun oturuyordum. Belki bin yıllık yüksek duvarların dibinde. Cevizin gizemli gölgesinde. Yapraklarının çıkardığı koku başımı döndürüyor. Kolumu kanadımı kıpırdatmadan orda öylecene. Sessizlik.

Şiir dersem çık, şair dersem de çık...

Metin Altıok'un "kuşlu gazel" şiirini bilir misiniz? Son kuşlardır bunlar. Nereli oldukları, yerde mi gökte mi oturdukları belli değildir. Altıok için saklanan, kuş suretindedir ve kirletilmiş bir zaman ve mekanda herkesin mübrem bir ihtiyacıdır.

■ Haberi ve yazıları 4 - 5 - 6 ve 7. sayfalarda

Beşbin kişi Abu-Jamal için yürüdü

■ HABERİ 11. SAYFADA

Sosyalist Sol'da birlik Eylül sınavında

■ HABERİ 12 ve 13. SAYFALARDA

Ey aşk !... Nelere kadir değilsin

■ HABERİ 17. SAYFADA

● TARİH: 29 TEMMUZ 1995 ● SAYI: 24 ● FİYATI: 40.000 TL (KDV DAHİLDİR) ● ALMANYA 4 DM ● İSVİÇRE 4 Sfr ● FRANSA 14 FF ● İNGİLTERE 1.7 £ ● HOLLANDA 5 Hfl ● AVUSTURYA 28 AS ● ABD 3 $

Hariçten gazel ya da Evrensel'in hatırlattıkları

*Evrensel gazetesinde çıkan sorunlar ve ardından gerçekleşen ayrılık sol çevrelerde geniş yankı uyandırdı. Söz, olayı ayrıntılarıyla okurlarına duyurdu. Bu olay, daha önceki Özgür Gündem ve Aydınlık deneyleriyle birlikte, solun bütün sektörlerine seslenen, bütün muhalefet odaklarını içermeye çalışan günlük bir gazetenin mümkün olup olmadığı tartışmasını da kışkırttı. Londra'da yaşayan gazeteci arkadaşımız **İrfan Taştemur** da, bize bu olaydan hareketle Aydınlık'ta yaşadığı bir dönemi kendisinden hareketle yazmış.*

Hatıra olmadan hatırlamaya çalışıyorum.

Ocak 1993-Türkiye: Kaptan'dan (Ferit İlsever'den) bir telefon; "İrfan, Aydınlık'ı çıkartıyoruz, seni de aramızda görmek istiyoruz. Gel bir görüşelim". Ertesi gün 2000'e Doğru'da buluşacağız. Mesleğimin en sevgili günlerini yaşadığım dergide.

2000'e Doğru'nun kapısında Ferit beni bekliyor, odada Şule, Serhan ve Mehmet Sabuncu da var. Ferit heyecanla yeni gazete projesini aktarıyor. Bir çekincesi var; isminin Aydınlık olması... "İsme hiçbir itirazım yok" karşılığını verince şaşırıyorlar. Eski Aydınlık'ın sol kamuoyunda yarattığı şaibeyi düşünüyor olmalılar. "Aydınlık Şefik Hüsnü'den başlayan bir gelenektir. Türkiye sosyalist hareketi her zaman bu isme ve geleneğe sahip çıkmalıdır" diyorum. "Ancaak" diye ekliyorum: "Gazete ilk sayısında bir muhasebeyle işe koyulmalıdır. Eski Aydınlık'ın özeleştirisini vermelidir. Yoksa solun bütününe seslenen bir gazete yapılamaz." Ferit, her zamanki inceliğiyle çok özenli konuşuyor:

"Kim özeleştiri verdi ki, mesela senin grup (Kurtuluş) verdi mi? Sonra 2000'e Doğru'da yıllardır izlediğimiz yayın politikası bizim yayıncılık tarzımızı göstermiyor mu?"

Serhan (Bolluk) giriyor devreye: "Öyle bir gazete hedefliyoruz ki, bizi okuyan ikinci bir gazeteye ihtiyaç duymayacak. Hürriyet'e alternatif olacağız!" İçimden "Ağır iddia" diyorum. Geçmişin ciddi bir muhasebesinin yapılmasında ısrar ediyorum. O an için başlamaya niyetim yok.

Nisan 1993-Türkiye: Hayatımda bir kez gördüğüm ve çok sevdiğim sevgili Veli Yılmaz'ın cenazesinde Merdan'la karşılaşıyorum. "Reis" diyor Merdan (Yanardağ), "Onbinler A.Ş. ve Perinçek'ler gazete projesini birleştirdi. Aziz Nesin başyazar, Arslan'la (Bartu) ben yazıişleri müdürü olduk. Seni de aramızda görmek istiyoruz. Merdan'la Arslan iflah olmaz gazete kurucuları, başkalarını "kandırmak"ta da üzerlerine yok. Biraz mırın kırın ettikten sonra kabul ediyorum. O günlerde çalıştığım Aktüel'e döner dönmez, editörüm Alper Görmüş'e (12 Eylül öncesi Aydınlık gazetesinin militanlarından), istifamı sunuyorum. Yazıişleri müdürüm Alev Er ve yayın yönetmenim Gülay Göktürk de Aydınlık'ın Eylül öncesi kadrolarından. Yine de gözlerinde "vatana millete hayırlı olsun" temennisi var. Helalleşiyoruz...

1 Mayıs 1993-Türkiye: Gazetenin çıkış bildirgesi çok güzel. Herhalde Merdan kaleme aldı. Fraksiyon gazetesi olmayacak, vs.

Peki o gün 1 Mayıs nasıl izlenecek? İki yerde kutlama var, Şişli'de ve Pendik'te. İşçi Partisi Şişli'de katılıyor. Bir anda ince bir katakulliyle karşılaşıyorum.: "Bugünkü 1 Mayıs haberlerini ve gelişmeleri İşçi-Sendika Servisi izlesin! Böylece Haber Merkezi'nin (müdür olarak da bendenizin) yükü hafifler!" Ahmet Nesin'i ve partili bir muhabiri de Pendik'e gönderiyorum. Pendik'teki miting gecikiyor. Haberini kim yazacak, İşçi-Sendika mı, Haber Merkezi mi? Ahmet neredesin, yaz şu haberi be gözüm. Bir karışıklık var. Haber bir türlü gelmiyor. Ertesi günkü 1 Mayıs haberi İşçi-Sendika Servisi'nin (İşçi Partili arkadaşların yoğun olduğu servis) mühürüyle gazetede yerini alıyor. İkinci günde golü yiyoruz. Olacak o kadar!

Mayıs 1993 ortaları-Türkiye: İP'li meslektaşlarımızın gözü Haber Merkezi'nde. Her sabah toplantısında hedef oluyorum: "Haber Merkezi iyi çalışmıyor." Ben de kabul ediyorum, "Doğru söylüyorsunuz! Haydi hep beraber nedenleri üzerinde duralım." Pratiğin sorunlarını aktarmaya çalışıyorum. Muhabirlerin etkin olmayışları, partili muhabirlerle bu işin olmayacağı, onların biraz esnetilmesi ve daha profesyonel bir havanın egemen kılınması gibi..

Tartışma, gazetenin beyni (mutfağı da deniyor) sayılabilecek Yazıişleri'nde de giderek büyüyor. Yazıişleri'ni yöneten Merdan da eleştirilerini sertleştiriyor. Başlangıçta sağlanan mutabakata uyulması için Arslan'la birlikte İşçi Partili arkadaşları zorluyor.

Bu ara ciddi bir ortakulak iltihabından muzdaribim, Merdan dalgasını geçiyor; "Babıali'de kulakları duymayan tek haber müdürü bizde!" Sen geç dalganı reis...

Bir gün evden çıkıp işe gelirken, bakkalda başka bir Aydınlık görüyorum. O da ne: Logosu ortadan sola çevrilmiş, sarı kırmızıya boyanmış. Bir de diziye başlıyormuşuz; "Salman Rüştü'nün Şeytan Ayetleri." Allah'tan hayırlısı. Reis'in de, Arslan'ın da olanlardan haberi yok. Bir gün önce hazırladığımız gazeteye acil müdahale yapılmış. İki yazıişleri müdürü ve bir haber müdürünün olandan bitenden haberi yok. Sabah toplantısında kapışıyoruz: "Logo neden değişti. Yayın Kurulu dediğimiz şey bostan korkuluğu mudur?" Kaptan Ferit, "Kararı arkadaşlarla aldık" diyor. Ne oldu Kaptan, biz arkadaş değil miyiz?! Hayır, hayır o arkadaş başka; arkadaşın adı Doğu Perinçek.

"Biz de zaten baştan onu söylüyorduk" diyoruz. Emaneti sahibine, yani Doğu'ya iade et, herkes mutlu olsun şu küçücük gazetede. Emanet sahibine iade ediliyor, emanetin sahibi halkın ve tüm emekçi sınıfların da vekaletiyle masaya yumruğunu vuruyor: "Bu gazete benim!" İyi, senin olsun gazete.

Onbinler A.Ş.'den bir ses duyar mıyız, diye bekliyoruz, Onbinler A.Ş'den birilerini arıyoruz. O sırada Onbinler A.Ş. kontenjanından Ankara Temsilcisi olan Varlık Özmenek'in bel ağrısından muzdarip olduğunu, gazeteye gidip gelemediğini, Ankara'nın da Hasan Yalçın'a bağlanacağını öğreniyoruz. Aziz Nesin.. Nerede sahi Aziz Nesin... Ben şahidim Aziz Nesin'in Şeytan Ayetleri'nin yayınlanacağından haberi bile yok. Olay tam Aziz Nesin'lik!

Orta kulak iltihabım ise giderek artıyor.

Bayramdan sonra, 1993–Türkiye: Bu sabah başka bir sürpriz daha var. Haber Merkezi'ndeki yardımcılarım Mehmet, Bülent ve Ayşegül müjdeyi veriyorlar: "Sevgili Müdür, artık sen müdür değilsin". İşçi Partili gazateciler içinde aynı frekanslardan yayın yaptığımız ikinci insan (birincisi Hasan Yalçın'dır), değerli dostum Adnan'a (Akfırat) görevi devrediyorum: "Al bu görev başında paralansın!" "Amiin" diyor. Bana da çekilmek düşer, istifamı takdim ediyorum "arkadaşlara."

26 Haziran 1993-Türkiye: Bugün benim evlenme yıldönümüm. Sırası mıydı Aziz Nesin'le görüşmenin. Reis (Merdan), Arslan ve ben Aziz Nesin'i nihayet Teşvikiye'deki evinde yakalıyoruz: "Sana güvendik, inandık, senin rızanla ve Onbinler'in hisseyi huzuruyla Aydınlık'ı çıkarttık" diyoruz. O sırada Aziz Nesin bize kendi demlediği çayları getiriyor, "Gidip bir bakar mısın mutfağın ışığını açık unuttum mu? Elektrik ziyan olmasın" diyor. "Unutmamışsınız Aziz Ağabey" diyorum. Bizleri iyi dinliyor. Gazeteye maddi katkı için göz ameliyatı olmaktan vazgeçtiğini ve parasını gazeteye aktardığını anlatıyor. "Bu Türkiye'de solun son umudu arkadaşlar" diyor sevecen sesiyle. Yazmayı "biraz daha" sürdüreceğini söylüyor. Eleştirdiğimiz konularda, (gazetenin parti rotasına girdiği vs.) bizimle aynı görüşte. Ama... Yapacak bir şey yok... Karım beni yıldönümü yemeğine bekliyor, Aziz Nesin'le vedalaşıyoruz...

1994 sonu-1995 şimdiye kadar-İngiltere: Evrensel'in temsilcisi Kenan'dan gazeteye ilişkin haberleri alıyorum. Herşey iyi. Profesyonel kadrolar var. Ertuğrul da orada. Celal Başlangıç, Yurdagül, İsmail, Asaf, Fenni hep bizim tertip. Herşey iyi gidiyor.. Helal olsun arkadaşlar. Emrinizdeyiz.

O da ne? Bir sabah yine künye traşı. Sinekkaydı tarafından. Olmadı be, olmadı, yine olmadı. Lanet olsun, hep bunları mı söyleyeceğiz, diye iç geçiriyorum. Şimdi Aydınlık da yok, Aziz Nesin de. Keşke Evrensel yaşasa. Ya yaşamazsa ne olacak? Türkiye işçi sınıfına ve emekçilerine verilen karşılıksız çek gibi bir şey olacak. Kaçıncı karşılıksız çek. Kim ciro ediyor bunları?

Günlük Aydınlık'ın henüz bir mutabakat gazetesi olduğu günlerdeki sayılarından biri.

'Yap bi gaste, az muhalif olsun..!'

F. Cengiz ERDİNÇ

Yerli otomobilleri, yerli çamaşır makinelerini, buzdolaplarını beğenmeyenler çoktur. Kimi bunların teknolojilerini kötü, kimi fiyatlarını pahalı bulur. Ama hiç kimse çıkıp da "muhalif" otomobil ya da buzdolabı, çamaşır makinesi üretmek gibi bir hezeyana kapılmaz. Bu işlerin sadece sermaye sahibi olmakla ilgili olmadığı, arkasında büyük bir teknoloji olması gerektiği aklı başında herkes tarafından kolaylıkla kestirilebilir. Zaten bu büyüklükte organizasyonların "muhalifliğini" de şüphe ile karşılamak gerekir...

Oysa matbuat aleminde durum hiç de böyle değildir. Mevcut gazeteleri beğenmeyenlerin -ki bu beğenmeme durumunun genellikle çok haklı nedenleri de vardır- büyük bir bölümü gerekli sermayeyi bulup bir gazete çıkardıklarında tiraj rekorlarını altüst etmeye hazır olduklarını düşünürler. Zaten bu memlekette gazetecilik kendine özgü yöntemleri, bilgisi olan bir meslek değil, ipten ve kazıktan kurtulabilen herkesin yapabileceği bir "meşgale" olarak değerledirilir. Eh durum böyle olunca da "sallasanız" muhalif gazete ya da dergi projesine değersiniz.

Şanlı olanlar önce "finansör" bulur, eş dost arasından devşirilen "profesyonelliği" kendinden menkul kadrolarla kollar sıvanır ve "tartışma toplantıları" başlar. Aslında "tavukçuluk postası" türü bir dergiyi bile (üç aydan üç aya, sadece gıdaklayarak) çıkaramayacak formatta adamlar gazete yapmaya, üstelik muhalif gazete yapmaya soyunurlar. İçlerinde iyi gazeteci sayılanlar da vardır. Ancak biraraya geliş nedenleri sıradan bir gazete okurunun gazetelere karşı duyduğu tepkinin biraz daha rafine bir biçimde ifade edilmesi, bu hoşnutsuzluğu paylaşmalarıdır. Ortak özellikleri de "karşı oldukları şey" çerçevesinde biraradа olmalarıdır. Yoksa yeni ve muhalif bir gazetenin nasıl yapılması gerektiğine, haber diline, yazıişleri organizasyonuna, sayfa düzenine, dağıtıma, teknolojiye ve bunun gibi irili ufaklı yüzlerce ayrıntıya ilişkin "fikir üretemezler." Eşe, dosta bol bol "müdüriyet" dağıtarak örgütlenme işini kotarırlar. On muhabirin çalıştığı yerde elli tane editör, otuz tane koordinatör, on tane müdür vardır. Haber dilinin muhalif olması için, "medya, iktidar, bilinç, emek" gibi sözcüklerin sık kullanılmasını yeterli görürler. Bir de "hain kapitalistler halkın haber alma hakkını sömürerek yığınları manüple ediyor" şemasını olur olmaz her yerde kullanırlar. Onlar "gerçek" habercilik yapacak, kandırılmış ve umutsuz halk kitleleri de bu gerçek haberlere "yeni bakkalın muma saldırdığı gibi" saldıracak, mutlu sona ulaşılacaktır...

Gazete eninde sonunda ortaya çıkar, ak tiraj-kara tiraj en fazla on gün, bilemediniz bir ay içinde belli olur. Milyarlar harcanmış, çok sayıda insan geceli gündüzlü çalışmış, emek sarfetmiştir. Onbinlerce okuyucu da yeni bir gazete çıkıyor diye heyecanlanmıştır. Ancak ilk sevinenler "hurda kağıt üzerine iş tutanlar" olur. Tiraj durumu kurtarsa bile, yapılan iş "Kırbaç Ganyan Bülteni" kadar itibara sahip değildir, kendileri de dahil kimse beğenmez...

Halk gerçek haberciliği anlamamış, o hain kapitalistlerin "sömürücü medyasını" tercih etmiştir...

Gösteri biter, ışıklar yanar ve ilk hırlamalar başlar. Muhalif gazete prenslerinin aslında sıradan palavracılar oldukları, "en az otuz-kırk bin satarız" diye işkembeden tiraj analizleri yaptıkları ergeç ortaya çıkar. Asabiyet yükselir ve iş bir noktada kopar. İşte o noktada sahte prensler çamura yatmaya başlar; "zaten kadro eksikti, tesis yoktu, altyapı yoktu, çim saha yoktu, hakem ibneydi..." Bütün bunları önceden bilmiyor muydunuz sorusunun karşılığı yoktur. Asla ve asla "biz beceremedik, boyumuzun ölçüsünü aldık" gibi sözcükler kullanmazlar. Hemen tavşanlar şapkaya geri konur ve "kumpanya" bir sonraki "gösteri" için tartışma toplantılarına başlar...

Neyse, siz bunları boşverin, hadi gelin muhalif dergi yapalım, acayip satacaz haa... Duymuyor musunuz., halk kapıda "gerçek haber istiyoruz" diyerek gösteri yapıyor...

Tüm Haber–Sen'in genel merkez ve şubeleri kapatıldı

Sivil anayasalı rejimin ilk mühürü

Tüm Haber Sen üyeleri, her ortamı değerlendirerek, uzun süredir sendikalarını savunmak için eylem yapıyor.

Haber Merkezi- Bir "demokratikleşme" görüntüsü altında hızla gerçekleşen anayasa değişikliklerinin Meclis'ten geçmesinin hemen ardından İçişleri Bakanlığı, Tüm Haber-Sen'in genel merkez ve şubelerine kapatma kararını tebliğ etti.

Daha önce Yargıtay Hukuk Daireleri Kurulu'nun Tüm Haber-Sen'in kapatılması doğrultusunda verdiği karar daha kesinleşmeden sendikanın kapatılması bütün üyeleri ayağa kaldırdı. 26 ve 27 Temmuz günleri İstanbul'da çeşitli protestolar yapıldı.. 27 Temmuz günü Gayrettepe Telefon Başmüdürlüğü'nde çalışan memurlar ve Haber-İş üyesi işçiler iş bırakarak Mecidiyeköy'e kadar yürüdüler. 28 Temmuz'da ise Telefon Başmüdürlüğü ve PTT'de çalışan Tüm Haber–Sen üyesi memurlar pasif eylemlerle sendikanın mühürlenmesini protesto etti. İşe geç gitme, iş yavaşlatma eylemleri yapan PTT çalışanları asıl yanıtı önümüzdeki hafta verecekler. Cumartesi günü toplanacak olan Kamu Çalışanları Sendikaları Koordinasyon Kurulu'nda (KÇSKK), Tüm Haber-Sen'in kapatılması birinci gündem maddesi olarak tartışılacak ve yeni eylem kararları alınacak. 5 Ağustos'ta Ankara'da Türk-İş'in düzenlediği mitinge de katılacak olan kamu çalışanları, işçilerle birlikte hükümeti protesto edecekler.

Tüm Haber-Sen'in mühürlenmesine yönelik olarak KÇSKK, demokratik kitle örgütleri ve sendikalar tepkilerini dile getirdiler. Bu tepkiler özetle şöyle:

Dönem sözcüsü K. Bal:

"Tüm Haber-Sen'e yönelik bu saldırıyı tüm kamu çalışanlarına yöneltilmiş bir saldırı olarak algılıyoruz. Bugüne değin kamu çalışanları sendikalarının kapatılması doğrultusunda açılan onlarca davanın çoğu lehimize sonuçlandı. Bugün ise, mahkemenin verdiği kararın gerekçesi olan "Anayasa'da yoktur" yaklaşımı artık geçersizdir. İtiraz edilmiş ve sonuçlanmamış bir karardır. İçişleri Bakanlığı'nın böyle bir durumda Tüm Haber-Sen'i kapatma çabaları bizi daha başka hesapların yapıldığı kuşkusuna götürmektedir. Ancak herkes tarafından bilinmelidir ki, 1990'larda birkaç yüz kişiyken kabullenmediğimiz bu tür uygulamaları, bundan sonra da onaylamamız mümkün değildir. .

Tarım-İş İstanbul Şubesi

Artık o kadar çok şey oluyor ki.. Söz bile anlamını yitirdi. 12 Eylül faşizmi döneminde 5 general bile işçilere yüzde 15 zam vermişti. Bu sivil ve rütbesiz generaller işçilere sıfır sözleşmeler dayatıyor. Sendikaları mühürlüyor. Sözün gerçekten önemi yok. Artık sokaklara çıkıp herşeyi göze alarak tavır göstermeliyiz.

Yeniden dergisi:

Tüm Haber–Sen'in kapatılması sıradan basit bir işlem değildir. Demokrasiyi engelleyen güçlerin hukuk boyutunda siyasal bir tercihleridir ve bu siyası güçlerin yargıya etki ederek, yargının bağımsız çalışmasını engelleyerek, kendi sınıfsal tercihleri doğrultusunda toplumun özgürleşmesini engelleme açısından aldırdıkları bir karardır.Her türlü yasal ve anayasal engeller, fiili meşru mücadele zemininde geri püskürtülecektir. Biz inanıyoruz ki haklar, yasalardan önce gelir.

Birleşik Sosyalist Parti

Kamu çalışanlarının sendikal haklarını reddeden anayasa değişikliğinin ardından kamu sendikalarına yönelik saldırılar başladı. İçişleri Bakanlığı Tüm Haber-Sen hakkında verilen daha önceki bir mahkeme kararını, gerekçe göstererek bakanlık emriyle sendika kapatmaya girişti.

İktidarın politik saldırılarıyla karşı karşıya kalan kamu çalışanları bu saldırıyı da örgütlü güçleriyle altedecektir.

'BSP'de yollar ayrılmıyor'

Evrensel gazetesinin 27 Temmuz 1995 tarihli sayısında "Birleşik Sosyalist Parti'de Yollar Ayrılıyor" başlığıyla yeralan haberle ilgili olarak BSP Merkez Yürütme Kurulu üyesi ve Parti Sözcüsü Atilla Aytemur yaptığı açıklamada, haberde yeralan olguların gerçeği yansıtmadığını belirtti. Gruplararası Zemin diye tanınan BSP platformu da, başka bazı gruplar gibi birçok konuda muhalif bir tutum takındıklarını, ancak, ayrı bir örgütlenmeye gitmedikleri gibi, partinin bütünlüğünü ve eylem birliğini "titizlikle" savunduklarını duyurdu.

BSP'nin Olağanüstü Kongresi'nde, Sosyalist Politika, Gruplararası Zemin ve Emek platformlarının, nisbi temsile dayalı seçim sisteminin doğurduğu sonuçlara ilişkin tartışma nedeniyle yeni oluşan Genel Yönetim Kurulu'nda yer almayacaklarını ilan ettiklerini belirten Aytemur, açıklamasında şunları söyledi:"Daha sonraki günlerde Emek Platformu bir değerlendirme yaparak Genel Yönetim Kurulu'na girme kararı alırken, Sosyalist Politika ve Gruplararası Zemin Platformları parti içinde ideolojik ve siyasi sorunlarda daha aktif tutum alma, toplantılar düzenleme, komisyonlara katılma, partinin eylem birliği ve bütünlüğünü titizlikle koruyan bir anlayışla davranma kararı almışlardır."

Aytemur, BSP'nin gerek bileşimi, gerekse tüzüksel yapısıyla geleneksel parti yapılarından çok ciddi farklılıklar gösterdiğini de vurgulayarak, "Evrensel'de yer alán haber, bu çerçevede BSP'de yolların ayrılışının değil, canlı bir iç hayatın varlığının ortaya çıkardığı kimi olgulardır. Geleneksel partilerde, böyle bir durum elbetteki 'ihraçlar' ya da 'istifalar' şeklinde basına yansıyacaktı" dedi.

Öte yandan BSP çevrelerinde "Gruplararası Zemin"de duran sosyalistler diye tanınan partililer de yaptıkları açıklamada, Evrensel'in haberinin gerçekleri yansıtmadığını belirttiler. Açıklamada, BSP'de bir "yol ayrımı"nın sözkonusu olmadığı vurgulanarak, şöyle denildi:

"BSP birleşik ve çoğulcu bir partidir. Parti tüzüğünün verdiği bir hakkı kullanan sosyalistler çeşitli platformlar oluşturabilirler. Ancak bunlar, bütün partililerin katılımına açık ve meşru zeminlerde yürüyen oluşumlardır. Kaldı ki bizler, BSP'nin örgütsel bütünlüğünü ve eylem birliğini tizizlikle koruyan bir anlayışla politika yapıyoruz. Partide bazı konularda muhalif bir çizgi izlediğimiz doğrudur. Ancak, parti içinde parti kurmak anlamına gelecek bir hizip örgütlenmesine yönelmemiz mümkün değildir. Böyle bir tutum doğru olmadığı gibi, siyaset anlayışımıza ve ahlakımıza da uygun değildir. Bu nedenle ayrı bir merkez oluşturma, alternatif il komiteleri ve yayın kurulu kurma gibi bir oluşuma yönelmemiz sözkonusu bile olamaz."

Bu arada, Sosyalist Politika platformunun da Evrensel'de yeralan haberin doğru olmadığını bir "tekzip" metniyle gazeteye ilettiği öğrenildi.

Bol Niçün'lü Afakî Sorular

Tektaş AĞAOĞLU

Devletten, devletin parlamentosundan, devletin partilerinden demokrasi beklemenin nafile olduğunu görmek için sivillerin anayasa değiştirme girişiminin encamını beklemek gerekiyor muydu? Dağ fare mi doğurdu? Yoksa fareye dağ mı doğurttular?

Niçün bu kadar seviniyorlar?

Demokrasi düşmanı bir anayasayı rejimin kılına dokunmadan "değiştirmiş" olmaktan ne denli sevinç duysalar yeridir. Sağlı sollu siviller nerdeyse on beş yıldır -dile kolay!- yerin dibine batırdıkları bu aynı anayasayla ülkeyi pekâlâ yönetmiyorlar mıydı? Niçün demokrasi getirsinler? Kim istiyor demokrasiyi?

Avrupa mı istiyor?

Avrupa Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesini istiyor. Niçün istiyor? Türkiye'nin nasıl bir ülke olduğunu, nasıl yönetildiğini, kimler tarafından yönetildiğini bilmiyor mu? Gümrük Birliği'nden sonra Türkiye için "bon pour l'Orient" (Size yeter!) bir demokrasi Avrupa'ya yetmez mi? Demokrasi Türkiye'ye "huzur" mu getirir, yoksa "huzursuzluk" mu? Gümrük Birliği içinde olsun, dışında olsun Türkiye için demokrasi ve huzur çelişik kavramlar değilse, sermaye birikiminin kırılgan yapısı, vahşi ve açgözlü yönelimleri oportadayken, şu "anayasa değiştirme" nümayişiyle neyin pazarlığı yapılıyor?

Fransa Cumhurbaşkanı geçende Türkiye'ye niçün "anlayış" gösterilmesini istedi ve niçün boyalı medya tarafından "kahraman Türk dostu" ilan edildi?

Gümrük Birliği'ne girmiş bir Türkiye için Avrupa huzur mu öngörür, huzursuzluk mu? Gümrük Birliği'ne girmiş bir Türkiye'den Avrupa ne ister? Türkiye'ye sermaye, teknoloji, usul erkân, ilişki mi akıtacak, Türkiye'den kâr mı götürecek? Sonradan kâr götürmek için önce öbürlerini akıtacaksa, sonradan götüreceği kâr kimin sırtından katlanarak nasıl çıkacak?

BAB (Batı Avrupa Birliği) nedir? Ne işle meşgul olduğunu biliyor musunuz? BAB'la ilişkilerde niçün Avrupa hükümetleriyle Türk hükümeti arasında su sızmıyor? Türkiye'de insan hakları, işkence, düşünce özgürlüğü, gözaltında kayıplar, demokrasi vesaire BAB'ın kendine dert ettiği sorunlar arasında sayılıyor mu?

Niçün sayılmıyor?

Türkiye'de liberaller mi istiyor demokrasiyi?

Kim liberal? Niçün liberal?

Çalışanları arasında sendikalı yaşatmayan boyalı gazetede fikir üreten köşe yazarı için liberal olmaktan kolay ne var? Çalışanların sendikal özgürlükleri ve sosyal hakları önündeki ilk engel "despotik devlet" mi, gazetenin "liberal" patronu mu?

> Özgürlüğün ve demokrasinin özel girişimci piyasa ekonomisine koşullu tanımı, (çalışanların iktidar perspektifinin) önüne konulmuş bir engel, gözdağı ve uyarı değil mi? "Serbest" piyasa ekonomisi koşullu demokrasi tanımının kerameti nerden menkul? Türkiye gibi ülkelerin önünde "başka" bir demokrasi seçeneği yok mu?

TİSK ilan ediyor: Çalışanlara iş güvencesi sağlayan tasarı asla yasalaşmamalıdır. Önümüzde Gümrük Birliği var. Rekabet koşulları elvermez!

Liberal köşe yazarı yazıyor: Despotik devlete ölüm! KİT'ler özelleştirilsin! Serbest piyasa ekonomisi olmadan demokrasi ve özgürlük olmaz! Yaşasın Gümrük Birliği!

TİSK'li baylar rekabet koşullarından söz etmekle çalışanların özgürlüğüne mi sahip çıkıyorlar, despotik devlete mi?

KİT'ler özelleştirilip TİSK üyesi özel girişimcilere haraç mezat satılıyor. Özel girişimci satın aldığı fabrikayı hangi rekabet koşullarında çalıştırıp Avrupa ve dünya pazarında para kazanacak? Özel girişimci yalan mı söylüyor? Yoksa enayi mi? Niçün liberal olsun? Gazetesinde sendika yaşatmayan gazete patronu liberal değilse, devlet niçün despotik olmasın?

Devlet kime despotluk ediyor?

Devletin partileri, aralarında hırlaşarak da olsa, hep biraraya geldiler, devletin parlamentosundan Özelleştirme yasasını, Gümrük Birliği yasasını çıkarttılar. Kamu çalışanlarının sendikal haklarını tanıyan anayasa değişikliği niçün çıkmadı? İş güvencesi yasası yıllardır niçün çıkmıyor?

Yoksa despotik olan "rekabet koşulları" mı?

TİSK'li bayların rekabet koşullarına tahammülleri nereye kadardır? Türkiye'de "serbest" piyasa ekonomisinin tahammül sınırı nereye kadardır? Niçün öyledir?

İnsanlık komünizm "âfet"inden kurtulalıberi Avrupa'da daha mı çok, yoksa daha mı az demokrasi var?

Ekonomi liberalleştikçe, özelleştirme furyası yayıldıkça hızla zenginleşen kesimlerle hızla yoksullaşan kesimler arasında uçurum niçün hızla büyüyor? Kitlesel işsizlik artarak sürerken, işçi ücretlerine, sendikalara dolaylı/dolaysız saldırı nerden icap ediyor? Ekonomik liberalizm, "küreselleşme", "bilgi çağı" vb. yarım yüzyıllık sosyal devlet anlayışını ve pratiğini niçün olumsuz etkiliyor?

Avrupa hükümetleri, merkez bankaları, Londra ve Frankfurt borsaları, Brüksel'de AB bürokrasisi Avrupa için yakın ve orta vade gelecekte huzur mu, huzursuzluk mu öngörüyorlar? Ulusal devletler "küçüldükçe" Brüksel bürokrasisi, ulusal kolluk kuvvetleri ve ordular niçün küçülmüyorlar? (BAB'ın ne olduğunu öğrendiniz mi, bu arada?)

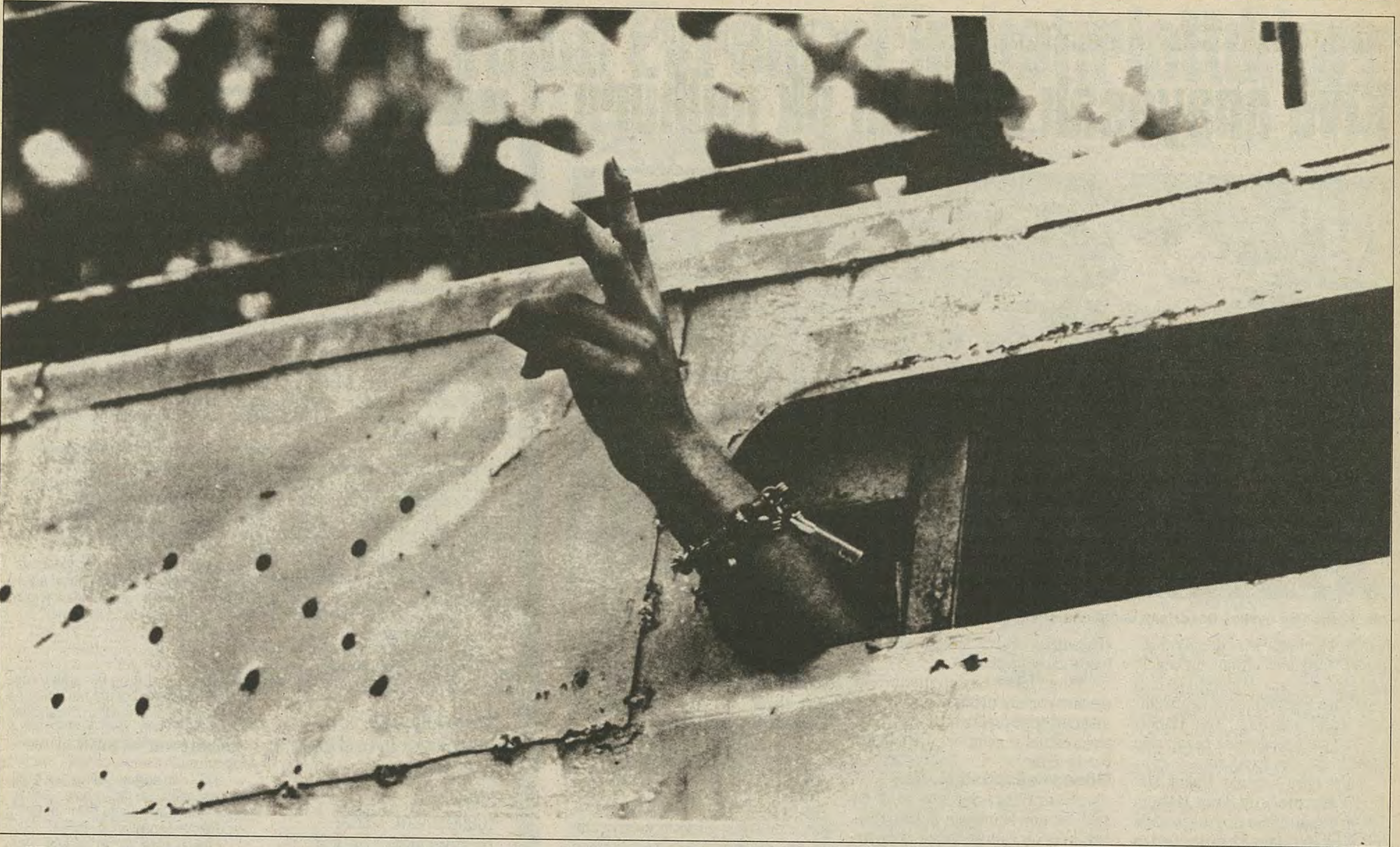
Avrupa'da olduğu kadarıyla olsun, biz o kadar demokrasiye razıyız denilecekse, o kadar demokrasinin maddi bahası ne kadardır ve nereden, kimlerden çıkmaktadır. Avrupa'da hâlen niçün bizde olduğundan çok demokrasi var, işçi hakkı var, sosyal hak var? Öyle olduğu halde, niçün hepsi orda da giderek geriliyor? Orda gerilerken bizde niçün ilerlesin?

Hepsi de "bilgi çağını yakalamış" herbiri post-modern kapitalizmin "yüz akı" Güney Kore'de, Tayvan'da, Singapur ve Hong Kong'da demokrasi var mı? Ne kadar var? "Uzakdoğu Kaplanı"nın şahlanışını görüp ağzının suyu akan TİSK'li bay Türkiye için ne tür bir demokrasi öngörüyor?

Despotik devlet çözülür ya da "bin yılda bir de olsa anayasa yapabilir" olduklarını ispat eden sivillerin himmetiyle imana gelir de, ülke "demokratik"leşirse, çalışanlara hangi rekabet koşullarında hangi haklar "yasayla düzenlenerek" tanınır? Çalışanlar daha fazlasını ve henüz gündeme gelmemiş ya da gelmiş de hasıraltı edilmiş olanları da isterlerse ne olur? Tanınanlar sonradan geri alınamaz mı? Kim geri alınsın ister? Nasıl geri alınır? Geri alınmayacağının teminatı nedir?

Özgürlüğün ve demokrasinin özel girişimci piyasa ekonomisine (kapitalizme) koşullu tanımı o teminatın (çalışanların iktidar perspektifinin) önüne konulmuş bir engel, gözdağı ve uyarı değil mi? O halde o engeli aşma hedefi ve -o hedef doğrultusunda- çalışanların iktidar perspektifi, demokrasi talebinin sınıf mücadelesi bağlamında ana ekseni olma durumunda değil mi?

"Serbest" piyasa ekonomisi koşullu demokrasi tanımının kerameti nerden menkul? Türkiye'nin ve Türkiye gibi ülkelerin önünde "başka" bir demokrasi seçeneği yok mu? "Serbest" piyasa ve rekabet koşullarının dikfasına mahkum muyuz?

Onbinlerin açlığı: BARIŞ!

Haber Merkezi- Yaklaşık10 bin PKK'lı tutsağın tüm cezaevlerinde 14 Temmuz 1995 günü siyasi taleplerle başlattığı süresiz açlık grevi; gerek talepleri açısından, gerekse katılımın daha öncekilerle kıyaslanmayacak ölçüde yüksek olması bakımından ilk olma özelliğine sahip olmasına karşın, "büyük" basının gündemine giremiyor.

Bu eylem, katılım düzeyi ve diğer özellikleri ile dünyada da benzerleri arasında en büyük eylem olma özelliğine sahip.

Bugüne kadar, cezaevlerindeki sorunların çözülmesi ve baskıların ortadan kaldırılması amacıyla yapılan açlık grevlerinden farklı olarak bu eylem, bütünüyle siyasi talepleri içeriyor. Bir diğer farklılık da, açlık grevlerinin aynı anda tüm cezaevlerinde birden başlatılması. Daha önce de, bir cezaevindeki direnişe destek amacıyla diğer cezaevlerinde açlık grevleri başlatılmışsa da, yaklaşık onbin tutuklu ve hükümlünün katıldığı bir açlık grevi ilk kez gerçekleştiriliyor.

Ancak bir benzerlik var. Önceki açlık grevlerinde cezaevi yönetimlerinin başvurduğu bir yöntemin bu sefer de uygulamaya konulduğu görülüyor. Uzun süre gerekçesiz olarak tutsaklarla görüşmeyi reddetme, açlık grevi 40. ya da 50. gününde ölüm sınırına dayandığında ve tutsaklardan birçoğunda giderilemez hasarlar oluştuğunda harekete geçme şeklinde başgösteren bu 'taktik'in bir benzerinin yine uygulamaya konulacağı sanılıyor. Şimdi, 10 bin tutsağın eylemini görmezden gelen Ankara'nın, bu tutumu ne kadar sürdürebileceği merak ediliyor.

Ayrıca açlık grevlerinde hastalanan tutsakların tedavilerinin geciktirilmesi ya da hiç yapılmaması yönündeki uygulamanın bu açlık grevinde de sürdürüldüğü izleniyor.

Yozgat Cezaevi'nde yatmaktayken açlık grevinin 10. gününde fenalaşan Fesih Beyazçiçek, tedavisi geciktirildiği için yaşamını yitirdi. Çeşitli siyasi parti ve demokratik kuruluşlar tarafından yapılan açıklamalarda, 23 Temmuz Pazar günü tedavi için Ankara'ya nakledilirken yolda hayatını kaybeden Beyazçiçek'in ölümünden Adalet Bakanlığı, Cezaevleri Genel Müdürlüğü ve Yozgat Cezaevi idaresi sorumlu tutuldu.

Solun tavrı

Devlet kanalından bir yanıt gelmemesinin yanı sıra, sol yayın organları dışında, medyanın da konuyu görmezlikten geldiği görülüyor. PKK ile devlet güçleri arasındaki mücadelenin de adının konmasını gerektiren bir tartışmayı da yeniden gündeme sokan açlık grevlerinin, resmi kanal tarafından dikkate alınmamasının anlaşılabilirliği bir yana, solda da bir hareketsizlik görülmesi dikkat çekiyor. Tutsakların talepleri içerisinde yer alan "siyasi çözüm" isteğinin, bu politikaya karşı çıkan kimi sol örgütlerin eylemlere destek vermemesine yolaçtığı ileri sürülüyor. Ancak açlık grevlerine destek verdiklerini açıklayan birçok sol/sosyalist örgüt de bulunuyor.

Bu konuda görüştüğümüz bir PKK'li tutsak, "Özellikle Türkiye devrimci hareketi içindeki kimi güçlerin siyasi çözüm talebine karşı olduğunu biliyoruz. Biz, üzerimize düşen ve amacımıza hizmet eden her aracı kullanacağız ve yeni taktikler üretip dile getireceğiz" yanıtını verdi.

'Savaş hukukuna uyulsun'

Dönüşümlü olarak 10'ar günlük süreler halinde götürülecek olan süresiz açlık grevi kapsamında, henüz adları açıklanmayan bir grup tutsağın da ölüm orucuna başlayacağı öğrenildi. 14 Temmuz 1982'te M. Hayri Durmuş, Kemal Pir, Akif Yılmaz ve Kemal Pir'in Diyarbakır Cezaevi'nde ölüm orucuna başlamasının 13. yıldönümüne denk getirilen açlık grevleri, aynı zamanda Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni (DGM) boykot etmeyi de kapsayan bir siyasal kampanya halinde yürütülüyor. Kendilerinin gerçekte "savaş esiri" olarak kabul edilmeleri gerektiğini öne süren PKK'li tutsakların diğer talepleri özetle şöyle:

"Cenevre Savaş Sözleşmesi'ne uyulmasının güvence altına alınması; Sivillerin katliamına, yargısız infazlara, köylerin yakılmasına ve boşaltılmasına son verilmesi; Askeri imha operasyonlarının durdurulması; Savaşı yerinde izlemek ve zindanlardaki durumu yerinde görmek için Birleşmiş Milletler ve Kızılhaç tarafından heyetlerin gönderilmesi; Tutsakların savaş esirliği statüsünün kabul edilerek zindanlardaki baskılara son verilmesi ve siyasi çözüm için diyalog çağrısının desteklenmesi..."

Sağmalcılar Cezaevi'nden Mehmet Nazım Yüceler'in Söz adına görüştüğü PKK tutsağı Sadrettin Aydınlık, "Savaştan zarar görenlerin seslerini yükseltmek için yitirilecek zamanlarının olmadığını" vurguladı. Siyasi çözüm ve diyalog yönteminin savunulmasına yönelik soldan gelen tepkilere de değinen Aydınlık, birinci ateşkes döneminde tereddüt ve önyargıların en kötü tarzda dile getirildiğini belirterek siyasi çözümün, diplomasiyi, halkların kardeşlik anlayışını, savaşın vardığı aşamayı ve onun özgünlüklerini kavramayanlar →

95 GENÇLİK & EĞİTİM FUARI

22-31 TEMMUZ
GALATASARAY
LİSESİ BAHÇESİ

GİRİŞ ÜCRETSİZDİR. REZ. 251 97 23

tarafından anlaşılamayacağını ifade etti. "İstanbul'da oturup Kürt halkı adına ahkam kesmek, bol keseden atmak kolaydır. Kürt halkı ve önderliği bu savaşa başlarken onun bunun onayını almadı." diyen Aydınlık, bölge halklarının ve insanlığın çıkarlarını esas alacaklarını söyledi ve halkların kardeşliği, özgürlüğü ve demokratik çıkarları için her grup, birey ve çevre ile işbirliği ve dostluk yönünde üzerlerine düşenleri yerine getireceklerini dile getirdi.

'En güçlü örgüt aile'

Tutsaklara en büyük destek ise, çoğu zaman olduğu gibi, yine ailelerden geliyor. Çeşitli parti binalarını 'işgal' ederek açlık grevlerine başlayan tutsak yakınları, Diyarbakır'dan İstanbul'a kadar Yeni Demokrasi Hareketi (YDH), Birleşik Sosyalist Parti (BSP) ve Halkın Demokrasi Partisi'nin (HADEP) binalarını işgal ediyor. Bu eylemler, partileri bu konuda politika yapmaya zorlaması yönünden de ilginçlik taşıyor.

PKK tutsaklarıyla dayanışma için bir komite de kurulmuş durumda. "Kirli savaşı sürdüren üçyüz bini aşkın ordu gücüne rağmen, TC savaşı resmen kabul etmemekte, Birleşmiş Milletler ve Cenevre Savaş Sözleşmesi'ne uymamakta, yürüttüğü savaşı tanımlamaktan korkmakta, sivil katliamı sürmekte, gerilladan çok halka karşı savaşılmakta.. Bütün bu gayrıinsani haksız uygulamalar dünyanın gözleri önünde yaşanmakta, dünya seyirci kalmaktadır" şeklinde açıklama yapan komite, "devrimci demokratik kamuoyunu" da desteğe çağırdı.

Kampanya boyunca, faaliyetlerin Londra'dan yayın yapan MED-TV tarafından sürekli duyurulacağı ve "Sürgündeki Kürt Parlamentosu"nun da diplomatik etkinliklerini yoğunlaştıracağı belirtiliyor.

Ayrıca halen Sağmalcılar Cezaevi'nde bulunan yayıncı Recep Maraşlı da, süresiz açlık grevi ve DGM'leri boykot eylemine 24 Temmuz '95 tarihinden itibaren katıldığını bildirdi. Diğer yandan çeşitli Kürt çevreleri de 3'er ya da 10'ar günlük sürelerle açlık grevlerine katılacaklarını belirten duyurular yapıyorlar.

Cenevre sözleşmeleri

PKK'li tutsakların uyulmasını istedikleri Cenevre Sözleşmeleri, 131 yıllık bir geçmişe sahip. 1864 yılında Kızılhaç örgütünün de kurucusu olan Henri Dunant'ın çabalarıyla gerçekleşen uluslararası görüşmeler sonucunda, "Savaş Zamanında Yaralıların Durumunu İyileştirme Sözleşmesi" kabul edildi. Böylece yaralı askerleri tedavi eden kuruluşların ve bunların personelinin dokunulmazlığı güvence altına alındı; taraf tutmaksızın yaralı tüm askerlerin de bu kuruluşlarda tedavi edilmesi öngörüldü. Birkaç yıl içinde birçok devlet tarafından kabul edilen bu sözleşme, 1906 yılında II. Cenevre Sözleşmesi'yle genişletildi. Bir yıl sonra ise, sözleşmenin hükümleri deniz savaşları için de geçerli kılındı.

PKK'li tutsakların taleplerinin en önemli kısmını oluşturan "savaş esirleri" ile ilgili bölüm ise, 1929 yılında yine Cenevre'de karar altına alındı. O dönem, bu sözleşme, savaşan devletlerin esirlere insancıl davranmasını, haklarında bilgi vermesini ve tarafsız ülke temsilcilerinin esir kamplarını ziyaret etmelerine izin verilmesini içeriyordu. Ancak çoğu yeri muğlak ifadelerle düzenlenmiş olan bu sözleşme, II. Paylaşım Savaşı'nda kağıt üzerinde kaldı.

Bunun üzerine 1948 Ağustosu'nda kimi tanımlar detaylandırıldı ve yeni hükümler eklendi.

Savaş durumunda

Cenevre sözleşmeleri 12 Ağustos 1949'ta imzalanan son haliyle şu bölümlerden oluşuyor: "Savaş Durumundaki Silahlı Kuvvetlerin Hasta ve Yaralılarının Durumunun İyileştirilmesi İçin Sözleşme, Savaş Esirlerine Yapılacak Muamele İçin Sözleşme, Savaş Zamanında Sivillerin Korunması Konusunda Sözleşme."

Türkiye'nin, 1953'te çıkardığı bir yasayla 10 Ağustos 1954'te taraf olduğu Cenevre sözleşmeleri, "Herhangi bir nedenle kişi ya da grupların göçe zorlanmasını, rehin almayı, kişi onurunu inciten davranışları, işkenceyi, toplu cezalandırma ve misillemeyi, haklı bir neden olmaksızın mala zarar verilmesini, ırk, din ve milliyet ayrımı ve siyasal nedenlerle farklı muamele yapılması"nı yasaklıyor.

Ülkelerin büyük bir çoğunluğu tarafından imzalanan Cenevre Sözleşmeleri'nin ihlali ise, halen birçok bölgesel savaşta sürüyor.

RASİH NURİ İLERİ'NİN KİTAPLARI

- Atatürk ve Komünizm (Sarmal Yay. 2. baskı)
- Kurtuluş
- Yön-Sosyalist Aydınlık davası (Mihri Belli Olayı I)
- Haziran Hareketi (Mihri Belli Olayı II)
- Özeleştiri-TEP (Mihri Belli Olayı III)
- Kurtuluş DGM'de
- Türkiye İşçi Partisi'nde Oportünist Merkeziyetçilik (Yalçın Yay.)
- İnsanlar Arasında Eşitsizliğin Kaynağı, J.J. Rousseau (Say Yay., Çeviri)

Kitapçılarda

Önce Diyarbakır kazandı

Salih Koşar, 1980 yılının mayıs ayında gözaltına alınıp serbest kalacağı 1987 yılına kadar Diyarbakır Cezaevi'nde kalmış, M. Hayri Durmuş, Kemal Pir ve Mehdi Zana gibi isimlerle birlikte insanlıkdışı birçok uygulamayı yaşayan Koşar, içeriyi ve içeriye yansıyan dışarıyı Söz'e anlattı.

Siz içerde direnirken yakınlarınız neler yaşamıştı. Bunları içerden hissedebiliyor muydunuz?

Biz içeride işkence görürken, yakınlarımız da dışarıda görüyorlardı. Cezaevi kapısında horlanıyorlar, dövülüyorlar, en ağır hakaretlere maruz kalıyorlardı. En önemlisi bizim halimizi görmek onlar için en büyük işkenceydi. Bir de o kahrolası sessizlik onları öldürüyordu. Görüş süresi en çok iki dakika idi. Tutsak yakınlarının önemli bir bölümü Türkçe bilmedikleri için ve Kürtçe konuşmak yasak olduğu için bazı tutsak arkadaşlar anneleri ve babaları ile sadece bakışıyorlardı. İşte bu bakışma ve sessizlik bizim için en ağır işkencelerden biri idi. Bu iki dakika bir türlü bitmezdi. Yakınlarımıza yalvarırdık, lütfen bir daha gelmeyin diye.

Mercimek olayı..

Burada bir anımı anlatmak istiyorum. Benim ailem Türkçe biliyordu. Ancak Türkçe bilenler için de sözcük kısıtlaması getirilmişti. Yani, nasılsın iyi misin, annem nasıl gibi sözcüklerin dışındakiler yasaktı. Yine babamla yaptığım bir görüşme sırasında "legal" tüm sözcükleri tüketmiştim ve o korkunç susma anı başlamıştı. Sessizliği kırmak için köydeki mercimek tarlalarını sordum. Bizim mercimekler bu yıl nasıl diye? Birden gardiyanlar üstüme çullandılar görüş bitti ve hemen sorguya alındım. Günlerce "mercimek" kelimesinin ne tür bir şifre olduğunu öğrenmeye çalıştılar. Bok çukuruna sokuldum ve kalaslarla dövüldüm. Sonraki yıllarda benim mercimek sorum arkadaşlar arasında espri konusu oldu. Şimdi ise TV'de RP'li Mercümek olayı ile ilgili haberler görünce benim mercimek olayım aklıma geliyor.

Aileniz siz içerdeyken ne tür girişimlerde bulunuyorlardı?

Tutsaklığımızın ilk yıllarında, yani daha umutsuzluk egemenken ailelerde de bu durum hakimdi. Yani daha dışarıyı belirlemeye onlara umut vermeye başlamamıştık. Bu nedenle bireysel kurtuluş yolları arıyordu aileler tarafından. Torpil bulmaya çalışmışlar uzun bir süre. Sonunda Elazığ'da askeri bir yargıç bulmuşlar. Yargıca o dönemin parası ile 150 bin lira rüşvet verilmiş. Bu parayı bumak için babam, 100 kadar koyununu, traktörünü ve bizim meşhur mercimek tarlasını satmış. Sonuçta torpil işi kof çıktı tabii. Yargıç bizim paraları aldıktan sonra tayini çıkmış ve gitmiş. Bu dönemde babam bir cezaevi, bir köy, avukat, mahkeme derken kalbi dayanamamış ve kalp krizinden ölmüş. 84'de kaybettim babamı, 87'de ben çıkıncaya kadar bana söylemediler. Ailem bu yıllarda büyük maddi sıkıntılar yaşamış. Ama bana hiç hissettirmeden..

Biraz da içeriden söz eder misin?

İşkenceleri uzun uzun anlatmaya gerek yok sanırım. Bunları yaşayanlar kitaplarında anlattılar. Ama ciltler dolusu yazılsa yine de anlatmaya yetmez. Benim de bu konuyla ilgili bir kitap çalışmam var. Bana göre orayı yaşayan herkes bir kitap yazmalıdır.

Diyarbakır denince aklıma belli bir sözcük gelmiyor. Adeta bir sözcükler yumağı vahşet, direniş, ihanet, alçaklık, kahramanlık gibi. Ama sonuçta kazanmak sözcüğü ağır basıyor. Çünkü 12 Eylül karanlığı tüm ülkenin üzerine çökmüşken, önce Diyarbakır kazandı. Bizim bu karanlığı yırtmamızda bize yol gösteren ve direniş kimliği kazandıran Hayriler'i, Kemaller'i, Mazlumlar'ı ve Aliler'i tarih hakettikleri şekilde onurlandırıyor.

Orada çok korkunç olaylar yaşadım. Sözgelimi Necmettin Büyükkaya'nın öldürüldüğü işkence odasına bir saat sonra ben alındım. Büyükkaya'yı katleden Ali Osman Aydın adındaki üsteğmen bana, "Necmettin'i bir saat önce öldürdük. Aslında onun yerine sen ölecektin. Ama bu, şu an ölmeyeceksin anlamına gelmez, bakalım dayanabilecek misin" dedi. Ben bu sorgudan sonra öldü sanılarak, içi bok dolu bir hücreye atıldım. Sonradan arkadaşların olağanüstü çabası sonucu 15 günlük bir koma dönemiyle bunları atlattım. 15 yaşındaki Ahmet Çin adlı bir Mardinli çocuğa, gardiyanlar çırılçıplak soyarak işkence yapıyorlardı. Çocuğun önce makatına cop soktular, sonra cinsel organı yerinden kopuncaya kadar kalaslarla vurdular. Mart direnişinde Ali Erek adlı arkadaşımız ağır işkenceler sonucu katledildi. Ali can çekişirken, ibret olsun diye, koğuşlara anlatılsın diye beni yanına götürdüler. Başını dizimin üzerine koydum, alnını okşadım. Korkunç görünüyordu, konuşamıyor sadece hırıltılar çıkarıyordu. Ve Ali benim dizimin üzerinde can verdi...

Gırgır dergisinin 1986'da, "içeriden dışarıya sevgilerle" başlığıyla düzenlediği karikatür sergisinden..

Diyarbakır

Vahşetin ve direnişin adı

Mustafa ERDOĞAN

Diyarbakır bir duvar kent. Bir cezaevi, upuzun bir sur, ölüm orucu... Amed, eyalet, burmalı kadayıf ve kaburga dolması...

Diyarbakır "Vahşetin Günlüğü", bok çukuru, Esat Oktay, kahraman köpek Co, istiklal marşı, "bir Türk dünyaya bedeldir"...

Diyarbakır İşkence Enstitüsü, barbarlığın kendinden utandığı yer, bir ulu hapishane...

—Diyarbakır'ın nesi meşhurdur kardeş? Burmalı kadayıfı mı, karpuzu mu? Yoksa kırıkları mı, hangisi?

Hiçbiri değil. Diyarbakır bir okul. İçerdekiler ve dışardakilerle birlikte kocaman bir okul merkez kampüsü E tipi.. Bir de bulup bulup yitirmesi meşhur Diyarbakır'ın. Önce teslim olması, sonra direnmesi. İlle de direnmesi... İtirafçısı, direnişçisi...

Yukarı Mezopotamya ovasının dağlara kavuştuğu yerde, ova dağa henüz dönmüşken ve toprak dar bir gökyüzü şeridi altında ufka doğru genişlerken önce surları görürsünüz. Dünyanın Çin seddinden sonraki en uzun duvarıdır bu.

Sonra minareler, medreseler ve su sarnıçları.. Birbirinin üzerine abanmış beton yapılar ve kentin orta yerinde kapkara bir leke... E tipi... Surlar içre bir Amed, Amed içre bir duvar, duvar içre bir zından.

Sonrası "iner yedi kol demiri yedi kapıya."

Bir kent düşünün ki, ortasındaki kara delik tarafından yutulmuş olsun. Bir kent düşünün ki, tüm gençlerini bu kara deliğe kaptırmış olsun..

İşte 12 Eylül sabahı ve onu izleyen aylara Diyarbakır böyle girdi.

12 Eylül darbesini izleyen aylarda, Diyarbakır'ın 1 nolu cezaevinde tutulan tutsaklar artık cezaevine sığmaz duruma gelmişlerdi. Yeni bir cezaevinin bulunması zorunlu olmuştu. İşte bu nedenle sonradan tarihe geçecek baskıların ve direnişlerin yaşandığı Diyarbakır Cezaevi devreye sokulacaktır. 12 Eylül'den iki ay sonra inşaat halinde iken alelacele devreye sokulur E tipi. Ve işkenceli günler başlar. Sonraki aylarda cezaevi yaklaşık 5 bin tutsakla doldurulur. Bu tutsaklar arasında birçok örgütün lider kadrosunun yanı sıra, dönemin tanınmış politikacıları da yer almaktadır. Diyarbakır eski belediye başkanlarından Mehdi Zana da bunlardan biridir. Zana o dönem yaşadığı ve tanık olduğu işkenceleri şöyle anlatıyor:

"Biri dövülür. Dayaktan sırtüstü baygın vaziyette yerdedir. Bir başka tutuklu arkadaşına emredilir. 'Yerde yatanın ağzına işe' denirdi. Bu emri yerine getirmeyen tutuklu çok ağır cezalara çarptırılırdı... Bu ara çıplak çarmığa germeler, uzuvlara ip takmalar veya bok kanalında oturtmalar gibi işkenceler uygulanırdı. Eğer yüzbaşının özel belirttiği bir kimse varsa ve emre uymuyorsa, çoğu zaman ya makatına cop sokulur ya da bok yedirilirdi."

İlk direniş

İşkencenin, kişiliksizleştirme ve siyasal teslimiyet politikasının sistemleştirildiği bu dönemde tutsaklar ilk direnişlerini başlatırlar. 1 Ocak 1981'de PKK'lı tutsaklar 12 günlük bir açlık grevi yaparlar, ancak bir sonuç alınamaz. Dahası baskılar yoğunlaşır ve cezaevi emniyet ekibi değiştirilerek, Yüzbaşı Esat Oktay Yıldıran göreve getirilir. Yıldıran, daha ilk günlerde geçmiş yönetime rahmet okutacak işkence yöntemleri geliştirir. Bilinen onlarca işkence yönteminin yanı sıra Yıldıran, köpeği Co aracılığıyla çırılçıplak soyulmuş insanlara işkence yapmaktan özel bir zevk almaktadır.

3 Mart 1981'de PKK'lı tutsaklardan oluşan 14 kişilik bir grup ölüm orucuna başlarlar. Bu ilk ölüm orucudur. Ve direnişin 27. gününde Ali Erek adı bir tutsak yaşamını yitirir. Direnişin 43'üncü gününde cezaevi yönetiminin tutsaklara bazı haklar vereceğini taahhüt etmesi üzerine, direniş sona erer. Fakat bir süre sonra saldırılar başlar. Artık dönem Esat Oktay'ın uygulamalarını yoğunlaştırdığı dönemdir. Oktay bu dönemi "artık cezaevine kurallara uymayan bir tek sinek dahi kalmadı" biçiminde dile getirir. Bu dönemde PKK'nın bir dönem lider kadrosunda görev alan ikinci adam konumundaki itirafçı Şahin Dönmez aracılığıyla tutsaklar itirafçılığa zorlanırlar. Uzun bir umutsuzluk döneminin ardından tüm tutsakları harekete geçirecek bireysel eylemler dönemi başlar.

İlk adımı 21 Mart 1982'de PKK önderlerinden Mazlum Doğan hücresinde yaşamına son vererek atar. Doğan'ın Newroz günü gerçekleştiği bu eylem cezaevinde kulaktan kulağa yayılarak diğer tutsaklara direnme gücü verir. Doğan'ın bu eylemini, 17 Mayıs'da 4 PKK'lı tutsağın kendilerini yakmaları ile sonuçlanan eylem izler. Ferhat Kutay, Mahmut Zengin, Eşref Anyık ve Necmi Öner adlı tutsaklar, "Biz de Mazlum'un açtığı yolda giderek, tarihimizdeki bu başaşağı gidişe dur demek için kendimizi yakıyoruz" biçiminde bir not bırakarak üzerlerine tiner döküp kendilerini yakarlar.

Dörtler olayından sonraki ilk eylem 24 Temmuz 1982'de gerçekleştirilen ölüm orucudur. Aralarında PKK'nın lider kadrosunda bulunan M. Hayri Durmuş, Kemal Pir, Ali Çiçek ile Akif Yılmaz'ın bulunduğu 6 tutsak ölüm orucuna başlarlar. 7 Eylül'de Kemal Pir, 12 Eylül'de M. Hayri Durmuş, 15 Eylül'de Akif Yılmaz ve 17 Eylül'de Ali Çiçek yaşamlarını yitirirler. Bu olaylardan sonra cezaevi yönetimi tutsakların hapishane koşullarının düzeltilmesi ve işkencenin durdurulması yönündeki taleplerini kabul etmek zorunda kaldı. 1982 yılı Diyarbakır'da direnişlerin en yoğun olduğu dönem olarak anılacaktır. Bu dönem yaşanan direnişlerde 16 kişi işkence ile öldürülmüş, 9 kişi de eylemler sonucu yaşamını yitirmiştir. Bu dönem ölenler arasında Mazlum Doğan'ın yanı sıra M. Hayri Durmuş ve Kemal Pir'in bulunması dönemin önemini artırmıştır. Çünkü bu insanlar hem PKK'nın merkez komite üyesiydiler, hem de cezaevindeki direnişin motorunu oluşturuyorlardı. Ayrıca Kemal Pir'in Karadenizli bir Türk olması da, Kürtler safında verdiği mücadeleyi ilgi çekici kılıyordu.

Tek tip uygulaması

1983 yılında o tarihe kadar yapılmış en örgütlü ve geniş katılımlı eylem olan ölüm orucu eylemiyle elde edilen kazanımlar diğerlerinden daha başarılıdır. Ayrıca eylemin bir başka önemli özelliği daha vardır, o da dünya tarihinde yaşanan en geniş katılımlı ölüm orucu olmasıdır. Ayrıca bu eyleme PKK'nın yanı sıra diğer örgütler de katılmış ve eylem örgüt ayırımı gözetilmeksizin yürütülmüştür.

Son eylemin kazanımlarının üzerinden dört ay geçtikten sonra cezaevi yönetimi tutsaklara tek tip elbise giyme zorunluluğu koyar. Aradan geçen zaman içinde koğuşlarda iç örgütlenmeyi sağlayan ve yönetimi ele geçiren tutsaklar buna da direnirler. 14 Ocak'ta başlatılan ölüm orucunun yanı sıra tutsaklar, koğuşlara kurdukları barikatlarla askerleri içeri sokmamaya çalışırlar. Bu dönemin tanıkları o günleri "muharebe günleri" olarak tanımlamaktadırlar. Çünkü her gün kalkanlı, balyozlu, kalaslı ve coplu özel eğitilmiş komandolar tutsaklara saldırmıştır. Bu dönemdeki saldırılar ve yaygın işkenceler nedeniyle DDKD davası tutsaklarından Necmettin Büyükkaya yaşamını yitirir. Ayrıca Ala Rızgari davasından yargılanan Remzi Aytürk ile Özgürlük Yolu davasından yargılanan Yılmaz Demir baskıları protesto etmek için kendilerini öldürürler. Devam eden ölüm orucu nedeniyle de PKK'lı tutsak Cemal Arat ile Dev-Yol davasından yargılanan tutsak Orhan Keskin ölürler. Eylem sonunda tutsaklar tek tip elbise giymeyi kabul etmek zorunda kalır. Ancak idare de bazı hakları tanımayı ve işkenceyi durdurmayı taahhüt eder.

Sonraki yıllarda da cezaevinde idarenin uygulamalarında sertlik görülünce açlık grevleri yapılmıştır. Son yıllarda ise idare daha çok itirafçılık kurumunu yaygınlaştırmaya çalışmış, tutsakların topyekün tepkisini alacak uygulamalardan kaçınmıştır.

Diyarbakır cezaevinde, direnme yılları boyunca cezaevinde toplam 80 tutuklu yaşamını yitirmiş, sayıları binlerle ifade edilen ölüm orucu ve açlık grevi eylemcilerinde onarılmaz tahribatlar oluşmuştur.

ERKAN KÖYER YILMAZ
1976....

Kara bir şarkı oldu dilimden
dökülenler
Yansıtayım dediğimde bu
dehşeti
Dehşetti yaşadığım,
Ölümüm dehşet.
Ezgileri oldular bu şarkının
Şimdi sonsuzluğa konuşan
Sessizlik ve çığlıklarda
Nice, nice onlar.
Hiç görmemiştim bu gördüğümü,
Hissetmemiştim böylesine yürekten
Tomurcuğun doğacağı anı...

Vardık, Varız, Varolacağız!
Kurtuluşa Kadar Savaş!

Genç Kurtuluş

Kısıtlıdır, ölüme yargılıdır, bizimdir, parçamızdır

Tatvan'da denize uzak eski bir bahçede, yaz çiçeklerine vurgun oturuyordum. Belki bin yıllık yüksek duvarların dibinde. Cevizin gizemli gölgesinde. Yapraklarının çıkardığı koku başımı döndürüyor. Kolumu kanadımı kıpırdatmadan orda öylecene. Sessizlik.

Sessizlik dağınık bir ötüş salvosuyla parçalanıyor. Kargalar. Kocaman bir kavganın ortasında. Kıyasıya. Uzun sürmüyor. Uçup gidiyor bir bölük, dönmemek üzere. Yendiler mi onlar. Yenildiler mi? Ben bilmiyorum. Cevizin bin yıllık kokusuyla esrimiş dalgın. Kalanlar, gidiyor geliyor bir süre. Gidiş gelişler, seslenişler bir noktada yoğunlaşıyor. Yanda, duvarın üstünde. Bir yaralıları var. Önce, ne yapacaklarını bilmiyor gibiler. Bu kargaşa ondan. Belki ilkyardım acelesi. Giderek azalıyorlar. Sesleri sönüyor. Ama, yaralının başındalar. Bir süre geçince daha bir düzen sağlıyorlar. Nöbetleşiyorlar. Biri ikisi gidiyor, geliyor. Sonra başkaları. İlgimi yoğunlaştırıyorum, cevizin uyuşturan gölgesinden çıkarak. Sessiz. Tanımaya başlıyorum onları.

Kargalar. Gün boyu yaralılarına baktılar. Bırakmadılar onu. Bırakmadılar içlerinden bir tekini bile, telef olmaya. Bırakmadılar.

Vardır, hastadır yaralıdır. Bir nedenle kısıtlıdır, ölüme yargılıdır, bizimdir. Parçamızdır. Onu güçsüzken bırakırsak, kendi parçamızı, kolumuzu kanadımızı bırakmışızdır.

Kendimizi bir tek bu nedenle bile yenilmiş sayabilir miyiz?

Sayarız.

(Gülten AKIN, İlahiler)

'Dışarıda büsbüyük pencereler var'

Hüseyin Şimşek1988 yılında hapiste doğan çocuklar üzerine bir araştırma yaptı. Bu çalışmalarını bir kitapta topladı. O tarihlerde İstanbul'da Metris, Ankara'da Mamak, Diyarbakır, Çanakkale ve Erzincan cezaevlerinde yatan tutuklularla ve onların çocuklarıyla görüşüyor Şimşek. Bu illerde ailelerle, tutukluların avukatlarıyla röportajlar yapıyor. Böyle bir konuya niye eğildiği sorusunu ise şöyle açıklıyor: "Ben Metris Cezaevi'nde kaldım. Orada tutuklu olduğum sırada Erdener Vural ve karısı aynı cezaevinde kalıyorlardı. Hülya içeri alındığında hamileydi." Doğum hapiste gerçekleşince takılıyor kafasına; "Hapiste doğanlar"

"Konunun üç aşaması var" diye giriyor söze Şimşek. "12 Eylül sürecinde sayısız kadın gözaltına alındı. Bunların içinde hamile olanlar da vardı. Bu kadınların bir bölümü sorgu sırasında yaşadıkları ağır işkencelerden dolayı çocuklarını düşürdüler. Bir bölümü ise işkence sırasında çocuğunu kurtarabilmişse doğuruyor. Ve çocuğunu yanında tutuyor. Bir bölümü ise çocuğu doğurduktan bir süre sonra dışarı veriyor. Ben böyle anneleri gözaltında sorgudayken, gözaltındayken düşen çocuklara 'turnikeden geçen çocuklar' diyordum."

Yazar her çocuğun öyküsünde ayrı bir şey yakalamaya çalışıyor.

Hüseyin Şimşek cezaevinde doğan çocukların öyküsünü anlatmaya başlıyor.

"O dönemde cezaevlerine sıkça operasyonlar düzenlenirdi. Bu operasyonlarda hamile kadınlar özel bir koruma altına alınıyordu. Etten bir duvarla hamile kadın, dipçiklerden tekmelerden korunmaya çalışılıyordu. Onlar için herkes bütün imkanlarını seferber ediyordu. Koğuş arkadaşları sigarasından kısıyor, süt alıyordu. Kimi doğacak çocuğa giysiler hazırlamaya çalışıyordu. Orada çocuk doğunca bir sürü ablası ve annesi oluyor. Kadın adeta kolektif doğurmuş oluyor o çocuğu."

Şimşek'in kitabında yer alan minik Eren daha bir haftalıkken aranmış. "Metris'te yine bir koğuş arama operasyonunda küçük Eren kundakta. Jandarmalar gelip üst araması yapıyor. Ranzalar, yatak altları aranıyor. Çocuğu görüyorlar. 'Aç kundağı' diyorlar. Kundak açılıyor çocuk didik didik aranıyor." Bu aramanın olduğu mevsim kış. Hava buzu gibi..

Yazarın bir başka gözlemi de şu olmuş: "Hapiste doğanlara çıktıktan sonra genellikle hapiste doğdukları söylenmiyor. Çocuğun bu durumdan olumsuz etkilenmemesi için gizleniyor.

Dışarı çıktıklarında çocukların dış dünyaya yönelik ilk tepkilerini anlatırken Eren'i örnek veriyor yine. Annesiyle birlikte tahliye olduğu ilk günlerde sürekli ağlıyor. İkinci hafta ise hiç ses yok. Günlerce susuyor.

"Akrep Nalan"ın kızı Ayşegül'ün de öyküsünü yazmış Şimşek. Ayşegül annesinden önce çıkmış dışarı. Dışarıda arkadaşlarına şöyle demiş. "Ben tahliye oldum." Ayşegül bir ara dışarıda kalıp sonra tekrar geliyor annesinin yanına.. O sırada yeni bir bebek doğuyor koğuşta. Küçük kız bu bebeğin kulağına şunları fısıldıyor. "Dışarıda herşey çok güzel. Büsbüyük pencereler var. İstediğin zaman havalandırmaya çıkıyorsun. Bakkaldan ciklet bile alabiliyorsun."

Cezaevinde yakınları olan çocuklara anne ya da babanın niçin orada olduğunu anlatmak en zor işlerden biri. Cezaevi deyince çocuğun kafasında 'suç' kavramı oluşuyor. Oysa ona cezaevini sevimli göstermelisin aynı zamanda. 'Bazı insanlar var. Oraya gider ve oraya giden herkes de kötü değildir' demek zorundasın. Ama bunu çocuklara söylemek için ya belli bir zamanın geçmesi bekleniyor ya da kafasında olumsuz bir imaj oluşmayacak şekilde anlatıyorlar ona orayı."

Cezaevi'nde nikah

Mukaddes Alataş 1993'te nişanlısı Mehmet Ali'yle birlikte gözaltına alındı. TKEP üyesi oldukları gerekçesiyle tutuklandılar. Bayrampaşa Cezaevi'nde kadınlar koğuşunda kalan Mukaddes'in düğünü böylece ertelenmiş oldu. Çünkü 15 Mayıs 1993'te nikah kıyacaklardı. Bu tarihten 10 gün önce 5 Mayıs'ta gözaltına alındılar.

Ve nikahı içerde yapmaya karar verdi iki sevgili. Cezaevi'ndeki nikahlara dışardan 20 kişi gelebiliyordu yönetmeliğe göre. Onlar bu "kontenjanın" 17 kişisini içerde uzun süre eşlerini, çocuklarını, ana-babalarını uzun süre görememiş tutuklu yakınlarına ayırdılar. Gönderdiler davetiyeleri dışarıya. Kendi yakınlarından sedece üç kişi çağırdılar.

O gün Mukaddes ve nişanlısı ve koğuş arkadaşları en yeni elbiselerini giydiler. Herkes çeşit çeşit yemekler hazırladı. Bütün gün birarada kaldıktan sonra akşam koğuşlara çekilme vakti geldi. Bir günü dostlarıyla ve nişanlısıyla birlikte geçiren Mukaddes için bu sanki yeniden cezevine girmekti. O duyguyla döndü koğuşa..

Mukaddes Alataş eşinden önce tahliye oldu. Tutuklandıktan 7 ay sonra özgürlüğüne kavuştu. Eşi ise idamla yargılanıyor. Tahliye olurken şu ikilemle karşı karşıya kaldı. Buradan çıkmazsan cezaevi var. Çıkarsan sevdiğinden ayrılıyorsun. "O gün" diyor "hiç gülmedim. Neredeyse ağlayacaktım."

İdamla yargılanan biriyle evli olmak.. "12 Eylül sürecinde 17 yaşındaki bir çocuğu bile idam ettiler. Onu niye etmesinler" diye değerlendiriyor bu durum. Ama "umut" var içinde hep.

BSP'den faili meçhul cinayetler ve gözaltında kayıplarla ilgili konferans

Gözaltında kayıplar ve faili meçhul cinayetlerle ilgili etkinliklerini sürdüren Birleşik Sosyalist Parti (BSP), 29–30 Temmuz cumartesi ve pazar günleri saat 11.00'de, Cağaloğlu'ndaki İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Konferans Salonu'nda konuyla ilgili bir konferans düzenliyor.

BSP İstanbul İl Başkanı Erdal Kara imzasıyla yapılan açıklamaya göre, konferansa siyasi parti, sendika, kitle örgütü temsilcileri, yazarlar ve aydınlar katılacak. Kara'nın açıklamasında; gözaltında kayıpların ve faili meçhul cinayetlerin ele alınacağı "Türkiye gerçeği ve yaşam hakkı" adlı konferansta tartışılması amacıyla, "TBMM Faili Meçhul Siyasal Cinayetleri Araştırma Komisyonu Raporu"nun kitap olarak basımının gerçekleştirildiği de belirtildi.

'İstanbul Valisi sıkıyönetim komutanı mı ?'

Bu arada, BSP İstanbul il örgütünce hazırlanan ve TBMM Faili Meçhul Siyasal Cinayetleri Araştırma Komisyonu raporundan bir alıntının yeraldığı "İşte suçlu" başlıklı afiş İstanbul Valiliği'nce yasaklandı.

BSP İstanbul İl Başkanı Erdal Kara, yaptığı açıklamada, yasaklamanın keyfi ve yasadışı olduğunu belirterek, valiliğin kendisini Meclis'in üstünde gördüğüne vurgu yaptı. Açıklamada, Dernekler Yasası'nın 44. maddesine göre siyasi partilerin bildiri ve afiş gibi faaliyetlerinin valinin iznine tabi olmadığı hatırlatılarak, "vali sıkıyönetim komutanı mıdır" sorusuna yer verildi.

Şiir dersem çık, şair dersem de çık...

Metin Altıok'un "kuşlu gazel" şiirini bilir misiniz? Son kuşlardır bunlar. Nereli oldukları, yerde mi gökte mi oturdukları belli değildir. Altıok, için saklanan, kuş suretindedir ve kirletilmiş bir zaman ve mekanda herkesin mübrem bir ihtiyacıdır kuşlar:

"Koyup zarfın içine, üstünü acıyla pulladım
Sana bir sevinçlik menevişli kuş yolladım
Son kuşlarımdı bunlar, dedim telef olmasın
Geçti artık göğsümde kuş barınmaz anladım
Esti rüzgâr bozuk bozuk, örselendi yüreğim
Eksik gedik nem varsa, ezberden tamamladım
Bende sönen şavkıması sürsün diye yaşamın
Bu kuşları senin için gözlerimde sakladım
Kim sürmüş altıok metin dünyanın safasını
Kirletilmiş bir zamanı yürürken adım adım"

Neden böyle muzipçe bir sitemle, başlıkla başladım? Belki, yarayı kanırtmak istediğim için... Belki, hepimizin canını acıtmak istediğim için .

Şair ve hapishane ilişkisinin ortaya çıkardığı "şair" ve "şiirler" nerede dersiniz? Şiirler iyi kötü ortada ve "çık" deyince çıkıyor ve iyi kötü bir yaraya merhem oluyor. Ancak, "şairler" "çık" deyince bir türlü ortaya çıkmıyor. Çarşamba günü SÖZ'e uğrayan içerde büyümüş, içerde şair, öykücü olmuş, "Cezaevi Şiirleri Antolojisi"nin yazarlarından Halil İbrahim Özcan, antolojiye aldığı 44 şairden geriye ne kaldığını sorguluyordu... "Bir tek ellerimiz geriye kaldı" diyordu Özcan... Evet tekrar yola çıkmak için, "tutuşmak" için bir tek ellerimiz...

Ne kaldı? Evet bu soru çok önemli. Özel mekan olarak cezaevlerinden geriye kalanlar, orada üretilenlerin neler olduğu ile doğrudan ilgili.

Herşeyden önce siyasi tutuklular cezaevlerinde sadece, siyasal teori ve pratik ile özdeşleştirdikleri tarihsel eylemi yeniden tarif etmeye başladılar. Böylece tarihsel eylemin parantezi içindeki diğer disiplinlerle tanışıldı. Devrim niteliğinde bir reformdu bu. Kapı aralanmıştı bir kere. Sanata yöneliş ve şiir pratiği bu kavrayışın doğrudan ürünüydü. Legal ya da illegal herkesin bir şiir defteri oldu.

Öte yandan hapishaneler bireyin ötekiyle ve kendisiyle yeniden tanıştığı yerlerdi(r). Devlet denen makro iktidara karşı koymanın yanısıra belli bir "biz" içinde sosyalist özneyi nesne olarak kabul eden ve tarih dışına düşüren mikro iktidarlara karşı zorunlu, ama bir o kadar sorunlu bir tarifti bu.

Şiir ve sanat, ayrıcalığa karşı özgür bir seçim/pratik olurken, kendine yeni bir ayrıcalık/iktidar alanı da açtı. Bu durum içerde ve dışarıda, "yanlış biz"e karşı, bu kez idealist bir "ben" anlayışıyla tek kişilik devletlerden (bireydevlet) oluşan yanlış bireylere yol açtı. Bakınız: Dışarıda görüldüğü gibi...

Sanat/şiir bireyi kendi içinde nitelik olarak derinleştirme işlevi gördü. Ancak birey bu etkinliğin meşruiyetini öncelikle kendi içinde, kendine kanıtladı.

Birarada olma zorunluluğu komün denilen bir yaşam biçimini oluşturdu. Sanat bu yaşam biçiminin olgulaşmasında, siyasal düzeyin incelmesinde önemli bir işlev gördü.

Eski resmi okumalar, bir yandan yanlış bir savunma refleksiyle pekişti, diğer yandan ise "resmi okuma kültürü" çözüldü.

Devletin işkence, zor ile yürüttüğü kimliksizleştirme ve kişiliksizleştirme politikasına karşı komünistlerin birleşik olarak yürüttükleri mücadele süreç içinde değişik militanlık biçimlerini geliştirdi. Bu mücadele biçimleri zamanla toplum tarafından gizli bir öğrenmeyle devralındı. Ancak içerden çıkan sosyalistlerin birçoğu ne yazık ki, değişik nedenlerle dışarıda unufak oldular. Çünkü komünistler için sorun "adlandırma" veya "kimlik beyanı" değil, komünizmi ve devrimciliği bir yaşam biçimi olarak benimsemekti. Hapishaneler bu konuda önemli bir siyasal, estetik, kültürel birikim sağlamıştı... Evet sağlamıştı... "Fesleğen ekiyor, sardunya dikiyorum / Bitiyorum arsızlığına çimenin çiçeğin" diyordu bir şiirinde Gülten Akın...

Kaç kişi fesleğen ekiyor, sardunya dikiyor ve çimenin çiçeğin arsızlığına bitiyor. İçerdekiler kadar, dışardakilerin de kahraman olduğu günler yerini kör bir duyarsızlığa mı bıraktı ne? Şimdi içerdeki kardeşlerimiz dışardakilere "siz dışardakiler kaç kişisiniz" diye soruyor gibi... Bu soruya tekil/çoğul yanıtımız nedir?

Önce örgütlü duyarlılığın altını çizmek gerekiyor. Şiir ve şair duyarlılığının da tabii...

Sahi dışarda kaç kişiyiz. Parola, Metin Altıok'tan düşlerin olduğu her yerde okunacak iki dize şiir:

"Geçmişi bir yana bırak, ömre zarardır
Yaranı yumuşak, yeni bir aşkla sardır"

Aman dikkat; son kuşlarımızdır bunlar sakın telef olmasın...

▼ Yaklaşık120 bin üyesiyle en büyük kamu çalışanı sendikası olan Eğitim-Sen kongresi geçen hafta sonuçlandı. Yeni Yönetim Kurulu görev dağılımı yaptı. Kemal Bal Genel Başkan, Nurettin Aldemir Genel Sekreter oldu. Yeni yönetim, Birleşik Sendikal Alternatif, Sendikal Birlik, Gerçek Çevresi ve Yurtsever Öğretmen grupları tarafından oluşturuldu. Devrimci Öğretmen grubunun yönetim dışında kalması rahatsızlık yarattı ve seçilenlerce "bir eksiklik" olarak değerlendirildi.

Eğitim-İş ile Eğit-Sen'in birleşmesinden oluşan Eğitim-Sen 120 bin üyesiyle en büyük kamu çalışanı sandikası özelliğine sahip.

Eğitim-Sen'de seçilmiş yönetim, yeni dönem

Ankara, Söz-Yaklaşık altı ay önce Eğit-Sen ve Eğitim-İş'in birleşmesiyle oluşan ve yaklaşık 120 bin üyesiyle en büyük kamu çalışanı sendikası olan Eğitim-Sen kongresi, 21-22-23 Temmuz tarihleri arasında Ankara'da yapıldı. Yoğun tartışmaların ve ilginç ittifakların yaşandığı kongreden birlik içinde çıkılırken, Devrimci Öğretmen grubu dışındaki bütün eğilimler yönetimde yer aldı.

Milli Eğitim Bakanlığı'na ait Beşevler Şura Salonu, Genel Kurul boyunca yoğun tartışmalara ve kulislere sahne oldu. Delegeler genel olarak sendikal hareketin içinde bulunduğu zorlukları, sendikal mücadelenin önündeki engelleri ele aldılar. Eğitimciler, antidemokratik baskıları, gözaltında kayıpları, "yargısız infazlara" ve savaşa karşı mücadelenin sorunlarını tartıştılar.

Delegelerin hemen hemen bütünü, yaşadığımız toprakların bir yanında süren kirli savaşa değinirken, emekçilerin iktidarı gerçekleşmediği sürece, ülkede demokrasi ve insan haklarından sözedilemeyeceğini vurguladılar. Salonu dolduran Eğitim-Sen'liler, sol ve sosyalist hareket içindeki eğilimlere göre, "Yaşasın, iş, özgürlük, ekmek mücadelemiz", "İşçi-memur elele, genel greve", "Yaşasın demokrasi mücadelemiz", "Üreten biz, yöneten de biz olacağız", "Özgürlük, barış, demokrasi", "Oligarşiyi yıkacağız, halkın iktidarını kuracağız", "Yaşasın demokrasi", gibi sloganlar atarken, bütün grupların ortak sloganı "Yaşasın halkların kardeşliği" oldu. Salonda en dikkat çekici pankartlar ise, "Anadilde eğitim" ve "Irkçı, şoven, asimilasyoncu eğitime hayır"dı. Genel Kurul'da yapılan konuşmalarda, savaşın Türkiye ekonomisine maliyetinin bir günde 51 milyar, haftada 1 trilyon 224 milyar, ayda 37 trilyon ve yılda 445 trilyon lira olduğu da hatırlatıldı.

Delegelerin büyük bölümü eylemsizlikten yakınırken, bir delege de "Sürekli yürüyecek miyiz?" diye tepkisini dile getirdi.

Değişen ittifaklar

Doğal olarak farklı eğilimlere sahip gruplar, kongre boyunca kendi aralarında yoğun temaslarda bulundular. Salon ve çevresi hızlı bir kulis faaliyetine sahne oldu. Eğit-Sen'in bütün üyelerini temsil yeteneğine sahip bir yönetim oluşturma çabaları, kongrenin zaman zaman salonun dışına, bahçeye taşmasına neden oldu. Siyasal yapısı bakımından sol ve sosyalist hareketin çeşitli eğilimlerini yansıtan delegeler, Genel Kurul'dan bir hafta önce ittifak arayışlarına başlamışlardı. Sendikal Birlik ve Birleşik Sendikal Alternatif grupları hafta başında yayınladıkları ortak açıklamada, "Eğitim-Sen'in yapısındaki temel eğilimlerin yeni yönetimde de mutlka temsil edilmeleri gerekir" görüşünü savunarak, bu çerçevede diğer gruplarla toplantı istiyorlardı. Bu çağrı sonucunda eski Eğitim-İş çevresince oluşturulan Sendikal Birlik, BSP'ye yakın olan Birleşik Sendikal Alternatif (BSA), Gerçek dergisi çevresi, Yurtsever Öğretmen Grubu ve Yeniden dergisine yakın öğretmenlerin oluşturduğu Devrimci Öğretmen çevresinden İsmet Aktaş ile Yön grubu biraraya geldiler. Devrimci Öğretmen çevresinin önemli bir kesimini oluşturan Yıldırım Kaya ve arkadaşları bu toplantıya katılmamayı, bazı iç nedenlerle tercih ettiler. Çeşitli girişimlere rağmen, Yıldırım Kaya ve arkadaşlarının toplantıda temsil edilmemesi, tıkanmaya yolaçtı.

Daha sonra Sendikal Birlik, Yurtsever Öğretmen ve BSA ile, Devrimci Öğretmen gruplarından Yıldırım Kaya ve arkadaşlarının grubu arasında bir buçuk gün boyunca bir dizi toplantı yapıldı. Ancak yönetim kurulunun dağılımı konusunda bir türlü anlaşma sağlanamadı. Tartışmaların eksenini, Yurtsever Öğretmen Grubu'nun yönetimde yer alma düzeyi ve genel başkanlık sorunu oluşturdu.

Pazar sabahı, seçimlere geçilmeden birkaç saat önce yapılan görüşmeler sonunda, Sendikal Birlik, BSA, Gerçek çevresi ortak bir listede anlaştılar. Bu anlaşmaya göre dokuz kişilik yönetim kurulunun yedi kişisi üzerinde anlaşmaya varıldı ve iki üyeliğin boş bırakılması kararlaştırıldı. Yurtsever Öğretmenler bu anlaşmaya katılmamalarına rağmen, özellikle BSA grubunun çabalarıyla ve anlaşmaya varan diğer grupların katılımıyla boş olan iki üyelik için bu gruba oy verilmesi sağlandı.

Genel Kurul'da yapılan seçimlerde, Sendikal Birlik, BSA ve Gerçek çevresinin birlikte çıkardığı liste çoğunlukla seçimi aldı. Yeniden dergisi çevresine yakınlığıyla tanınan Yıldırım Kaya ve arkadaşlarının oluşturduğu grupla ortak liste çıkaran Yurtsever Öğretmenler de yapılan seçimler sonunda iki kişi ile yönetime girdi.

Genel Kurul sonunda, Eğitim-iş, Eğit-Sen geleneğinden karma ve renkli bir yönetim oluşturuldu. Ancak, geniş tabanlı bir yönetim hedeflenirken, önemli bir dinamik olan Devrimci Öğretmen grubu yönetimin dışında kaldı. Edindiğimiz bilgilere göre, şu anda yönetimde yer alan gruplar, ortaya çıkan bu durumun, ilk fırsatta telafi edilmesi gerektiğini vurguluyorlar.

OHAL'de İnsan Hakları Komisyonu

Eğitim-Sen'in Birinci Olağan Kongresi'nde çok önemli bazı karar tasarıları da kabul edildi. Bu kararlardan biri gereğince, sendikal faaliyetlerinden dolayı ceza alan öğretmenlere sendika tarafından yardım edilecek ve aileleriyle dayanışma gösterilecek. Bir başka karar ise, Olağanüstü Hal Bölgesi'nde yapılan insan hakları ihlallerini incelemek ve raporlar oluşturmak üzere bir komisyon kurulmasını öngörüyor.

Genel Kurul'un sonuç bildirgesinde, toplu iş sözleşmesi ve grev hakkının kullanılması, eğitimde özelleştirme uygulamaları ve politikaları durdurularak, tüm eğitim sisteminin bilimsel, laik, demokratik yapıya kavuşturulması, YÖK'ün feshedilmesi, üniversitelerin özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulması için mücadele kararı da alındı. Ayrıca, anadilde eğitim hakkının tanınması, Kürt sorununda askeri çözüm zorlamalarına son verilerek, halkların kardeşliği ve eşitliği temelinde barış ve demokrasi çerçevesinde çözüme kavuşturulması ile savaşın sona erdirilmesi için Eğitim-Sen'in mücadele etmesi kararı da alındı.

Alternatif eğitim politikalarının üretilmesi için Demokratik Eğitim Kurultayı'nın toplanması, eğitim emekçilerinin kimliğinin sadece öğretmenleri değil, iş kolundaki tüm çalışanları kapsayacak biçimde algılanması, düşünce özgürlüğünün önündeki tüm engellerin kaldırılması gibi konular da sonuç bildirgesinde yer aldı.

Güzel bir dünya için umutlarını yitirmeyen arkadaşımız

Dündar Erenler'i

kaybettik.

Avrupa'daki arkadaşları

Genel Başkan Kemal Bal oldu

Eğitim-Sen'in Genel Kurulu'ndan sonra da, Yönetim Kurulu'nun ilk toplantısında görev dağılımı yapıldı. Buna göre, genel başkanlığa Kemal Bal (Sendikal Birlik), genel sekreterliğe Nurettin Aldemir (BSA), genel mali sekreterliğe Haydar Kaya (Gerçek), genel örgütlenme sekreterliğine Tayfun İşçi (Yutsever öğretmenler) genel basın-yayın sekreterliğine Başyürek Altın (Gerçek), genel eğitim sekreterliğine Cemal Ünlü (BSA), genel yurtiçi ilişkiler sekreterliğine Necati Akpınar (Sendikal Birlik), uluslararası ilişkiler sekreterliğine İhsan Kandemir (Yurtsever öğretmenlerden) özlük ve idari sekreterliğine Mehmet Kartal (Sendikal Birlik) getirildi.

Görev dağılımından sonra, Merkez Yönetim Kurulu üyeleriyle birlikte bir basın toplantısı düzenleyen Genel Başkan Kemal Bal, kongreden çıkan önemli sonuçlardan birisinin, eğitim, bilim ve kültür emekçileriyle bütünleşme yolunda attıkları dev adım, diğerinin de emekçilere yöneltilen topyekün saldırıya karşı diğer emekçilerle birlikte yenilenmiş bir mücadele platformuyla karşı koyma istek ve kararlılığı olduğunu bildirdi. Bal, Eğitim-Sen'in 1990'larda devletten ve siyasal güçlerden bağımsız olarak başlatılan "fiili", ama meşru ve demokratik mücadelenin bir adım dahi gerisine düşmeden, önümüzdeki dönemde sendikal hak ve özgürlükler mücadelesini sürdürerek "emek cephesi"nin oluşturulması için üzerine düşen görevleri yerine getireceğini bildirdi. Eğitim-Sen'in, eğitimin özelleştirilmesine, ırkçı, cins ayırımcı, asimilasyoncu eğitim politikalarına karşı kararlılıkla mücadele edeceğini de bildiren Bal, "Eğitim-Sen sendikal hak ve özgürlükler mücadelesinin genel demokrasi mücadelesinin bir parçası olduğu gerçeğinden hareketle önümüzdeki dönemde de demokrasi ve insan hakları mücadelesinin en dinamik bileşeni olacaktır. Yargısız infazların, faili meçhul cinayetlerin, gözaltında kayıpların son bulması, sorumluların yargı önüne çıkarılması için mücadele edecektir. Eğitim-Sen devam etmesinde ülkemiz emekçilerinin hiçbir çıkarı olmayan ve emekçilere kan, gözyaşı ve ekonomik yıkımdan başka bir şey getirmeyen savaşın, halkların kardeşliği ve eşitliği temelinde demokratik bir çözümle sona ermesi için mücadele edecektir" diye konuştu.

'Uygarlık barbarlığın öteki yüzüdür'

Fransa'nın Güney Pasifik'te yapacağı atom denemelerine karşı içerde ve dışarda tepki büyüyor

▼ Devlet Başkanı Chirac, Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombası atılmasının 50. yılında yapılacak olan yeni atom denemelerinin Fransa'nın nükleer silahlarının etkinliğini koruması için bilimsel bakımdan zorunlu olduğunu savunurken, Prof. Jaegle'ye göre atom denemeleri, ekonomik nedenlerle kısılması gereken askeri harcamalardan ötürü, askeri lobiye verilmiş bir komisyon niteliğinde.

Engin ERKİNER

Fransa'nın yeni seçilen Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, önümüzdeki eylül ayından mayıs ayına kadar, ülkesinin Mururoa'da 8 yeraltı atom denemesi yapacağını açıkladı. Bu denemelerin Fransa'nın nükleer silahlarının etkinliğini koruması için bilimsel bakımdan zorunlu olduğunu ve denemelerin ardından ülkesinin atom denemelerini yasaklayan anlaşmayı imzalayacağını ifade etti.

Mururoa neresi?

Mururoa Güney Pasifik'te, yine Fransa'ya bağlı Tahiti'nin 1000 km doğusunda, Fransız Polinezyası kapsamında küçük bir ada. Daha batıda ise Yeni Zelanda, Fransa'ya bağlı Yeni Kaledonya ve Avustralya bulunuyor.

Bölge eskiden beri Fransa'nın atom denemeleri alanı. 1992 yılına kadar Fransa, Mururoa ve yakınındaki Fangataufa'da yeraltı atom denemeleri yaptı. Özellikle Tahiti bir çeşit Fransız askeri üssü durumunda. Fransız Polinezyası'nda işsizlik özellikle gençler arasında yüzde 40'a ulaşırken, Tahiti'nin ekonomik durumu üsler ve askeri yığınak nedeniyle daha iyi. Fransa'nın atom denemeleri sırasında bölgede yılda bir milyar dolar harcadığı hesaplanıyor. "The Economist"e göre, Tahiti'de AIDS (bu nedenle olsa gerek) radyasyondan daha tehlikeli olarak görülüyor.

Yeni Zelanda, Avustralya ve yine aynı bölgede, ama daha uzakta bulunan Japonya'nın aksine, Fransız Polinezyası halkının atom denemelerine önemli bir tepki göstermemesi, hem bu nedenlerin uzun vadeli sonuçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaktan ve hem de Fransa'nın bu bölgeye akıttığı paradan kaynaklanıyor.

Yeni atom denemeleri gerekli mi?

Chirac'a göre denemeler, atom silahlarını kontrol için, "ulusun güvenliği için" gerekli. Fransa'nın tanınmış Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi'nde (CNRS) Atom ve İyonspektroskopisi bölümünde araştırma yöneticisi olan Prof. Pierre Jaegle'ye göre ise, yeni atom denemelerinin hiçbir bilimsel gerekliliği yok. Lüksemburg Komünist Partisi'nin günlük gazetesi "Zeitung"un uzun bir söyleşi yaptığı Prof. Jaegle şöyle diyor: "Yeni atom denemeleri kararı kamuoyuna bilimsel bir gereklilikmiş gibi sunulmaktadır. Bu şekilde nükleer silahlanmayı hızlandırmak ve yeni silahlar geliştirmek için verilen politik karar maskelenmektedir."

Konusu dışında hiçbir şey bilmeyen ve ilgilenmeyen bilimadamlarının aksine Prof. Jaegle'nin politik yönü oldukça güçlüdür.

Prof. Jaegle; özellikle Asya ve Afrika'da ve bir oranda Avrupa'da milliyetçiliğin yeniden yükseldiğini, askeri çatışmaların hız kazandığını anlattıktan sonra şöyle devam ediyor: "Atom bombası görece basit bir teknolojiye dayanır. Atom bombasına bir kez dayanan devletler giderek bu silahın hizmetine girerler." Prof. Jaegle, tüm dünyada çatışmaların tırmanması karşısında, "Benim bombam var"a sığınmanın çözüm olmadığını da belirtiyor. O'na göre Fransa'nın yeni atom denemeleri, ekonomik nedenlerle kısılması gereken askeri harcamalardan ötürü, askeri lobiye verilmiş bir komisyondur.

Prof. Jaegle, çok haklı olarak, denemelerin yapılacağı bölgeye de dikkat çekiyor: "Bu bölge dünyada şu anda ekonomik büyümenin en hızlı olduğu bölge durumundadır. Fransa bu bölgede kendi görünümünü düzeltmeli ve bölge ülkeleriyle iyi ilişkiler kurmalıdır. Yeni atom denemleri bunun tam tersini sağlar."

Bölgenin bu özelliğinden olsa gerek, bölgede zaten etkin olan, ama etkinliğini daha da artırmak isteyen ABD, yeni atom denemelerine karşı olduğunu açıkladı.

Neden yapılıyor?

Fransa uzun bir sömürgecilik tarihine sahip. Bugün bile 19. yüzyıla göre çok gerilemiş olmakla birlikte, ekonomik ve askeri yönden dünyanın en güçlü devletlerinden biri. Fransız tekelci burjuvazisi atom denemelerine yeniden başlama kararının doğuracağı güçlü tepkileri mutlaka hesaplamıştır. Bu denemeler yalnızca "askeri lobiye prim vermek" ve "yeni devlet başkanının otoritesini göstermek"le açıklanamaz.

Fransa "büyükler" arasında sürekli olarak gerileyen bir "büyük"; işsizlik oranı son olarak yüzde 11. Frank'ın değeri küçük de olsa sürekli düşürülüyor. Dünya dili olmak özelliğini çoktan İngilizceye kaptıran Fransızca, şimdi Almancanın da arkasına düşmek durumunda. Fransa'nın ekonomik güç olarak değil ABD'ye, Almanya'ya bile yetişmesi mümkün görünmüyor. Avrupa Topluluğu'nun tartışmasız önderi Almanya'dır.

Öte yandan, Fransa halen irili ufaklı denizaşırı sömürgeler ve özellikle Afrika'daki çeşitli "bağımsız" devletler üzerinde (bunlar eski Fransız sömürgeleridir) önemli bir etkiye sahip. Fransa "dünya devleti" olmayı, emperyalist etkinliğini sürdürmeyi, ekonomik gücünden çok askeri gücüne dayanarak yapabilir. Fransa'nın ekonomik gücü küçümsenemez, ama askeri gücü oldukça daha ileridedir.

Fransa'nın emperyalist politikasını özellikle askeri araçlarla sürdürmesi, dünyanın çeşitli bölgelerine asker göndermesi ve askeri müdahalelerde bulunması Chirac ile başlamadı. Aynı olgu Mitterrand döneminde de vardı. Chirac'ın devlet başkanlığının ardından hemen Afrika ülkeleri turuna çıkması da bu bakımdan anlam taşıyor.

Fransa, İngiltere ile birlikte Avrupa'da atom silahlarına sahip olan iki ülkeden birisidir. Bu alanda Avrupa'da en güçlüdür. Fransa'nın atom denemelerine yeniden başlama kararı, Avrupa Topluluğu içinde ekonomik yönden karşı konulamayan Almanya'ya karşı askeri ağırlığını koyma çabasını da yansıtıyor. Fransa güç gösterisini öteki AT ülkelerine ve özellikle Almanya'ya karşı da yapıyor. Fransa bu politikasıyla, "Birleşik Avrupa"dan da uzaklaşarak, en azından bu Avrupa'nın, daha uzun bir zaman sonra, Fransa'nın bu birleşik yapıda daha etkin olabileceği bir zamanda gerçekleşmesine yöneliyor. Yeni atom denemeleri kararıyla birlikte Fransız milliyetçiliğini vurgulayan bir söylemin yaygınlaşması rastlantı değildir.

Protestolar ve bir sorun

Yeni Zelanda Başbakanı, "Yeraltı atom denemeleri çevreye zarar vermez" diyen Chirac'a şu cevabı verdi: "O zaman neden buraya geliyorsunuz? Fransa kocaman bir ülke. Bir köşede yaparsınız."

Yeni Zelanda, Avustralya ve Danimarka'da Fransız mallarına boykot başladı. Japonya ve İsveç'te çeşitli kuruluşlar bu yönde çağrılar yaptılar. Dünyanın hemen her yanında Fransa elçilikleri önünde protesto gösterileri düzenlendi. Fransa'da Prof. Pierre Jaegle tarafından atom denemelerine karşı açılan imza kampanyasına bu ülkeden 600'den fazla bilimadamı imza attı (bunlardan 100 tanesini diğer ülkelerden tanınmış bilimadamları oluşturuyor).

16 Haziran'da, 50 yıl önce ABD'nin New Mexico eyaletindeki Alamogordo'da ilk atom denemesinin yapılmasının yıldönümünde, Almanya'nın Göttingen kentinde 500 bilimadamı Fransa'nın atom denemelerine başlama kararını protesto etti.

Protesto örnekleri daha da artırılabilir. Özellikle eylül ayında protestoların iyice artacağı ve yaygınlaşacağı şimdiden söylenebilir. Bu arada Almanya'nın tutumu üzerinde önemle durulması gerekiyor. 2. Dünya Savaşı'ndan beri ilk kez ülke dışındaki bir savaşa, Bosna'ya asker gönderen Almanya, Fransa'nın kararı karşısında oldukça sessiz kaldı. Bunun bir nedeninin, bugün Fransa'ya gösterilecek "anlayış"ın, yarın Almanya'nın çeşitli askeri adımları için Fransa tarafından karşılık olarak gösterilebileceği beklentisi olduğu söylenebilir. Ama asıl önemli olan, Yeşiller ve öteki kuruluşların (bırakalım atom bombasını, atom enerjisine bile karşı olanların), Chirac'ın kararını kınamakla birlikte açık bir karşı tutum almamalarıdır. Dahası, Fransız mallarını boykot etmenin yanlış bir mücadele taktiği olacağını savunmalarıdır.

Gerekçeleri şöyle açıklanabilir: "Fransa ve Almanya arasında uzun yıllardan beri süren tarihsel bir düşmanlık var. Bu düşmanlık ancak son yıllarda azaltılabildi ve Avrupa Birliği'ni özellikle iki ülkenin yakınlaşması inşa etti. Avrupa Birliği hem Fransız ve hem de Alman milliyetçiliğine karşı bir panzehirdir. Fransız mallarını boykot, Fransız halkını da cezalandırmak olur ve ülkedeki geleneksel Alman düşmanlığını körükler. Bununla birlikte Avrupa Birliği de tehlikeye girer."

Chirac'ın kararının bir nedeni de, Almanya ile ilişkileri gerginleştirmektir. Bu nedenle Almanya'da yeni atom denemelerine karşı muhalif olanlar oldukça ihtiyatlı adımlar atıyorlar.

Fransa birkaç atom denemesi yapıp, sonra artan protestolar karşısında geriye kalanları iptal edebilir. Birkaç denemenin amaçlarına ulaşmak için yeterli olacağını baştan beri düşünmüş olabilirler, ama daha sonra taviz veriyor görünmek için başlangıçta sayıyı yüksek tuttular. Bunlar Fransa'nın bilinen taktikleridir. Her ne olursa olsun, yeni atom denemelerinin durdurulmasında Fransa'nın içinden ne oranda tepki yükseleceği belirleyici olacak. Fransız Komünist Partisi atom denemelerine karşı. Yakın zamanda Sosyalist Parti de Chirac'tan kararını geri almasını istedi. Uluslararası protestoların yaygınlığı Fransa'nın içindeki muhalefeti de etkiliyor.

Barbarlık ve uygarlık

Chirac yeni atom denemeleri kararını Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombası atılmasının 50. yıldönümünden kısa bir süre önce açıkladı. Pervasızlığın bu kadarı olur mu; oluyor. Fransa kültürel değerleriyle övünen bir ülke. Bu konuda haksız da sayılmaz. Edebiyattan resme, müzikten heykele kadar, Fransızlar insanlık tarihindeki önemli birçok kültürel yapıta imza atmışlar. Yalnızca Paris'te bir kış ayında gerçekleşen kültürel etkinlikler, herhalde tüm Türkiye'de bir yılda yapılandan daha fazladır.

Öte yandan, Batı uygarlığı her zaman barbarlıkla birlikte bulunmuştur. Bu yalnız Fransa için değil, İngiltere, Almanya, İtalya ve ABD için de böyle. Bu ülkelerin sömürgecilik tarihine ve öteki yaptıklarına bakmak bu konuda sayısız örnek sağlar.

Fransa'nın yeni atom denemeleri kararı karşısında insan Adorno ve Horkheimer'in çok anlamlı sözünü hatırlamadan duramıyor: "Uygarlık barbarlığın öteki yüzüdür."

BOSNA VE SOL

Ne diyeceğiz, neresinden tutacağız?

Avrupa'nın göbeğinde üç yılı aşkın süredir devam eden savaş Türkiye solunda canlı bir tartışma yaratmadı. "Yeni Dünya Düzeni'nin Av Sahası Bosna Hersek" ve "Milliyetçiliğin Provokasyonu: Yugoslavya" adlı kitapların yazarı Tanıl Bora, Bosna'da yaşananlar karşısında solun tavrını ele alan yazısında, Osman Köker'in 18 ve 23. sayılarımızda yayımlanan iki makalesindeki bazı düşünceleri de eleştiriyor. Önümüzdeki sayılarda Bosna ve sol konusundaki tartışmaya Türkiye'den ve dünya solundan yeni katılımlarla devam edeceğiz.

Tanıl BORA

Bosna meselesi bütün dünya solunu huzursuz ediyor; hem yaşanan fecaatten ötürü, hem de ne söylemek ve ne yapmak gerektiğine ilişkin tereddütlerden ötürü. Bu huzursuzluk ve tereddütler belki de en berrak haliyle Almanya-Fransa karşılaştırıldığında ortaya çıkıyorlar. Sol ve eleştirel aydınlar, Almanya'da ve Fransa'da birbirinden oldukça farklı tutumlar alıyor ve birbirlerine de ciddi eleştiriler yöneltiyorlar. Fransa'da değişik çizgilerden sol aydınların çoğu, Bosna'ya aktif bir askeri müdahale seçeneğinde birleşiyorlar. Çünkü Bosna'yı, Batı Avrupa'nın da gelecekte olacağı gibi, çoketnili, çokdinli, çokkültürlü bir mozaik ideali olarak görüyorlar; bu çoğulculuğa tahammülü olmayan Sırp milliyetçiliğini ise gelecekte Avrupa'ya hakim olmasından korktukları ırkçı ve faşist akımın habercisi sayıyorlar. Bu nedenle Sırp faşizmiyle Nazizm arasında; Batı'nın Sırp faşizmine tahammül etmesiyle de 2. Dünya Savaşı'ndan önce Hitler'in Çekoslovakya'yı teslim almasına Batı dünyasınca gösterilen hoşgörü arasında bağlantı kuruyorlar. Almanya'da ise sol ve eleştirel aydınların büyük bölüğü, Bosna'da olanları kınamakla beraber daha mesafeli bir tutumu benimsiyor. Çatışmayı haklı ile haksızın kolay ayırdedilemeyeceği, Balkanlar'ın kaotik dünyasına özgü bir iç savaş karambolü olarak tasvire yatkınlar.

Fransız ve Alman solu arasındaki bu ayrışmada, elbette iki ülkedeki sol kültürün farklılıklarının payı var. Örneğin Fransa solunun öteden beri Doğu Avrupalı muhalif sosyalist entelijansiyayla sıkı ilişkide olması, dolayısıyla Doğu Avrupa dünyasına daha vukuflu ve duygusal yaklaşması; buna karşılık Alman solunun Doğu'ya uzaklığı. Fransa'da yerleşik KP'ye karşı köklü bir sosyalist muhalefet geleneğinin varlığı ve bu nedenle Tito Yugoslavyası'nın ve Sırbistan'daki "sosyalist" adlı liderliğin (Miloşeviç) sosyalizmden sapmalarının çok önceleri teşhis edilmiş olması; buna karşılık Almanya'da kaydadeğer bir KP'nin yokluğunda sol aydınların reel sosyalizmi eleştirmekle yeterince uğraşmamış olmaları. (Tersinden düşünerek, Fransız solunun belki Doğu Avrupa'nın eski rejimlerine karşı "aşırı" sert olduğu da söylenebilecektir.) Sol geleneklerdeki farklılıklar yanında, iki ülkedeki yerleşik milliyetçilik ideolojileri, "milli kültürler" arasındaki farklılıkların da sözkonusu ayrışmaya katkısı olabileceği tartışılıyor. Fransız solunun, milleti vatandaşlık temelinde tanımlayan resmi Fransız milliyetçiliğinin izinden giderek Bosna'nın çoğulcu yapısına önem verip, Sırf milliyetçiliğinin "homojen millet" projesine isyan ettiği... Alman solunun ise Alman milliyetçiliğinin milleti etnik temelde tanımlayan geleneğini sürdürüp, aralarında "net" etnik-milli ayrımlar olmayan Yugoslavya halkları arasındaki çatışmaya fazla anlam veremediği...

Sol kültürün özeleştirisi

Aktarılan bütün bu tezler –ve niceleri– gerek Alman solu, gerek Fransız solu içinde gerekse ikisi arasında tartışılıyor. Ve böyle bir tartışma, Bosna meselesinin berraklaşmasına katkıda bulunduğu gibi, sol kültürün zengin bir özeleştirisine de kapı açıyor.

Bosna vesilesiyle böyle bir (öz)eleştiriye Türkiye'deki sol için girişilecek olursa, ilk üstünde durulacak nokta herhalde ilgisizlik ve bilgisizlik olacaktır. Bu memleketin solu, dünyada olup bitenlere ilişkin genellikle ilgisiz, dolayısıyla bilgisiz. Gayet katı bir "acil görevlerimiz" cetveli var ve o cetvelde sıra bir türlü uluslararası sorunlara gelmiyor -sınırlara kapanmanın, evrenselliğin bayrağını taşımanın sosyalizmin "karakteri" olmasına rağmen. İlgisizliği/bilgisizliği meşrulaştıran kuvvetli bir gerekçe, dış olayların iç sorunların üstünün örtülmesi için gündeme sokuşturulduğu düşüncesidir. Elbette bütün devletler dikkatleri dışa yöneltemek içerde daha rahat iş görebilmeye çalışırlar; Bosna, Karabağ, Çeçenistan meseleleri elbette Kürt meselesini örtmek için kullanılır. Fakat şunu unuturuz: Bu meseleler de vardır, üstelik Kürt meselesiyle ciddi ortak paydaları olan yakıcı meselelerdir; en önemlisi, bu "dış" olayların egemen güçlerce kullanılmasını önlemenin yolu bu meseleleri yok saymaktan değil, onlardan daha inandırıcı ve ciddi biçimde ele almaktan geçer... Dünya olaylarıyla ilgilenildiği kadarıyla da, vaziyeti komplocluk dozu hayli yüksek şemalarla idare etme alışkanlığı var. Örneğin Bosna'yı "emperyalizmin halkları birbirine kırdırma stratejisi" deyip, işi çözmüş oluyoruz. Bu hazır formüllerin "Türklüğe ve Müslümanlığa kasteden dış güçler" ezberciliğinden farkı yok; tavır içeriği bakımından değil, ama mantık kalıpları bakımından Türkiye solunun da "milli kültür"ümüzden pek çok özellik tevarüs ettiğinin bir örneği...

Bu yakınmadan sonra, Söz'de Osman Köker'in Bosna ve Yugoslavya hakkında yazdığı yazıların herşeyden önce verili ilgisizliği, bilgisizliği ve ezbere yinelenen kalıpları aşma yönünden hayırlı bir iş olduğunu kaydetmek gerek. Keza, "Batı Bosna'ya müdahale etmiyor" şikayetinin Kuveyt, Somai, Haiti vb. operasyonları meşrulaştıran etkisini, ayrıca "Batı"nın Yugoslavya'nın dağılmasındaki teşvikçi rolünü deşifre etmesi çok önemli... Osman Köker'in yazılarında katılmadığım bazı noktalara değinmek ve bunların sol kültürümüzün kimi zaaflarıyla ilintisine dikkat çekmek de hayırlı olabilir sanıyorum. Bunun için, Söz'ün 17 Haziran sayısında yayımlanan bir yazısından örnekler alıyorum...

Mülteci sorunu, Sırplar tarafından işgal edilen her kentten sonra yeniden öne çıkıyor.

Fransa'da değişik çizgilerden sol aydınların çoğu, Bosna'ya aktif bir askeri müdahale seçeneğinde birleşiyorlar. Çünkü Bosna'yı, Batı Avrupa'nın da gelecekte olacağı gibi, çoketnili, çokdinli, çokkültürlü bir mozaik ideali olarak görüyorlar; bu çoğulculuğa tahammülü olmayan Sırp milliyetçiliğini ise gelecekte Avrupa'ya hakim olmasından korktukları ırkçı ve faşist akımın habercisi sayıyorlar. Almanya'da ise, sol ve eleştirel aydınların büyük bölüğü, Bosna'da olanları kınamakla beraber daha mesafeli bir tutumu benimsiyor. Çatışmayı haklı ile haksızın kolay ayırdedilemeyeceği, Balkanlar'ın kaotik dünyasına özgü bir iç savaş karambolü olarak tasvire yatkınlar.

Sosyalizm ve hak eşitliği

"(Yugoslavya'da) *Halklar arasındaki sorunları hak eşitliği temelinde çözen sosyalizm dönemi barış içinde yaşandıysa da, daha sonra sosyalizmden uzaklaşıldıkça ayrılık ve düşmanlık tohumlarının nesnel temeli oluştu.*"

Sosyalist Yugoslavya kimi halklara (Müslüman Boşnaklar) hak eşitliğini kuruluşundan epey sonra verdi, kimilerine (Arnavutlara) ise hiç vermedi. Düşmanlık tohumları sadece sosyalizmden uzaklaşmaktan değil, bizzat sosyalizm uygulamasının bazı bünye hatalarından kaynaklandı. Yugoslavya'da Tito dönemi gerçekten halklar arasındaki düşmanlaşmayı aşma yönünde tarihi değeri büyük bir çabaydı; ama sosyalizmin namusunu kurtarma adına bu çabayı ciddi biçimde lekeleyen icraatları görmezden gelemeyiz.

"*Batı'nın, özellikle Almanya'nın başta Slovenler ve Hırvatlar olmak üzere, federasyondan ayrılma çabalarında olanları para, silah ve diplomatik olarak desteklemesiyle, Yugoslavya dağılma sürecine girdi.*" 1980'lerde Sırp milliyetçiliğinin palazlanıp partiye/devlete egemen hale gelmesinden ve askeri rejim uyguladığı Kosova'nın anayasal özerkliğini iptal etmesinden söz etmeden Yugoslavya'nın dağılma süreci anlaşılamaz. Yugoslavya'nın belki daha esnek bir federasyona veya konfederasyona dönüşerek varlığını korumasının imkânları, Sırf milliyetçiliğince sistematik biçimde dinamitlendi. Hırvat ve Sloven milliyetçilikleri, bu dinamitlenmiş ortamda elverişli zemin buldular.

Bosna yönetim organlarının çoketnili karakteri

"*Yugoslavya'dan ayrılma sürecinde devlete el koyan Boşnakların, diğer ulusların haklarını tanımamaları sonucu üç taraflı bir savaş başladı.*" "Boşnaklar" devlete el falan koymadılar, "diğer ulusların haklarını tanımadıkları" iddiası da asılsızdır; Bosna-Hersek anayasası tek etnili bir devlet rejimi tanımlamadığı gibi, Bosna-Hersek yönetim organları da çoketnili idi. Üstelik halâ da öyledir: Bosna-Hersek Genelkurmay 2. Başkanı Sırp ve birçok yönetim organında Sırplar, Hırvatlar var. Bu sembolik olsa bile önemlidir; zira örneğin "Bosna Sırp Cumhuriyeti"nde Müslümanların varlığına bile tahammül edilmiyor. Ayrıca Bosna-Hersek yönetimi (bizzat İzzetbegoviç, Makedonya yönetimi ile birlikte), Yugoslavya'nın tamamen dağılmayıp esnek bir konfederasyon olarak varlığını koruması için aylarca aktif çaba harcadı —Yugoslavya'da ve Bosna'da barışçı çözümün ancak öyle mümkün olacağını biliyor ve söylüyordu. "Üç taraflı savaşa" gelince, savaşın kısa sürede üç taraflı hale

gelmeden önce "epey" tek taraflı başladığını unutmamak gerekiyor.

"Bosna'da daha güçlü durumda oldukları için Sırpların bu vahşetteki payı daha büyüktür." "Sırplar"ın (Çetnikler ve Bosna Sırp Cumhuriyeti'ni kastediyoruz) suç ve haksızlık payı "güçlü durumda olmaları"ndan değil, faşist ve ırkçı olmalarından kaynaklanıyor. Çetnik önderleri "Müslümanların üçte birini öldürme, üçte birini Hıristiyanlaştırma, üçte birini Anadolu'ya sürme" şiarıyla işe başladılar. Bosna Sırp Cumhuriyeti reisi Karadziç daha geçenlerde kendi topraklarında kalan Müslümanları "vaftiz ya da başka bir şey edeceklerini" söyledi. Çetniklerin kadınlara tecavüz etmesi de "Sırp dölünü yaygınlaştırmak" gibi bir politik mücadele biçimiydi.

İlkesel bir nokta: Sosyalistlerin, solcuların "Sırplar," "Boşnaklar" gibi toptancı etnik kimliklere itibar etmesini kabullenemiyorum. "Sırplar" diye bir şey yoktur: Faşist Çetnik Sırplar da var, 200 bin asker kaçağı çıkartan savaş karşıtı Sırplar da. "Boşnaklar" diye bir şey yok: Politik İslamcı Boşnaklar da var, çokunsurlu Bosna için savaşıp kendini halâ "Yugoslav" sayan Boşnaklar da... Milli kimlik isimlerini sıfatsız kullanmak, milliyetçilik ideolojisinden ve popüler milli kültürümüzden devraldığımız belki en tehlikeli kolaycılık ("Kültür böyledir," "İtalyanlar şöyle olur," "Burkina Fasolular iyidir"...). Lafı uzatmak pahasına, hiçbir milli kimliği sıfatsız kullanmamakta takıntılı bir ısrar içinde olmalıyız!

Savaş karşıtı sendikacılar, asker kaçakları ve Sivil İttifak

Yine genel ve ilkesel bir nokta -memleketin sol kültürüyle yakından ilgili: Osman Köker'in yazılarında Bosna-Hersek tarafı, sadece "devlete el koyup diğer ulusların haklarını tanımayan Boşnaklar", "Bosna-Hersek'teki dinci hükümet", "CIA görevlilerinden askeri eğitim alan Boşnaklar" gibi ifadelerle geçiyor. Sanki "Müslüman Boşnaklar"la ilgili iyi bir söz sarfetmeme gayreti varmış gibi... Köker'in bu dikkati, sol camiada oldukça yaygın bir temenniyi yansıtıyor gibi geliyor bana (ben de bunda yanılmış olmayı temenni ederim): Türkiye'deki milli ve dini ideolojinin sahip çıktığı, özdeşleştiği toplulukların gerçekten mağdur olmadığına, aslında haklı da olmadıklarına dair bir tutamak keşfetme temennisi. Katıldığım Bosna'yla ilgili bir söyleşi sonrasında, dinleyenlerden bir tanıdığım, onlar da adam kesiyorlardır" demişti! Elbette "Müslümanlar/Boşnaklar"ın egemen söylem tarafından alabildiğine yüceltilmesi ve melaikeleştirilmesine pabuç bırakmamak gerek; elbette bu savaşta kimse pir-ü pak değil, Müslümanlar da "kesiyor", Müslamanlar" gibi toptancı ifadeler yerine bu isimleri sıfatlı kullandığımızda rahatlayacağız. Sırbistan'da savaş karşıtı propaganda yapan 140 bin üyeli bağımsız Nezavisnost sendikacılarına, 200 bin asker kaçağına ve onlara destek olan Sivil İttifak mensubu "Sırplar"a "Helal" dediği gibi; Bosna'daki çoğulcu ve demokrat Müslümanlara "Helal" demenin hiç utanılacak bir şey olduğunu düşünmüyorum -bundan geri durmak utanılacak bir şey olabilir.

Dahası var: Sosyalistlerin Bosna'da tutunacağı, insan haklarından ve "kim daha çok mağdur olmuş" ölçüsünden öte bir şeyler de var. Hırvatistan'da, Sırbistan'da, hele Bosna Sırp Cumhuriyeti'nde devlet rejimleri etnik homojenlik esasından taviz vermez ve milliyetçilik toplumsal yaşamı boğarken; Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nde çoketnili, çokdinli yaşam kültürü ağır savaş şartlarına rağmen halâ soluk almayı sürdürüyor. Müslüman milliyetçiliği -Sırp ve Hırvat milliyetçiliklerine göre hayli gecikmiş olarak- güçlenirken, buna karşı ciddi bir muhalefet de var ve bu muhalefet kendini Yugoslavya'nın diğer bölgeleriyle kıyas edilemeyecek kadar rahat ifade edebiliyor: Saraybosna'da yönetimi eleştiren gazeteler çıkıyor, Tuzla şehrinde iktidara muhalif bir yerel yönetim iş başında. "Boşnaklar"ın soyu, sopu, dini değil, ama bu potansiyel, sol için bir tutamaktır...

5 bin kişi Abu-Jamal için yürüdü

Siyah gazeteci Mumia Abu-Jamal'in idam edilmesini önlemek için 22 Temmuz'da Berlin'de yapılan yürüyüş ve mitinge 5 bin kişi katıldı.

Almanya'nın diğer kentlerinden de insanların geldiği yürüyüş, Alman emperyalizminin 1919'da Karl Liebknecht ile birlikte yargısız infaz ettiği Rosa Luxemburg'un adını taşıyan alanda başladı. ABD Berlin Konsolosluğu önünde yapılan ara mitingde, Abu-Jamal hakkındaki idam kararı protesto edildi. Tepki ve coşkunun yoğunlaştığı bu anda, konsolosluk binasına havai fişekler atıldı; polis ikaz etmesine rağmen yürüyüşçülere saldırmadı. "Abu-Jamal'e Özgürlük!" sloganı Konsolos'un anlayacağı dilde, İngilizce haykırıldı. Daha sonra devam eden yürüyüş, çeşitli konuşmaların yapıldığı bir mitingle sona erdi.

Yürüyüş boyunca ve miting alanında yapılan konuşmalarda, Abu-Jamal hakkındaki idam kararının kasıtlı olduğuna ve ırkçı özelliğine vurgu yapıldı. Güney Afrika'dan gelen Afrika Ulusal Kongresi'nin (ANC) temsilcisi, konuşmasında idam cezasıyla sosyal sorunları çözmeye çalışan ırkçı toplumsal yapıyı eleştirdi, idam cezasının insan onuruyla bağdaşmadığını vurguladı. 12 Temmuz'daki duruşmada Hakim Albert Sabo'nun davanın yeniden görülmesi, infaz emrinin ertelenmesi ve kendi hakkındaki taraflılık başvurularını reddetmesinden sonra Abu-Jamal'in yaptığı açıklama okundu. Abu-Jamal açıklamasında, Albert Sabo'dan farklı bir yaklaşımı zaten beklemediğini belirtiyordu. Ayrıca İtalya ve Almanya cezaevlerindeki siyasi tutsakların Abu-Jamal'le dayanışma mesajları okundu.

(Fotoğraf: Yusuf Necmi YÜKSEKDAĞ)

'Sorumlu anavatan ideolojileri, ENOSİS ve TAKSİM projeleridir'

▼ "Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler Arasında Dostluk ve İşbirliği Forumu" adlı grup, "adanın askerden arındırılmasını, bütün yabancı orduların çekilmesini ve yokedilmesini, adanın toprak bütünlüğüne saygı duyulmasını" istiyor.

İrfan TAŞTEMUR

LONDRA- Kıbrıslı Öğrencilerin Demokratik Hareketi'nin öncülüğünde Kıbrıslı Rumlar ve Kıbrıslı Türkler Arası Dostluk ve İşbirliği Forumu kuruldu. 24 Şubat 1995 tarihinde ilk çağrısını yapan Forum, Büyük Britanya'da yaşayan Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıslı Türkler, Maronitler ve Latinler arasında dostluk ve işbirliği bağlarını güçlendirmeyi hedefliyor.

Gazetelere imzasız olarak postalanan Amaç Bildirgesi'nde, toplumlar arasında nefret ve bölücülük için yürütülen ideolojilere ve faaliyetlere karşı mücadele edilmesi hedeflenerek kayıtsızca milliyetçiliğe, şovenizme, faşizme ve ırkçılığa şiddetle karşı çıkılıyor. Bu amaçla hareket eden tüm Kıbrıslılar, Yunanlılar, Türkler, Kürtler ve Britanyalılar için Forum'a katılma çağrısında bulunuluyor.

Kıbrıs sorununun kökenlerinin Britanya sömürgeciliği ve emperyalizme dayandığı belirtilen Amaç Bildirgesi'nde şu görüşler yer alıyor:

"Yabancı müdahaleler ve iki toplumdaki aşırı faşistlerin; EOKA/B ve TMT'nin bu müdahalelere verdikleri destek ve 1974'te Yunan Cuntası'nın doğrudan tezgahladığı askeri darbe ve Türkiye hükümetinin işgali de sorumludur. Batı tarafından silahlandırılıp finanse edilen bu iki ülke, NATO üyesidirler.

Ayrıca sorumluluk, "Anavatan" ideolojilerinde; ENOSİS ve TAKSİM milliyetçi-şovenist projelerinde yatmaktadır. Kıbrıs'ı felakete sürükleyen milliyetçi projeleri korumak ve yeniden canlandırmak isteyen grup ve güçler, bugün Kıbrıs sorununun çözümünde etkin engellerdir. Türklerle, Kıbrıslı Rumların bölüm çizgisinin varolmasını aralıksız devam ettirmekte ve desteklemektedirler."

Kıbrıs sorununa çözümün Kıbrıs halkına saygı duyularak getirilebileceğini ve tüm Kıbrıs halkına ait olacağı belirtilen bildirgede, federal çözüm önerilerinin bazı üyeler tarafından istenmediği ifade ediliyor. Britanya'daki Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rumların ortak noktaları ve çıkarları üzerine inşayı amaçlayan Forum, tartışmalar ve seminerler düzenlemek, kültürel ve sosyal etkinliklerde bulunmayı planlıyor.

Evrensel'in evrenselliği

25 Temmuz tarihli Evrensel gazetesinin Londra mahreçli kısa haberinde, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinin 20. yıldönümünü protesto için İngiltere'deki Kıbrıslı Rumların yürüyüşünde, Türk Ordusu'nun Kıbrıs'tan çekilmesi, 200 bin Kıbrıslı ilticacının geri dönmesi ve bugüne kadar haber alınamayan 1619 Rum'un akıbetleri hakkında bilgi verilmesini istedikleri bildiriliyordu. Militarizme, işgale, insanların yerlerinden yurtlarından edilmesine karşı olduklarını düşünmek istediğimiz Evrensel, bu haberi neden "Kıbrıslı Rumların yürüyüşünde şovenizm" başlığıyla vermişti derseniz, gerekçesini, haberdeki şu tek cümlede buluyordunuz: "Kıbrıslı Türklerin ve Rumların birliği ve kardeşliğini içeren hiçbir döviz ve pankart taşınmadı."

Bu küçük bir haberdi, gözden kaçmış, atlamış olabilirler denebilir. Hatta bu milliyetçi tavrı, Evrensel'deki ekibin değişmesine bağlayan olabilir. Hatırlatalım: Aynı gazetenin 24 Haziran tarihli 18. sayısında da, baş sayfadan, Denktaş fotoğraflı kocaman iki haber yer almıştı. Denktaş'ın arzularının yerine gelmediğini anlatan haber "Barış görüşmeleri kesilmeli" başlığıyla, onu tamamlayan AA mahreçli haber ise, Rum kesimini kastederek "Kıbrıs cephane deposu" başlığıyla verilmişti. Kıbrıs'taki militarizme karşı çıkarken, sadece Rum kesiminin silahlanmasından sözedilmiş olmasını üzücü bulduk.

YELDA

Sol'da birlik Eylül

BSP ile Kitlesel Sol Parti Girişimi arasında sürdürülen görüşmeler somut kararlar alma aş

Haber Merkezi- Sol kamuoyunun ilgiyle izlediği, Birleşik Sosyalist Parti (BSP) ile Kitlesel Sol Parti Girişimi (KSPG) arasındaki "birlik" görüşmeleri sürüyor. Önceki hafta salı günü yapılan son toplantıda, ortak tartışma toplantılarının yapılması ve ortak bir "barış şöleni" düzenlenmesi karar altına alındı. Bu kararlar, iki oluşumu birleştirmenin ön koşullarını oluşturmak, testten geçirmek ve olgunlaştırmak için atılan ilk adım olarak yorumlanıyor.

BSP İstanbul İl Örgütü binasında yapılan görüşmeye Kitlesel Sol Parti Girişimi adına Adnan Bostancıoğlu, Bülent Forta, Erkan Kayılı ve Oğuzhan Müftüoğlu, Birleşik Sosyalist Parti adına ise, Atilla Aytemur, Necmi Demir, Saim Koç, Veysi Sarısözen, Mehmet Emin Sert, Erdoğan Tatlav, ve Ferhan Umruk katıldılar.

Daha önceki görüşmelerde ilkesel olarak yapılması planlanan tartışma toplantıları ve barış şöleni bu toplantıda somut bir takvime bağlandı. Alınan kararlara göre, 9-10 ve 23-24 Eylül'de üç ana başlık altında tartışmalar başlatılacak. Belirlenen tartışma temaları alt başlıklarla geliştirilecek. Belirlenen tartışma başlıkları şöyle:

1- Uluslararası yeni koşullar;
2- Türkiye'nin gündemi;
3- Örgütsel perspektifler ve politik çalışma tarzı.

Tartışmalara BSP ve KSPG'ne ilgi duyan değişik eğilimden sosyalistler de çağrılacak.

Barış şöleninin ise 2 ya da 3 Eylül'de yapılması planlanıyor. Barış şöleni, bir çağrıcı grubun girişimiyle ve bir kitlesel eylem anlayışıyla yapılacak.

Söz, BSP ve Kitlesel Sol Parti Girişimi'nin ortak tartışma ve eylemini ouyucularına ayrıntılı olarak yansıtacak.

Alanlardaki 'çoğulculuk' bakalım bir çatı örgütünün altında da sağlanabilecek mi? Türkiye bunu bekliyor.

Tartışmayı tüketmek mi birliği üretmek mi?

Ali Saim DOĞAN

Birleşik Sosyalist Parti (BSP) ile Kitlesel Sol Parti Girişimi (KSPG) arasında bir süredir devam eden görüşmeler, yukarıdaki kısa haberde de belirtildiği gibi, nihayet somut karar alma aşamasına doğru gelişiyor. Eğer bir "aksilik" olmazsa, önümüzdeki eylül ayı, Türkiye sosyalist hareketinde çok önemli gelişmelere gebe. Engeller, zorluklar var kuşkusuz. Fakat, Saruhan Oluç'un deyimiyle, Türkiye, sosyalistlerden "basiret" talep ediyor.

Bizden "basiret" talep eden bu Türkiye nasıl bir ülke?

Doğusunda iç savaş sürüyor ve batısında Balkan savaşı mayalanıyor. Memleket tepeden tırnağa silahlanıyor, "sivil" basın Çörekçi Paşa'nın "düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü" savunuyor. Bu arada Gümrük Birliği uğruna, Anayasa'nın haki ve apoletli ceketi çıkarılıyor. Ceketin altında kırmızı şeritli askeri pantolon ve çizme kalıyor. Böylece bu anayasa değişikliğinden sonra rejim, "üstü kaval altı şişhane" denilen bir ucubeye benziyor. Tunceli'de ve tüm Olağanüstü Hal Bölgesi'nde (OHAL) özel tim güçleri isyan halinde. Büyük kentlerde ise, her operasyondan sonra polis "toplantı ve gösteri yürüyüşü" yasasını delmekte, sert adımlarla ve sloganlarla "nümayiş", hem de "silahlı nümayiş" yapıyor. Bu manzaraya karşı, elbette Emniyet Genel Müdürlüğü boş durmuyor. Özel tim mensuplarının faşist tipi bıyıkları emirle kestiriliyor... Tıpkı anayasa gibi özel tim de sivilleşiyor!..

Kısaca devlet militanlaşıyor. Devlet militanlaşıp ve militerleştikçe, solda "aygıt aygıta vuruşma" pratiği de güç kazanıyor. Varoşlar, patlamalara hazır bir görünüm kazanıyor.

Memlekette sivil bir yürüyüşe ihtiyaç var. Militarist ve polisyen rejim, iç savaş ve dış savaş ortamından besleniyor. Onu durduracak çapta bir sivil yürüyüşe geçmek, tüm sosyalistlerin, işçilerle, kamu çalışanlarıyla ve toplumun diğer muhalefet odaklarıyla birleşmesini gerektiriyor. Güçlü bir kitlesel sosyalist parti, örneğin "Ankara'yı basan" kamu çalışanları seliyle birleştiği gün Türkiye'nin çehresi değişecektir. İşte "solda birlik" görüşmelerinin temelini de bu değiştirme iradesi oluşturuyor.

Son toplantıya katılan bir arkadaşımız, "nihayet toplantı olmayan toplantılar yapmayı başarıyoruz galiba" dedi. Bir hayli zamandır, sola özgü ve salt konuşmalara dayalı toplantılara tanık olan, kimine göre "ısınma turu", kimine göre de Kırkpınar peşrevi türünden görüşme dizisi sona eriyor. Anlatılmak istenen bu herhalde..

Bunaltıcı temmuz sıcağına rağmen, son toplantı şimdiye kadar yapılanların içinde en verimli olanıydı. Toplantıda, eğer başarılırsa, iki hareketin hiç değilse İstanbul'daki yandaşlarını ortak eylemde buluşturacak olan somut bir karar alındı: 3 Eylül'de kitlesel bir "Barış Şenliği" yapılacak. Elbette onbinlerin açlık greviyle başlayan barış "taarruzunun" en azından barış için "şenlik" düzenlenmesine elverişli bir sonuca ulaşmasını dileyerek. Tersi durumda belki bu iki girişim bir "Barış Şenliği" düzenleyemeyecek, ama o zaman da memleketin bir başından diğer başına asıl "şenlik" patlayacak... Bizden uyarması: Ya Barış Şenliği" ya da "düşman başına şenlik"!

Barış Şenliği Kadıköy meydanında yapılacak.

Bu eylemin başarısı, BSP ve Girişim arasındaki birlik sürecinin önkoşullarını yaratmaya pratik açıdan önemli bir katkıda bulunacak.

Birlik sürecinin önkoşullarını yaratmaya düşünsel açıdan da katkıda bulunma sorunu var. İşte bu amaçla eylül ayı içinde ikişer günlük, iki tartışma toplantısı yapılacak. Tartışma temaları haberde belirtiliyor.

Tartışmalar, her konuda Girişim ve BSP'den birer ya da ikişer kişinin; bu oluşumların dışında olan, fakat birlik sürecine yakınlık duyan çağrılılardan da bir ya da iki konuşmacının sunacağı tebliğlerle başlayacak. Sonra da toplantıya katılanlar tebliğler temelinde söz alıp tartışacaklar.

Burada akla şu soru geliyor: Bu ikişer günlük iki toplantıda, belirtilen konuları bütün ayrıntılarıyla ele almak olanaklı mı? "Tartışmayı tüketmeye" bu süre yeterli mi?

Bu son söylenen BTDK (Birlik Tartışmalarını Düzenleme Kurulu) yani Kuruçeşme toplantılarını çağrıştırıyor. Ama niyet "tartışma tüketmek" değil artık. Tek bir örgütsel çatı altında, hem politik mücadeleye atılmanın, hem de hiçbir zaman tükenmeyecek olan tartışma sürecini birlikte yürütmenin mümkün olup olmadığını anlamak... Eylül tartışmalarının pratik amacı böyle olunca, tebliğlerin de çerçevesi sadeleşip, pratikleşiyor. Akademik bir tartışma sözkonusu değil. Teorinin gri koridorlarında köşe kapmaca oynamayı da kimse istemiyor.

"Basiret"in ne olacağını ise görüşmelere katılanlardan BSP Genel Yönetim Kurulu üyesi Erdoğan Tatlav, ne zamandır adına hasret kalınan 'tavariş' Lenin'in sözleriyle çok iyi özetliyor: Lenin ünlü yapıtlarının birinde "eğer birliği gerçekten istiyorsak çok önemli gibi görülen ayrılıkların bile engel oluşturamayacağı, yok istemiyorsak en sıradan ayrıntıların bile ciddi engeller oluşturabileceği" gerçeğinden söz ediyor. Yine mi "alıntılar" demeyin. Eylül tartışmaları kimin Leninist, kimin başka bir şey olduğunu değil, ne yaparsak basiretli -sağduyulu ve ne yapmazsak basiretsiz- sağduyu

Bu defa "tartı
liği üretmek" kay
Emin Sert bunu "
ri sınadığı düşün

"Türkiye'de,
yaşam ve umut v
ne sabrı, ne de u
çınılmaz olarak ö
pısını aralamak iç
lerdir. Kitlesel So
burada başlıyor.
mamlıyor: "Çok z
karşıya bulunulan
de belirleyici öne
tartışmak ve yol a

Oğuzhan Müf
konuşuyor: "Uzun
saklı tutmak üzere
mek zorunlu. (...)
başaramazsak ge
kalmaya hiçbirimi

Lenin'i sayma
kim ve ne adına
mokrasi" ortamın
olan bireyler" böy

Fakat hayır! B
"kotarmıyor", hele
kendi arkadaşları
ların sorumluluğu
"zinhar" karar ver
raftarlarının özgü
verebilmelerinin ö

Hele bir eylül
lelerin işi...

Bakalım eylül
mı?

sınavında!

ıasına geldi. Eylül'de ortak etkinlikler düzenleniyor

uz olduğumuzu ortaya çıkaracak. nayı tüketmek" yerine, galiba "bir-ısı sola egemen olacak. Mehmet mekçi kitleler önünde tarihin bizle-esindeyim" şeklinde dile getiriyor. or Atilla Aytemur, eşit ve özgür bir en bir gelecek isteyen milyonların ku var. Tam da böyle bir anda, ka-ümüzde duran bir rönesansın ka-n akla ilk gelen özne ise sosyalist-Parti Girişimi ve BSP'nin rolü de Saruhan Oluç bu saptamayı ta-aman kaybetmemek gerek. Karşı sorunlar açısından şu konjonktür-ni olmayan kısmi alanlar üzerine ırmak doğru değildir."
üoğlu tehlikenin bilincinde, şöyle vadeli perspektiflerin tartışılmasını bugün için geçerli bir çözüm üret-Bunu başarmak zorundayız, çünkü leceğimiz kararacak. Buna seyirci in hakkı yok."
ısak, alıntı yaptığımız bu insanlar onuşuyorlar? "İçselleştirilmiş de-a, "bireyselliğinin bilincine varmış e soruyor.
u defa "şefler" kitleler adına birlik "pazarlık" hiç yapmıyor. Hepsi de tarafından görevlendirilmiş insan-le hareket ediyor ve "birileri" adına niyor. Sadece, BSP ve Girişim ta-iradeleriyle birlik hakkında karar koşullarını araştırıyor.
ayını görelim. Ondan sonrası kit-

ün gelişi temmuzdan belli olacak

Sorun sosyalistlerin birliği ile sınırlı değil

Atilla Aytemur

KSP Girişimi ile BSP arasında sürdürülen girişimlerin amacını "sosyalistlerin birliğini sağlamak" diye tanımlamak olayı anlatmaya yetmez. Uzun yıllardır kaybetmiş olduğumuz, tüm toplumsal süreçleri etkileyen ve giderek belirleyen bir siyasal odak olabilmenin arayışıdır yapılan işin aslı. 60'ların sonunda yakalanan ve yetmişli yıllarda bir süre devam eden toplumsal konum artık yok. Üstelik 2000'lerin eşiğinde dengeler öylesine değişmiştir ki, sosyalistler olarak bugünün ihtiyaçarına denk düşen dili, örgütsel modeli ve siyaset yapma tarzını yeniden üretmek durumundayız. Böyle bir işin de "haydi aramızda birlik yapalım" türünden bir yaklaşımla üstesinden gelinemeyeceği, tüm toplumu giderek saran bir rönesans ihtiyacının kapısını aralayan ciddi bir özne olmaya olanak vermeyeceği açıktır.
Henüz işin başındayız. Ancak, KSP Girişimi ve BSP'nin kendilerini aşarak, aritmetik birlikteliklerinin çok ötesinde toplumsal sonuçlar üretebilecek, her türlü ben merkezci yaklaşımdan uzak, salt kendi kadroları, özgün deney ve derslerinin üzerinde değil, geniş bir muhalif-devrimci yelpazenin birikimini de harekete geçiren bir iş yapmak zorundadırlar. Oluşturulacak politik yapı, insan ilişkleri sistemi ve yeniden üretilmesi kaçınılmaz hale gelmiş olan dil, bu işi yaparken önümüzdeki günlerde üzerinde gezineceğimiz tartışma zeminleri olacaktır. İşte bu nedenle, Türkiye ve Dünya'nın gündelik hayatımıza yansıyan acil sorunlarını, inşa etmeyi düşündüğümüz parti modelini ve dile getirmeyi hedeflediğimiz siyasal mücadele konularını, bizi tüm topluma seslenecek konumlara sürükleyen ve esaslı bir rönesans yaşama olanağını sunan bir anlayış ve çerçeve içerisinde ele almak durumundayız.
Hiç kolay değil... Ortada verili durum ve tercihlere yönelik ciddi rezervler var. Yazılıp-çizilip geliştirilmiş tezler var. Üstelik, her iki projenin de kendi içinde tutarlı yönleri ve iddiaları var. Mevcut olanakların neler olduğu, taraflara bakıldığında görülebiliyor. Ve bu durumda, bütün bunların başlangıç için veri alınması artık kaçınılmaz oluyor.
Türkiye'de, eşit ve özgür bir yaşam ve umut veren bir gelecek isteyen milyonların ne sabrı, ne de ufku var. Tam da böyle bir anda, kaçınılmaz olarak önümüzde duran bir rönesansın kapısını aralamak için akla ilk gelen özne ise sosyalistler. KSP Girişimi ve BSP'nin rolü de burada başlıyor.

Farklılığımız, kendi içimizdeki ayrılıklardan daha fazla değil!

Erdoğan Tatlav

Lenin'in "Eğer birliği gerçekten istiyorsak çok önemli gibi görülen ayrılıkların bile engel oluşturamayacağı, yok istemiyorsak en sıradan ayrıntıların bile ciddi engeller oluşturabileceği" (Bir Adım İleri İki Adım Geri) şeklindeki sözü, bugün alabildiğine güncel bir anlam taşıyor.
Sadece dogmatizmin değil, dar grupçuluğun da pratik olanaklarıyla önağcı olmaktan çıktığı, yerel ve konjonktürel kimi tepkileri evet, ama geneli ve geleceği asla örgütleyemeyeceğinin iyiden iyiye belirginleştiği bir gerçeklikte yaşıyoruz. Bugün doğrudan Türkiye'nin gündeminden hareketle, emek ve aydınlanma güçlerinin etkin muhalefeti ve örgütlülüğünü yaratmak amacı uygun bir birlikte mücadele zemini olarak karşımızda durmaktadır.
Halen çoğulcu, içinde farklılıkları barındıran, Türkiye'nin siyasal gündemi temelinde birlikte siyasal faaliyeti hedefleyen sosyalistlerin etkinlikleri olarak yürüyen BSP ve Kitlesel Sol Parti Girişimi'nin olası birliği, sola, her iki projenin çapını fazlasıyla aşan çok önemli ufuklar açacaktır.
Aramızdaki ayrılıklar, her iki tarafın kendi içindeki ayrılıklardan fazla değil.

Zaman kaybetmemek lazım

Saruhan Oluç

"Aslında hepimiz bir adadayız ve denizde deprem olmuş, büyük bir dalga üzerimize geliyor. Şimdi yapılması gereken bu dalgayı karşılayabilmek için kıyıda derme çatma küçük evler inşa etmek değil. Ne kadar kum torbası varsa, bunların hepsini dalgayı karşılamak ve mevzi kazanmak hedefiyle kıyıya yığmak." İşte bu metafora ve tespite katılınıyorsa, solun, sosyalistlerin ve devrimcilerin büyük bir gericilik, ırkçılık ve faşizm dalgası ile karşı karşıya oldukarını, toplumun tüm hücrelerini etkileyen bir kirli savaş döneminde yaşadıklarını görüyorsak; işçi ve emekçilerin sermaye sınıfının yoğun bir saldırısı ile yüzyüze bulunduklarını kavrıyorsak, o zaman kum torbaları yığınağını yapmak zorundayız.
Üstelik bu yığınağın zemini de belli. Özgürlükçü olmak, emek egemen bir demokrasiyi hayatın tüm alanlarında hedeflemek, özyönetimci, yani katılımcı ve enternasyonalist olmak... Bu zemini benimseyen herkesin, işçilerin, emekçilerin, kamu çalışanlarının, solcuların, sosyalistlerin, devrimcilerin, toplumsal muhalefetin tüm bileşenlerinin buluşacağı mücadele alanlarını birlikte yaratmak zorundayız. Birleşik Sosyalist Parti ve Kitesel Sol Parti girişimlerinin ve projelerinin yanyana gelme çabası bu perspektif açısından son derece anlamlı ve önemli. Çok zaman kaybetmemek gerek.
Umarım bu tarihsel fırsatı da basiretsizlikler yüzünden kaçırmayız.

Sosyalistler sadece 1 Mayıslar'da mı biraraya gelecek? Bunu zaman gösterecek.

Başarmak zorundayız

Oğuzhan Müftüoğlu

Bugün Türkiye'deki siyaset düzlemi sağa doğru eğilmiş durumda ve herşey sağa doğru kayıyor. Solda etkin bir siyasi gücün bulunmayışı, sağın dinci, milliyetçi, faşist, liberal her türlü etkinliğine güç kazandırıyor. Solda etkin bir siyasi güç ihtiyacı bu yüzden bugün emekçilerin ve Türkiye'nin en önemli, acil gereksinimi. Bunu sanırım herkes kabul ediyor.
Bu ihtiyacı mevcut sol yapılanmaların karşılayamadığı ve kısa vadede de karşılayamayacağı ortada. Uzun vadeli perspektiflerin tartışılmasını saklı tutmak üzere, bugün için geçerli bir çözüm üretmek zorunlu. Aksi halde bir süre için de olsa, Türkiye'de herşey kararacak.
Çözüm Türkiye'deki bütün devrimci, demokratik, sosyalist birikimleri artı, örgütlü emekçi dinamiklerini ve ilerici, özgürlükçü bütün güçleri cephesel bir yapı içinde birleştirebilmenin bir yolunu bulmaktan geçiyor. Hep birlikte bunun yolunu arıyoruz.
Bunu başarmak zorundayız, çünkü başaramazsak geleceğimiz kararacak. Buna seyirci kalmaya hiçbirimizin hakkı yok.

Ayrı yürüme lüksümüz yok

M. Emin Sert

Türkiye'de emekçileri politik mücadelenin öznesi, sosyalist hareketi de hatırı sayılır bir güç yapma amacındaysak, bu alanda güçlü bir çekim merkezi oluşturmak zorundayız. Birleşik Sosyalist Parti, bu amaçla yola çıkanların attığı bir adımdır. Sınıfsal, çoğulcu ve kitlesel bir sosyalist parti amacı da bunu vurgulamaktadır. Benzer hedefler taşıyan Kitlesel Sol Parti Girişimi ile birlikte yürümek ve bu amaçlar doğrultusunda mücadeleyi ortak bir partide yürütmek; temel hedefleri aynı olan güçlerin birleşmesidir diye bakıyorum. Türkiye'nin ve devrimci güçlerin içinde bulunduğu şartların, bizlere, benzer görüş ve hedeflere sahip olmakla beraber, ayrı yürüme lüksünü vermediğini düşünüyorum.
Birkaç aydır yürütülen görüşmeler her iki kesimde de birlik olanağının aranması ve sağlanmasının, güçlü bir istek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Hazırlıklarına başladığımız ortak tebliği toplantıların birlikte yürümek için yeterli ortaklıkların olduğunu bir kere daha teyit edeceğini düşünüyorum. Tabii ki, iki kesim arasında farklı bakışlar, yaklaşımlar da vardır. Ama nasıl ki, bu kesimlerin içlerindeki farklılıklar ortak bir politik mücadele yürütmeye mani olmuyorsa, bu tür görüş farklılıklarının aynı çatı altında politik mücadele sürdürmemize engel olmayacağı kanısındayım. Savunduğumuz çoğulcu parti anlayışının bütün bu çevreleri kapsayabileceği kanaatiyle hareket ediyorum. Kitlelerin ve mücadelenin ihtiyaçlarından, yapmamız gerekenlerden yola çıktığımız zaman, hepimizin de bu sonuca ulaşacağına inanıyorum.
Bu sınavdan başarılı çıkabilmek için, gerekli politik yaratıcılık ve olgunluğa, birbirimizi anlayabilme yeteneğine, grupsal değil, sınıfsal ihtiyaçlardan hareket edebilme yetisini gösterebileceğimize inanmak istiyor ve böyle olmasını diliyorum.

5 Ağustos'ta işçiler ve kamu çalışanları Ankara'ya akacak

Geliyorlar!

Ya onlar ya da diğerleri gelecek! Kamu kesimi işçileri, genel eylemden önce büyük kentlerde uyarı eylemleri yaptı. Onlar, ilgililere "geliyoruz" dedi.

Ayla ÖNDER

İşçi sınıfının önünde iki tarihi gün var. 5 ve 8 Ağustos. Kamu kesiminde çalışan 700 bine yakın işçi, hükümeti protesto için 5 Ağustos'ta Ankara'da olacak. Memurların ve Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun da (DİSK) omuz vereceği kitlesel bir miting gerçekleşecek. 8 Ağustos'ta ise "genel eylem" hayata geçirilecek. 700 bine yakın işçi işe gitmeyecek. İş bırakan onbinlerce işçi o gün evde oturmayacak. Sokaklara dökülüp sesini duyuracak..

Her ne kadar Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (Türk-İş) aldığı eylem kararlarının tabanda "tartışılmadığı", dikte ettirildiği söyleniyorsa da, bunun altını dolduracak olan yine sınıfın kendisi. Sözleşmelerin "kapalı kapılar ardında" bağıtlanıp bağıtlanmaması da sınıfın gücünü ne oranda göstereceğine bağlı... Başarı, sınıfın 8 Ağustos'ta sokağa çıkma, sokakta etkisini hissettirmesiyle doğru orantılı.

Eylem takviminde geçen hafta (25 Temmuz) DYP ve CHP binaları önünde hükümeti protesto yer alıyordu. Eyleme diğer illerde yoğun bir katılım gözlenirken, İstanbul'da 86 sendika şubesinden sadece 30'u katıldı. Çağlayan'da önce DYP il binası önüne giderek hükümeti ıslıklarla, alkışlarla, sloganlarla uyardılar. DYP-CHP koalisyonunun işçilere ve emekçilere yansıyan görünümü şuydu:

"Zam, zulüm, işkence işte DYP!"
"Zam, zulüm, işkence işte CHP!"

25 Temmuz'da Türkiye genelinde gerçekleşen gösterilerde bu sloganlar sokakları çınlattı.

İstanbul'da Türk-İş'e bağlı bütün şube ve sendika merkezlerinin yöneticileri 1 Ağustos'ta bir toplantı yapacak. Burada hem 25 Ağustos'ta gerçekleşen eylemlerin değerlendirmesi yapılacak, hem de mitingin ve genel eylemin organizasyonu sağlanacak.

"Bıçağın kemiğe dayandığı" şu günlerde yapılacak eylemler Türk-İş'e bağlı bütün sendikalar için hayati önem taşıyor. Ancak grev yasağı olan işkolları için durum daha kritik. Bu işkollarında 20 Ağustos'a kadar bir gelişme olmazsa sözleşmelerin Yüksek Hakem Kurulu'nda (YHK) bağıtlanma durumu var. O nedenle gösterilerde bu üç sendika, yani Petrol-İş, Harb-İş ve Tes-İş başı çekiyor ve daha yığınsal olarak katılmaya özen gösteriyorlar.

'Sözün artık anlamı yok'

Sendikacıların pek çoğu artık sözün bir anlamı olmadığına inanıyor. Yoğun bir şekilde tüm güçlerini miting ve genel eyleme kanalize etmiş durumdalar. Tarım-İş İstanbul Şube Başkanı Yılmaz Şentürk 2 Ağustos'ta Kamu Çalışanları Sendikaları'nı yöneticileriyle birlikte yapacakları toplantının önemine dikkat çekiyor. Bu toplantıda "birlikte eylem" tartışılacak. Eylemin yığınsallığı için tabanın nasıl örgütleneceği konuşulacak. Şentürk'un 8 Ağustos'a yönelik kaygısı da diğer duyarlı sendikacılarla aynı boyutta. Şöyle diyor: "O gün biz pijamaları giyip evde TV karşısına geçmeyi değil, sokağa çıkmayı düşünüyoruz. Ancak artık sözün bir anlamı yok . Pratikte göstermek lazım. Sokağa çıkmalıyız. Ve bunun sonucunda karakola gitmeyi de göze almalıyız" diyor.

Harb-İş Genel Sekreteri Nuri Ağçiçek de 5 Ağustos'taki mitingin 3 gün sonraki genel eyleme hazırlık olacağını söylüyor. Ağçiçek artık sadece ücrete endeksli sendikal anlayışla bir yere varılamayacağının altını çiziyor. Bu anlayıştaki sendikaları eleştiriyor. Ve eylemlere ilgi göstermeyen sendikaların bu çizgide olduğunu anlatıyor. Bu mücadelenin esasının işçi sınıfı ile sermaye arasındaki mücadele olduğunu, sınıfın siyasal taleplerinin güçlenmesi gerektiğini belirtiyor. Sınıfın gücü parlamentoda hissettirilmediği sürece çözüm bulunamayacağını söylüyor genel sekreter.

Tümtis 1 No'lu şube yöneticisi, İstanbul Şubeler Platformu'ndaki sendikaların 25 Temmuz'daki eylemle ilgisizliğini eleştiriyor. "86 şubeden sadece 30'unun katıldığı" bu eylem için "umduğumuzu bulamadık" diyor.

Türk-İş Eğitim Uzmanı Yıldırım Koç 25 Temmuz eyleminin Ankara'da başarılı olduğunu anlatıyor. Ankara'da 5 bin kişinin katıldığı CHP ve DYP'yi protesto eylemine "en az 15 bin kişinin katılacağını umduğunu" anlatan eğitim uzmanı bu durumu şöyle yorumluyor:

"İşçilerin bir bölümüne işini kaybetme korkusu yerleşti. Bu işçiler işsizlerin artan sayısına ve özel sektördeki düşük ücretlere bakarak yüksek ücret aldığını sanıyor. Yani kendisini çevresindeki insanlara göre iyi durumda görüyor. Oysa arkadaşların şunu anlaması gerekiyor. Bu toplusözleşmenin imzalanmasının ardından varolan birçok hak elden gidecek. Toplusözleşme sonrası ödenmesi gereken ödenekler verilmeyecek. Özelleştirme ve taşeronlaştırma uygulamaları ile çok sayıda insan işsiz kalacak. Emeklilik hakkı verilmeyecek, ikramiyeler ödenmeyecek."

Koç'a göre kamu kesimindeki işçilerin gücü 5 Ağustos'taki mitingte ortaya çıkacak. Buradaki başarı genel eylemin de göstergesi olacak.

Eylem kararlarının "tepeden alınmasına" karşı çıkarak Türk-İş'i eleştiren sendikaların da sorumluluktan kaçtığını söyleyen Koç bu tutumu "Kendi sorumluluklarını Türk-İş'e atma" diye niteliyor.

Bu eylemlere hiç ilgi göstermeyen sendikalardan biri Hava-İş. Sendikanın Genel Eğitim Sekreteri Osman Ateş "kendi adına" konuştuğunu söyleyerek, bu tutumlarını şöyle açıkladı: "Katılmamamızın herhangi bir nedeni yok. Bizim yaşadığımız problemler var. Hakların kısa vadeli çözümlerle alınacağına inanmıyorum. Bir günlük eylemin arkası ne şekilde gelecek. Sokağa döküldük sloganlar attık. Sonra ne olacak?"

Türk-İş İstanbul Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak, 25 Temmuz'daki eyleme katılmayanları eleştiriyor. 1 Ağustos'ta yapılacak toplantıda bunu değerlendireceklerini söylüyor.

Tes-İş 1 No'lu Şube Sekreteri Hasan Tahsin Zengin Ankara'daki mitinge İstanbul'dan yoğun katılım sağlayacaklarını, en az 15 otobüs işçinin mitinge götürüleceğini anlatıyor.

Deri-İş Sendikası Beyoğlu Şube Başkanı Erdal Demirkan genel eyleme katılmaktan çekinip, "yevmiyelerimizi keserler, işten atarlar" kaygısı duyan işçilere şunu hatırlatıyor: "Zaten şimdiye kadar 700 bin işçi işten atılmış. Kaybedecek bir şeyimiz yok. Anayasa değişiklikleri yapıldı. Çalışanların lehine hiçbir değişiklik olmadı. 5 ve 8 Ağustos'ta işçiler alanlarda güçlerini göstermeli. 5 Ağustos memurlar için de bir fırsat."

Haydi bakalım!

Garanti Bankası sendika düşmanlığını sürdürüyor

Garanti Bankası yöneticileri, DİSK Bank-Sen adından dehşetle ürküyor. "Çağdaş" bankanın yöneticileri, çalışanlarını yine sorgudan geçirmeye başladı. "Niçin sendika üyesi oldunuz" sorularıyla çalışanları bir odaya çeken Garanti müdürleri sendika üyeliğini tespit ettikleri işçilerin iş akitlerini feshetmeye başladı. Çalışanları sorguladıktan sonra "sendika üyeliği suçuyla" işten atan Garanti yönetimi anayasal suç işliyor.

Anayasanın 51. Maddesi şöyle diyor;

"İşçiler ve işverenler üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma hakkına sahiptirler. Herhangi bir işyerinde çalışabilmek, işçi sendikasına üye olmak ya da olmamak şartına bağlanamaz."

Bu bankada hesabı olan okurlarımıza (hayli azdır herhalde) duyurulur.

Ölüm orucundaki işçilere gözaltı

Eminönü'nün ANAP'lı Belediye Başkanı Ahmet Çetinsaya'nın 2.5 ay önce işten attığı işçilerin belediye önünde sürdürdükleri eylemin 75. gününde ölüm orucuna dönüşmesinin ardından polis eyleme müdahale etti. 27 Temmuz'da sabaha karşı binanın çevresini saran Çevik Kuvvet ekipleri, ölüm orucundaki 5 işçiyle birlikte, toplam 86 işçiyi gözaltına aldılar. Aynı gün saat 14.00'te serbest bırakılan işçiler ölüm orucunu Sosyalist İktidar Partisi (SİP) Eminönü ilçe binasında sürdürmeye başladılar.

27 Temmuz günü saat 05.00 dolaylarında Güngören Hızır Acil Servis ekibi Eminönü'ne çağrıldı. Acil Servis süratle olay yerine geldi. Görevli doktor polislerce etrafı çevrilmiş işçileri muayene etti. Muayenenin ardından Eminönü Emniyet Amiri, doktora "Bunları ya hastaneye sevkedeceksin ya da gözaltına alacağım" dedi. Doktor işçilerin durumunun yataklı tedavi gerektirmediğini, ama sağlık durumlarının gözaltına elverişli olmadığını söyledi.

İtiraz üzerine doktorun çevresini saran polisler, "Sen ne yaptığını sanıyorsun? Sana biz düşüncelerini bildir demedik. Sen görevini yap sadece. Bunları sevket. Sen gözaltına karışamazsın" dediler. Doktor bu durumda acil servisteki amirini arayacağını söyledi. Yalnız bırakmadılar. Telefon kulübesinde başında bir polis bekledi. Amirle konuşması bitmeden paldır küldür birkaç polis daha girdi kulübeye. Küt diye kapattılar ahizeyi. "Yürü gidiyoruz, ambulansalar kalkıyor" dediler. İşçileri zorla ambulanslara bindirdiler. Ve şoförlere tehditle hareket etmesini söylediler. İşçiler Haseki Hastanesi'ne götürülürken, doktor da ite kaka polis otosuna bindirildi ve Kumkapı Akbıyık Karakolu'na götürüldü.

Bu arada, Haseki Hastanesi'ne götürülen işçiler muayene olmayı reddetti. Onlar da Akbıyık Karakolu'na getirildiler.

İşçiler ifade vermeyi reddetti. Doktor adına bir tutanak yazdılar. Doktor bu tutanağı imzalamadı. Sonuçta ölüm orucu engellenemedi. İşçiler saat 14 .00'te serbest bırakıldıktan sonra SİP Eminönü ilçe binasına gittiler. Ve ölüm orucu kaldığı yerden yeniden başladı... Büyükşehir Belediyesi Acil Yardım hekimlerinden Nermin Sezgin olaydan sonra Adli Tabiplik'te muayene olmak istediğini söyledi. Sezgin'e tartaklanmadan dolayı üç gün rapor verildi.

Tümtis üyesi ambar işçilerine yönelik saldırılar aylardır sürüyor

Direnmenin takvimi!

Asya DERELİ

Aylardır İstanbul'da, İzmir'de, Gebze'de baskı altında kalan, keyfi gözaltına alınan, dövülen ve işkence gören Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası (Tümtis) üyesi işçilerin yaşadıkları, bu ülkede sıkça sözü edilen "demokrasi" ve "sendikal özgürlük" adına adeta bir ibret belgesi niteliğinde.

Bu saldırıların en yoğun yaşandığı İzmir Ambarlar Sitesi'nde günlerdir süren polis baskısı geçen hafta iyice tırmandı. Bu saldırılara karşı 26 Temmuz'da yoğun protestolar gerçekleşti ve topluca iş bırakıldı. İzmir Ambarlar Sitesi'nde çalışan 600 işçi o gün işbaşı yapmadı. İstanbul Topkapı Ambarlar Sitesi'nde de bin dolayında işçinin İzmir'e destek eylemine Türk-İş'e bağlı diğer sendika yöneticileri de katıldı. Aynı gün Adana, Eskişehir, Bursa ve Mersin'deki Tümtis üyeleri de iş bıraktı. Bu saldırılar şimdilik sona erdi. Polise ve işverenlere grevle yanıt veren işçilere karşı işveren tavır değiştirdi. Geri adım atmak zorunda kaldı. Araya İzmir valisi ve uluslararası kurumların da girmesiyle uzlaşma sağlandı. Polis çekildi.

Tümtis yöneticileri ve üyelerine yönelik saldırıların tarihsel bir sıralamasını çıkardık.

16 Ocak 1995: İstanbul Topkapı Nakliyeciler Sitesi'nde işyeri temsilcisi Hasan Ercan siteye dışarıdan getirilen işverenin silahlı mafya güçleri tarafından vuruldu.

25 Ocak 1995: Ekspres Kargo'nun İzmir ve İstanbul'daki işyerlerinde işçiler toplu olarak işten çıkarıldılar.

27 Ocak 1995: Olaydan sonra Topkapı Nakliyeciler Sitesi'nde işçiler bu saldırıyı protesto etti.

27 Ocak 1995: İstanbul Topkapı Nakliyeciler Sitesi'nde işyerini açmaya gelen Erzurum Palandöken ve adamlarını protesto eden işçiler polisin saldırısına uğradılar. Saldırı sırasında 18 işçi ve yönetici gözaltına alındı. Pek çok işçi de 1-10 gün arasında iş göremez şekilde yaralandı.

6 Şubat 1995: İzmir Kemeraltı semtinde Ekspres Kargo şubesi önünde bekleyen direnişteki işçileri ziyarete gelen sendika yöneticilerinden Metin Orhan ve Remzi Horasan koruma adı altında Ekspres Kargo işvereninin kiraladığı kişilerce bıçaklandı.

8 Şubat 1995: İzmir'de gözaltına alınıp Kantar Karakolu'na götürülen iki işçi feci şekilde dövüldü. Bu işçilerden biri olan Dursun Yıldız adlı işçi Adli Tabiplik'ten 15 gün iş göremez raporu aldı.

9 Şubat 1995: Taksim'de Terörle Mücadele ekiplerince gözaltına alınan Ekspres Kargo işçisi Turgay Öztürk gördüğü işkence üzerine Adli Tabiblik'ten 2 gün iş göremez raporu aldı.

26 Şubat 1995: İstanbul'da Küçükköy Ekspres Kargo Aktarma merkezi önünde bekleyen işçilerle birlikte Tümtis Genel Merkez yöneticileri, sendika görevlileriyle birlikte toplam 64 kişi gözaltına alındı. 24 saat sonra serbest bırakıldılar. Aynı gün gözaltındayken dövülen işçi Erdal Çıran Eyüp Adli Tabipliği'nden 7 gün iş göremez raporu aldı.

11 Nisan1995: İzmir Çınaraltı'nda Ekspres Kargo şubesi önünde bekleyen işçileri ziyarete gelen işçi Özkan Üvez işverenin adamları tarafından tabancayla vurularak yaralandı.

11 Nisan 1995: Akşam, İzmir'deki kargonun önünde bekleyen çok sayıda üye gözaltına alındı. Ve gözaltına alınanlardan 4 üye ertesi gün tutuklandı.

3 Temmuz 1995: Gebze Şekerpınar Köyü'nde kurulu, İngiliz işadamına ait Inchcape Retrans Dağıtım Şirketi'nde örgütlenen 140 Tümtis üyesi, işyeri çoğunluk tesbitinin gelmesinin ardından işten çıkarıldı.

İşçiler atıldıkları gün işyeri bahçesine girdikleri için şirketin taşeron ve özel güvenlik servisi şefi kurumlarında çalışan iki faşistin silahlı saldırısına uğradı. O arada jandarma da havaya ateş etti. İşçiler dipçiklendi. 3'ü ciddi olmak üzere birçok işçi yaralandı.

6 Temmuz 1995: İzmir Nakliyeciler Kooperatifi Sitesi'ne (İNAKO) 200'ün üzerinde Çevik Kuvvet ve 50 kadar sivil polis geldi. Siteyi ablukaya alan polisler gerekçe olarak "Bir ihtar aldık" dediler.

6 Temmuz 1995: Sitede giriş çıkış kontrol kulübelerine polisler yerleşti. Kulübedeki site denetçilerini, "bundan sonra sizin işinizi polis yapacak" diyerek işten çıkardılar.

9 Temmuz 1995: Retrans'ta çalışan işçilerin başlattıkları çadırlı direniş eylemine saldırı oldu. İşçilerin güneşten korunmak için kurduklan çadır gece saat 03.00 sırasında jandarma tarafından basıldı. İşçilerle birlikte Tümtis örgütlenme uzmanı Kenan Öztürk tartaklandı ve gözaltına alındı.

25 Temmuz 1995: Sitede işverenlerin örgütü olan Ambar İşverenleri Sendikası yöneticileri, İzmir'de MHP yöneticileriyle anlaşarak, 300 MHP militanını siteye işçi adı altında aldı. Marpa isimli özel güvenlik sirketinden MHP'li taşeron işçileri polis nezaretinde getirildi. Onları içeri almak istemeyen işçilere polisler panzer, dipçik ve copla saldırdı. Saldırı sırasında hemen herkes dövüldü. Belirgin bir şekilde 40 kişi yaralandı. Bunlardan 10 tanesi ağır durumdaydı.

26 Temmuz 1995: İstanbul, İzmir, Adana ve diğer illerde yoğun protestolar oldu. Tümtis üyesi işçiler bu kez de üretimden gelen güç silahını kullandılar. Bu arada Tümtis Genel Başkanı Sabri Topçu İzmir valisiyle görüştü. Ayrıca Uluslararası Nakliyat İşçileri Federasyonu ITF, İLO ve ICFTU'nun da girişimlerinin etkisiyle valiyle görüşmelerde mutabakat sağlandı. Görüşmenin ardından polis çekilmeye başladı.

27 Temmuz 1995: Dergimizin baskıya girdiği sırada, Taşra Ambar İşverenleri Sendikası yöneticileriyle atılan işçilerin geri alınması konusunda yapılan toplantılar sürüyordu.

Tümtis üyeleri sistemli saldırılara karşı direnmeyi sürdürüyor.

Sendikalar ve siyasal parti ilişkisi

Yıldırım KOÇ

Anayasa değişikliği sendikaların siyasal partilerle ilişkisi konusunda önemli bir yasağı kaldırdı. 1982 Anayasası'na göre, sendikaların siyasi amaç gütmesi, siyasi faaliyette bulunması, siyasi partilerden destek görmesi veya onlara destek olması yasaktı. Bu yasakların yer aldığı 52. madde tümüyle kaldırıldı. Bu yasaklar, halen yürürlükte bulunan 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 37. maddesinde de var. Bu nedenle, 52. maddenin kalkması bu konuda henüz bir özgürlük getirmiyor; ancak önemli bir adım.

Anayasa değişikliğinde genellikle gözlerden kaçan olumlu diğer bir gelişme, sınıf egemenliğine ilişkindir. Anayasanın eski biçiminde şu hüküm yer alıyordu: "Sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasi partiler kurulamaz." (M. 68)

Değişiklikle şu düzenleme geldi: Siyasi partiler, "Sınıf ve zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz."

Yeni düzenlemeye göre, "sınıf egemenliğini" amaçlamak artık anayasal bir yasak değildir. Diğer bir deyişle, Anayasa'ya göre, örneğin, proletarya diktatörlüğünü savunmak suçtur, ama işçi sınıfının egemen olacağı bir toplumu savunmak suç olmaktan çıkmıştır. Bu da olumlu bir gelişme.

Anayasa değişiklikleri 12 Eylül askeri darbesinin özünü etkilemedi. Ancak bu olumlu gelişmeleri de gözden kaçırmamak gerekiyor.

Bu gelişmeler, günümüz Türkiye'sinde giderek daha yaygın bir biçimde tartışılmaya başlanan sendika-parti ilişkileri açısından da önemlidir. Bu değişikliklere kadar, sendikaların parti kurması veya daha genel olarak sendikaların siyasal partilerle ilişkisi konusundaki tartışmaların atılacak somut adımlar açısından fazla bir anlamı yoktu. Şimdi, bu tartışmaların somut sonuçları yaşanabilecek.

Sendikaların siyasal partilerle ilişkisi solda yaklaşık 100 yıldır tartışılıyor. Bir dergi sayfası içinde ne bu tartışmaları özetlemek, ne de günümüz Türkiye'si için öneri geliştirmek olanaklı. Yazımı birkaç soruyu tartışmaya açmakla sınırlayacağım.

Günümüz Türkiye'sinde sendikalar, işçi sınıfının öncüsü olma iddiasında olan komünist partisinin veya sosyalist partinin kitleyle ilişki kurmada kullanacağı bağlantı kayışları mı olmalıdır?

Bağlantı kayışı yaklaşımını benimseyenler iki türlü çalışırlar. Bir yöntem, illegal bir örgütün gizli çalışmasıyla bir sendikanın yönetimine gelmesi, bu sendikanın parasal olanaklarını ve diğer ilişkilerini, bu illegal örgütün çıkarları doğrultusunda kullanması, sendikanın politika ve mücadelesini sınıfın somut taleplerine göre değil, bağlı bulunulan siyasal hareketin strateji ve taktiklerine göre yönlendirmesidir. Bunun örneklerini özellikle 12 Eylül öncesinde çokça yaşadık. Bu yöntemin hem işçi sınıfı, hem de bu siyasal hareket için yarardan çok zarar getirdiği kanısındayım. Ancak solda bu yaklaşımı benimseyen kişi ve kuruluşlar hâlâ var. İkinci yöntem ise, bir sendikanın yetkili organlarının demokratik bir biçimde aldığı kararla, bir siyasal partiye böyle bir bağımlılığı uygun görmesidir. Türkiye'de güçlü sendikalarda böyle bir uygulama olmadı. Birinci yöntem "kullanmak"tır. İkinci yöntem, demokratik bir tavırdır. Benim kişisel eğilimim sendikaların bağımsızlığını savunmak olmakla birlikte, böyle bir bağımlılığın veya öncülüğün kabulünü saygıyla karşılarım. Kanımca, sendikalar da, diğer demokratik kitle örgütleri de kullanılmamalıdır. Sendikaları şeriatçılar da, liberaller veya muhafazakarlar da, komünistler de, sosyalistler de, sosyal demokratlar da kullanmamalıdır. "Kullanmak" kavramında anti-demokratik aldatma ve istismar unsurları var. Sendikalar tabanın söz ve karar sahibi olması anlayışı içinde, yönetimlerini ve politikalarını demokratik biçimde belirlemelidir. Kimse, sendikalara dışarıdan akıl öğretmeye, sendikaları işçi sınıfı veya bir başka amaç adına dışarıdan anti-demokratik biçimde yönetmeye ve kendisini sendika yetkili organlarının yerine koymaya çalışmamalıdır. Günümüzün sendikal politikalarında kritik sorulardan biri, kanımca budur.

Sendikalar siyasal örgütlenmelerden örgütsel olarak bağımsızlığını korurken, ideolojik bir bağımlılık olmalı mıdır?

Bu soruyu DİSK de 12 Eylül öncesinde tartışmış ve şöyle formüle etmişti: "Sınıf sendikaları kitle örgütü olmaları gereği örgütsel bağımsızlık, sınıf örgütü olmaları gereği ise, işçi sınıfı bilimine ve sınıf mücadelesine bağımlılık göstermek zorundadır... Devrimci sendikaların işçi sınıfının partisi karşısındaki bağımsızlıkları burjuva partileri karşısındaki bağımsızlıklarından farklıdır. Sınıf sendikaları ekonomik, politik ve ideolojik mücadelenin bütünlüğü içinde çalışmalarını işçi sınıfı partisi ile uyum içinde sürdürürler. Ancak örgütsel bağımsızlıklarını korurlar."(1)

Bu soruya da somut yanıt vermekte yarar var. İşçi sınıfı partisi hangisi? Herbirinin birbirini suçlayarak birbirine karşı kadrolarını kemikleştirmeye çalıştığı kaç tane siyasal parti, partileşme girişimi, dergi etrafında toplanarak partileşme sürecinde olduğunu ileri süren grup var? Sanıyorum bu konuda da somut programlardan hareket etmek gerek. Eğer sendikaların genel kurullarında kendisini işçi sınıfının partisi ve öncüsü olduğunu ileri süren örgütlenmenin programı kabul görürse, böyle bir ilişki kurulur. Eğer görmezse, "kerameti kendinden menkul" iddiaları bırakmakta yarar var. Benim izleyebildiğim kadarıyla bugüne kadar hiçbir sendikanın genel kurulunda, ideolojik bağımlılık anlamına gelecek bir program kabulü olmadı. Bu soruyu, "olmalı" veya "olmamalı" biçiminde değil de, "hiç oldu mu?" diye tartışmakta yarar var. Diğer taraftan, sendikacılar ve sendikalar sizin istediğiniz gibi hareket etmeyince onları anti-demokratik olmakla suçlayarak rahatlamak da uygun değil. Sıradan işçinin malzemesi ile sıradan sendikacının malzemesi üç aşağı beş yukarı aynıdır. Türkiye'de işçilerin, memurların, sözleşmeli personelin, emeklilerin ve işsizlerin (bir bütün olarak işçi sınıfının) oy verdikleri siyasi partiler ile sendikalardaki davranışları arasında tam bir uyum vardır. İşçi sınıfının bugünkü bilinç düzeyi içinde "özgür iradesiyle" oy verdiği partilere uyan bir sendika yönetimleri tablosu çıksa, bugünküyle kıyaslanmayacak kadar geri olduğunu ileri sürmek herhalde fazla iddialı olmaz. İdeolojik bağımlılık iddiaları karşısında, tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesini savunmak gerekir.

Tabanın söz ve karar sahibi olması mutlak bir ilke midir?

Tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesinden en çok söz edenlerin, tabanın siyasal eğilimlerine tümüyle ters programları işçi sınıfı adına işçi sınıfına dayatmaya çalışmalarının doğru olmadığını düşünüyorum. Bence sendikalarda bu ilke mutlaka olmalıdır. Ama bu ilkenin hayata geçirilmesinin demokratik kuralları da konmalıdır. Sendikanın herhangi bir organına seçilememiş veya bir organda sorumluluk üstlenmemiş herhangi bir kişinin, "ben tabanım" gibi anti-demokratik iddialarla istediğini yaptırmaya çalışması da bana komik geliyor. Sendikada hiçbir görev üstlenmemiş veya üstlenememiş kişilerin, siyasal partiler karşısındaki tavrı, ancak sendikanın yetkili organlarında onaylanarak uygun görülürse, somut adımlara dönüşebilmelidir.

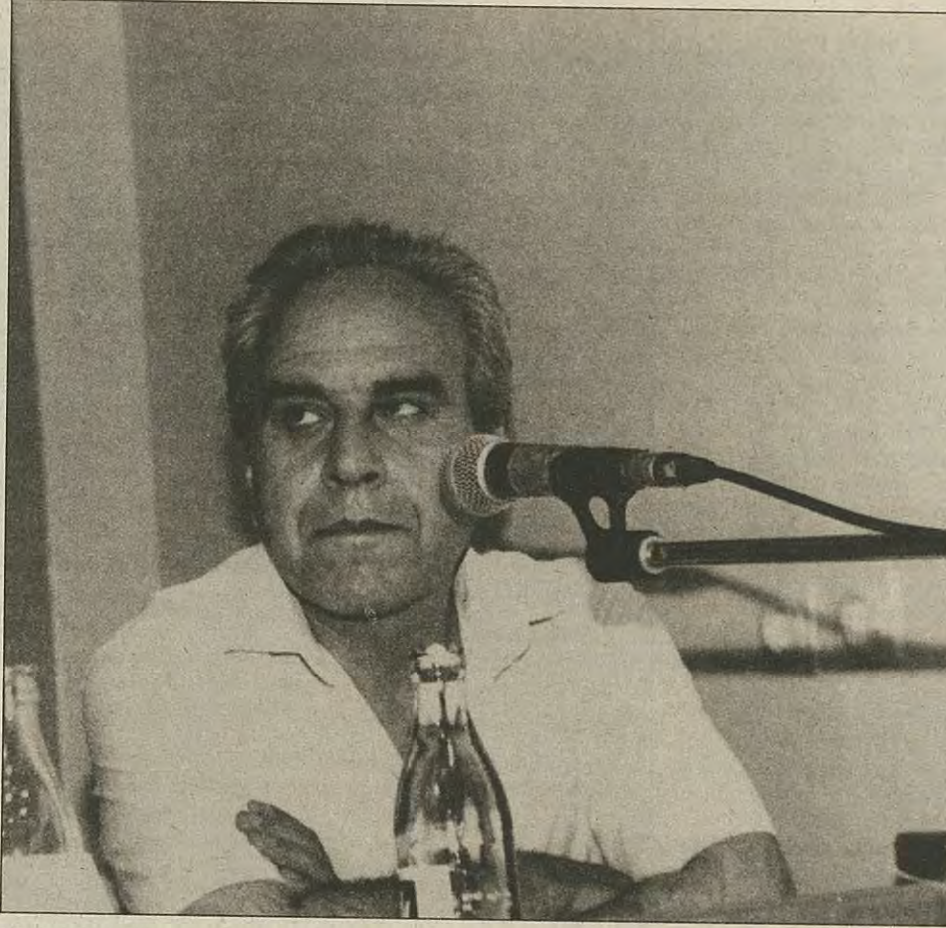
Türkiye işçi sınıfı bugün, geleneksel olarak tuttuğu siyasal partilerden bağımsızlaşma ve karşı karşıya bulunduğu sorunların çözümünün siyasal alanda olması nedeniyle de siyasal alternatifler arama veya yaratma sürecini yaşıyor. Bu koşullarda sendika-parti ilişkisi nasıl olacak? Öncelikle demokratik, dürüst ve saygılı olmak, kullanma anlayışını yadsımak zorunda. Sınıfın en geniş kitlesi bugün hangi somut program etrafında biraraya gelmeye niyetliyse, bugün öyle bir program etrafında biraraya gelmelidir ve gelecektir. Sınıfın en geniş kitlesi, bugün hangi yasal partiyle nasıl bir ilişki kurmak istiyorsa, o ilişkiyi kuracaktır. Bu süreci etkilemeye çalışmak doğaldır, doğrudur, günümüzün en önemli görevidir. Ama, tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesini işinize gelmediğinde kenara koyarak, bu süreci anti-demokratik biçimde belirlemeye çalışmak, eski hataların yeni koşullarda tekrarı olmuyor mu? Örneğin, yetkili organlarının onayını almayan bir sendika başkanının, bu sıfatıyla, bir siyasal yapılanmada yer alması bazı kişilerce "ideolojik bağımlılık" olarak kabul edilebilir, ama tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi ne oluyor?

İşçi sınıfının tarihsel misyonuna inanıyorsanız, bu insanlara ve bu insanların böyle bir tarihsel misyona sahip olduğunu saptayan bilim adamlarına birazcık güvenin.

(1) DİSK, Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri, DİSK Yay. No: 28, İst. 1979, s. 17-18.

Nazım Hikmet aşık oluyor hala...

TYS Genel Sekreteri Emin Karaca, "Nazım Hikmet Şiirinde Gizli Tarih" eserinden sonra, "Nazım Hikmet'in Aşkları" kitabını yayınlıyor. "Aşk paneli"nde çatkapı rastladığımız Karaca ile, çalışmalarının nesnel ve öznel olarak yarattığı/yaratacağı tartışmalar üzerine Sezai Sarıoğlu konuştu...

TYS Genel Sekreteri Emin Karaca, aşk tartışmasının tabu olmaktan çıkmasından yana.

Milliyet gazetesinde 'Nazım Hikmet'in Kadınları' başlıklı bir dizi yayınladınız. Aynı dizi, genişletilerek 'Nazım'ın Aşkları' başlığıyla yakında yayınlanacak. Bir tarih çalışmasının ötesinde kitabınız, kadın–erkek ilişkileri ve aşk konusunda yıllardır bastırılan bir tartışmayı kışkırtabilir mi?

Öteden beri Nazım Hikmet ve siyasi tarih üzerine araştırma yapan biri olduğumdan mart sonunda Piraye Hanım'ın vefatından sonra kafama koymuştum. Türkiye sol camiasının tüm kuşaklarında Nazım–Piraye aşkı yarıefsaneydi. Bizde üzerinde çok konuşulan şeyler pek bilinmez. Benim bildiğim Nazım'ın zengin bir aşk dünyası, kadınlar dünyası var. Bu beni açıkçası dürttü. Çok yoğunlaşarak üç–beş günlük bir dizi yaptım. Milliyet teklif etmişti bunu. Ve tefrika edildi. Gazeteden bana yansıtılan bilgilere göre, yoğun ilgi gördü. Daha önce de Nazım Hikmet'e ilişkin araştırmalarım olmuş, o kadar ilgi çekmemişti. Hem ulusal, hem de uluslararası düzeyde bir şair olan Nazım'ın aşklarının ilgi görmesi bence doğaldı. Ama bir şey daha gözlemledim; Türkiye insanının bu konulara ilgi duyduğu, susamışlığı çıktı ortaya. Çünkü Türkiye insanı hangi ideolojik yapılanma içinde olursa olsun, aşkla ilgileniyor. Sol içinde de tabu olan bu tür konuların konuşulmasına hazırlanıldığına dair bir izlenim edindim. Diğer yanıyla tepkiler gelmeye başladı. Eski devrimci yazar ve çevirmelerden Adnan Cemgil –12 Mart'ta öldürülen Sinan Cemgil'in babası— bana bir not ve broşür ulaştırdı. Dizideki bir alıntı için de yazıişleri müdürüne bir mektup göndermiş. Vera'nın Nazım ile ilgili söylediği bir alıntıydı bu. Öykü şu, Nazım Piraye ile evleniyor, sonra dayısının kızı Münevver'e aşık oluyor... Münevver, 48 yılında Bursa cezaevinde Nazım'ın ziyaretine geliyor. Ve Nazım bir yerde bu ziyareti tasvir ediyor, aşkının başlayışını anlatıyor. Bir süre sonra Münevver Hanım'la ilişkisinde aksaklıklar başlıyor. Piraye ile de kopuk. Elveda mektubuyla da aralarında karı–koca münasebetinin bittiğini belirtiyor. Münevver'den bazı itirazlar gelince Nazım tekrar Piraye'ye dönmeye çabalıyor. Mektuplaşmalarının örnekleri var. Nazım pişman... Münevver inat ve geriye dönmüyor, çok incinmiş, affetmiyor. 50'ye gelindiğinde siyasi yapı değişikliği gözleniyor. Af söylentileri var. Ve o arada Nazım açlık grevi yapıyor. Vera Nazım'dan şöyle naklediyor:

"Münevver beni ziyarete gelmedi, yazdıklarıma cevap vermemeye başladı, bunun üzerine ben açlık grevi yaptım, bütün dosttlarım bunu siyasi bir açlık grevi olarak anladılar. Ancak ben bunu Münevver'e ders vermek için yapmıştım" diyor. Adnan Cemgil büyüğüm ise ısrarla bana gönderdiği açıklamasında, Nazım Hikmet'in böyle bir şey yapamayacağına dair itiraz ediyor. Yürütülen mantık şu; "Vera böyle bir şeyi bilemez, böyle söylemiş olamaz." Yanlışın kitabın çevirmeni Ataol Behramoğlu'ndan kaynaklandığına dair bir iddiası da var.

İzlediğiniz panelde konunun açılım getireceğine inandığım için konuştum. Reel sosyalizmin çökmesi ile birlikte, yeni şeylerin tartışılmaya başlandığı bir aşamada, vazgeçilmez alanlardan aşk ve sevda alanında da yanlışlıklar gözden geçirilir diye düşünüyordum. Ama daha işin başında çok ham olduğumuz ortaya çıktı. En azından dinleyici kitlesi bu konuya hiç hazır değildi.

Rosa, Nazım, Kollantai gibi örnekler, nereden baksanız o seminerde 'genel doğru' diye aktarılan, benim ise 'genel eğri' dediğim saptamalara uymuyor. Tarihten bazı şeylerin kolajlanıp bazılarının atlanması da etik bir sorun.

Panelde, her kuşaktan devrimci için bu konunun neden konuşulmadığının sorgulanmasını istedim. Bir arkadaş klasik kitaplardan örnekler vererek, deyim yerindeyse teorinin soğuk yüzüyle çıktı dinleyenlerin karşısına ve olayı adeta programladı. İlginçtir ki tüm bunları Kollantai ve Rosa üzerinden yaptı. Kollantai'ın 1917'den sonra bu konuyu gündeme getirdiğini, konuşmalarıyla, makaleleriyle "özgür aşk" tartıştığını, anlattı ama başına gelenlerden hiç sözetmedi. Ben, işin o tarafına dikkat çekmeye çalıştım. Kollantai sıradan birisi değil. Ben, hevesinin kursağında bırakılmasına dikkat çekiyordum. Ama bu pek kabul görmedi. Hatta söz alan bazı dinleyiciler işi daha da tuhaflaştırarak, pek yol alınmadığını kanıtlarcasına, devrimcinin ancak devrim mücadelesiyle aşık olduğunu söylediler. Hata Kollantai için, "sendikalist sapma içinde olduğundan, işçi muhalefetinde yer aldığından" başına iş geldiğini anlattılar. Oysa ki gerçek öyle değildi. Stalin ile birlikte, 1923'te parti içinden gözden düşmesi/düşürülmesi, fikirlerinin sapıklıkla suçlanması, tasfiye edilmesi ve yurtdışında pasif bir göreve atanmasıdır gerçek. Kollantai'nin adeta kalemi kırılmıştır, "özgür aşk konusunda yazdıklarımın hepsi yalandır, gerçeğe dayanmıyor" dedirtilmiştir kendisine ve "özelleştiri yaptırılmıştır". Bence bu fanatik yaklaşımlar terkedilmeli ve insan hayatının bu alanı da tartışılmalıdır.

Ben bu kitapta sadece Nazım'ın ilişkilerini sergiledim. Üzerinde konuşulsun istedim. Belki bu vesileyle aşk meselelerine daha objektif, daha sıcak yaklaşılır diye düşündüm...

İlginçtir kadın–erkek ilişkilerinde de tarihsel eylem, siyaset teorisi ve pratiği ile özdeşleştiriliyor ve aşk da buna kodlanıyor. Hatta siyasi, programatik birlik aranıyor. Böylece o resmiyetin teorisine ve siyasi hattına göre bir ilişki biçimi belirleniyor.

Evet öyle gibi. Aslında Adnan Cemgil'in itirazında bile aynı tutuculuk var: Nazım Hikmet böyle bir şey yapmaz. Bir yakıştırılamayan var; "kesinlikle böyle bir şey yapılmaz" deniyor. Siyasi bir insanın karısı ya da sevdiği için açlık grevi yapmayacağı varsayılıyor. Bu bana çok fanatik ve hazımsız bir davranış geldi, tıpkı salondaki diğer dinleyicilerin hamlığı gibi. Sorunlar böyle ele alınınca elbette sonuç alınmıyor...

Zaten aşk meselesi bir denkleme bağlanamaz ve genelleştirilemez ki. Son derece öznel bir alandır bu. Duygu, aşk, cinsellik siyasete indirgenemez. Toplumsal ve siyasal insanların yaşamlarında bile resmiyet dinlemez; devlet ya da parti resmiyeti farketmez... Yani sonuç alma ve bağlayıcılık diye bir şey yok. Sizden önceki Nazım araştırmalarının seyri neydi?

İkinci açılımı 1965 yılında YÖN dergisinde oldu; "Kuvayı Milliye Destanı" ve ardından diğer yazılar basıldı. Böylece Nazım ortaya boca edildi. 1938'den 1965'e kadar yasaklı dönemden sonra oluyor bütün bunlar... Kemal Sülker, rahmetli Asım Bezirci, Nazım'ın şiir ve sanat dışında bilinmeyen yönlerini monografiler diyebileceğimiz bir tarzda ele aldılar. O zaman, 141–142 şimdiki 8. madde gibi çok hızlı çalışıyordu. Nazım'ın siyasi kimliğini birebir koyamıyorlardı işin başında. Açıkça TKP üyesi, hatta bir dönem MK üyesi (dış büro üyesi) olan Nazım'ın partili hayatına, parti macerasına hiç değinmiyorlardı. Başına gelen hukuki şeyler hep bir kaza gibiydi... Tutuklanmaları, yargılanmaları, mahkumiyeti kendisinden önce ifade veren bazı münasebetsizlere dayandırıyordu... Adeta hapishane tabiriyle camiden tutulmuş da getirtilmiş gibiydi... Ama bir bakıyorsunuz, toplam onyedi yıl hapis yatmış, verilen ceza miktarı yüzyıla yakın. İlk başka hukuki bir sakıncadan kaynaklanıyordu, ancak zamanla bu pekişti ve bunun dışında bir Nazım Hikmet hayatı yokmuş gibi sunulmaya başlandı. O dönemde yazılan cilt cilt kitaplar var, ama benim yazdıklarımın dörtte biri yok içinde. Bunun istisnası Aziz Nesin'de görüldü. Nesin 1977'de Vatan gazetesinde bir dizi başlattı. Orada benim şimdi ortaya dökmekte olduğum kimi konulara çok az da olsa değiniliyordu. Aklımda kaldığına göre, Nesin üstü kapalı bir biçimde pek çok şeyi anlatıyordu. "Aldatmalı mı, aldatmamalı mı?" dizisine dönüşünce yazı dizisi, biraz önce söylediğim Adnan Cemgil de içinde, TYS ve onun çatısı altındaki birçok imza Aziz Nesin'e isyan ettiler "Hayır! Nazım Hikmet böyle bir şey yapmaz" sesleri yükselince Nesin yazıyı kesmek zorunda kaldı. Birkaç yıl sonra Zekeriya Sertel yaşadıklarını, dolayısıyla Nazım ile beraber geçen günlerini tefrika etmeye başlayınca, "işte yıkanmazdı, suyu sevmezdi" demesine de aynı şekilde bir isyan başgösterdi. Ve ülkeye döndüğünde onur üyesi seçtikleri Zekeriye Sertel'i onur üyeliğinden attılar.

Desene bu işler, yani aşk meşk işleri netameli işler...

"1948'de, kuzenim Münevver ziyaretime geldi. Bir güzellikle içeri girdi. Üstünde Fransız parfümlerinin kokusu... Bir taşra hapishanesinde bunun ne demek olduğunu tasavvur edebiliyor musunuz? Kendine güvenli, şen şakrak bir kadın! Afalladım ve... anlıyorsunuz ne oldu. O sırada on yıldır hapisteydim artık. Dünya serbest bırakılmamı istiyor, tüm dostlar hükümetin yelkenleri suya indireceğinden ve salıverileceğimden yüzdeyüz eminler ve biz Münevver'le birlikte yaşamaya karar verdik."

Ey aşk!... Nelere kadir değilsin?

Sezai SARIOĞLU

Paneli duyunca heyecanlanmıştım doğrusu. Her ne kadar, bir kez daha "dersini almış da ediyor ezber" makamında bilinen tiradları dinleyeceğimize ilişkin "malum olma" duygum beni uyarıyorduysa da bu kez umutluydum. Bu rastgele cesaret ve umuttu belki de... Resmi "perspektiflere" karşı, "yönetmek ve yönetilmenin ayıp olduğu, beraber düş yapmanın ise serbest olduğu "terspektifleri" önemsemenin doğal bir sonucuydu. Ama yine de, "ne olur ne olmazdı" doğrusu. "Beş kitapta resmi aşk teorileri" tarihin izniyle terkedilmiş olabilirdi. Çünkü bizim mahallenin serüvencilerinin sağı–solu belli olmazdı.

Sonuçta panel boyunca "sükût–u aşka" uğradım ve Nazım'ın "Bugün Pazar" şiirini değiştirerek "o güne not düşmeye" karar verdim:

"Bu gün cumartesi... Beni ilk defa "sosyalizm ve aşk" paneline çıkardılar... Ve ben ömrümde ilk defa aşkyüzünün bu kadar benden uzak... Bu kadar nahoş... Bu kadar aşksız olduğuna şaşarak... Kımıldamadan durdum... Sonra öfkeyle masaya oturdum, dayadım sırtımı alıntılara... Bu anda ne düşmek kötü yollara... Bu anda ne aşk, ne meşk, ne hürriyet ne de solluğuna duacı olduğum hısımlarım... Kitaplar, alıntılar ve ertelenmiş yaşantılar ve yoldan çıkmış çokbi aşık hasımlarım.. Bahtiyarım... "

Gayet mühim konuşma

BEKSAV Başkanı İsmail Sarıoğlu, "Sosyalizm ve aşk hukuku" panelini, resmi tarihten cürmü küçük, anlamı büyük saptamalar yaparak açıyor: "Yıl 1987... Kuruçeşme'de 1968'lilerin örgütlenmeleri üzerine bir toplantı vardı. Gazeteci Tuğrul Eryılmaz orada '68 kuşağının üzerinde bir aşk yasağı olduğunu' söyledi. Katılmıyorum. Bu bir haksızlıktır."

Söz düştüğü yeri, çarpıtarak yakıyor ve kendine bir kanal açıyor. Toplantı boyunca genel kabul gören bir motivasyon çağrısı bu. Bir tarih değerlendirmesine dayanmayan, toplantıya ve tarihe duygusal bir gönderme. Kolaycı, söylenenleri anlamaya çalışmayan bir tarih değerlendirmesi bu. Not düşüp geçiliyor, çünkü Sarıoğlu panelist değil.

O sadece, "motor" diyor ve aşk paneli başlıyor.

Yaşlı aşıktan aşkucu kitapları dizini

İlk söz, en yaşlı aşık sıfatıyla, hukukçu–yazar–şair İ. Kemal Karadayı'nın... Karadayı; "Beni iyi dinleyin, konuşmamın ikinci bölümünde sizin de altından kalkabileceğiniz sorular soracağım" diyerek bu işin "teorik ve pratik erbabıyım" demeye getiriyor. Haksızlık etmeyelim, Karadayı edasına bakılırsa, bir aşk bilirkişisi. Dedem Korkut gibi, "soy soylayarak, boy boylayarak" hangi kitabın majiskül ve miniskül harflerine bakarak aşık olunabileceğini şıp diye anlıyor. Onun aşk ve meşk işlerinde favorisi Mao. Başucu kitabı olmasa da aşkucu kitabı Evrenselzedelerden Celal Üster'in çevirdiği "Kültür, Sanat ve Edebiyat." Karadayı'nın favori tümcesi ise; "aşk sınıfsaldır..." Bin kunduz... Manitu, Engels'in sözünü okumayanları, öğütlerini dinlemeyenleri korusun. Hay Allah... Sevgili Engels nereden aklına gelmiş de söylemiş bu sözü... Hay Allah, Engels acaba kendisi nasıl aşık olmuş... Marks da Engels'in kitabını okuyarak mı aşık olmuş Jenny'ye... Sonra arada sırada yoldan çıkarak öteki kadınlarla ne tür aşklar yaşamış... Bütün bu soruların yanıtları yok tabii ki...

Eve dönünce, Mao'nun kitabını elime alıp resimlerine bakıyorum... Bir arkadaşım; "ama o kitabın resimleri yok ki?" diyor... Ve harıl harıl dipnotları tarıyoruz... Aşk arıyoruz...

İhtiyatlı bir aşk arşivcisi

TYS Genel Sekreteri Emin Karaca nezaketi elinden bırakmayarak başlıyor ve Karadayı'nın aşk aforizmaları için, "oldukça aydınlatıcı oldu" diyor. Ve 68'lilerin aşktan ne anladığına dair kendi gözlemlerini aktarıyor. "O dönemde yazılı ve/veya sözlü bir aşk yasağı yoktu. Bir an önce öğrenmek ve davranmak gerekiyordu. Uzun yıllar yaşanan yeraltı, gizlilik ve gizemlilik efsane anlatımı geliştirdi. Eylem ön planda olduğu için aşka dair işler dar konuşulurdu" diyor Karaca. Karaca, mahçup konuşmaların altını çiziyor. Sonra, Simonov'un "Bekle Beni" şiiri üzerine konuşuyor. Sonra, "Nazım ve aşk" bağlamında "Piraye" için yazılmış şiirler devreye giriyor. Sonra, "yavuklu yerine çıplak mavzere sarıldık ey halkım unutma bizi" dizeleri üzerinden, ertelenmişliklere değiniyor. Sonra, cezaevlerine ilişkin hatıra nakilleri ve "bir kadının/erkeğin eline değmeden" ölen kahramanlarımıza ilişkin göndermeler. Karaca'nın konuşmasında en önemli yan, Kollantai'ın teorik ve pratik yaşamı karşısında, iktidar partisinin tavrı ve sonuçlar üzerine söyledikleriydi. Özgür aşk söylemiyle resmi görüşü ve sosyalist otoriteyi rahatsız eden Kollantai, baskılara direnemeyip "nedamet mi getirmişti ne?" Yoksa kendini bilinçli olarak aşklardan azade ederek geri hizmete mi çekmişti? Acaba Kollantai'nin başından geçenler nasıl bir kıssadan hisseydi? "Aşktan hisse ne kalmıştır aşık" sorusu ise ortada kaldı... Kollantai'a, yazdıklarını ve yaşadıklarını tarihin zabıtlarından sildiren ve nedamet seansı yaptıran güç neydi...

Mukaddes kitaptan hazır cevaplar

Panelin esas konuşmacısı, teorik ve politik bilirkişisi şüphesiz gazeteci–yazar Mukades Çelik'ti. Çelik, tüm konuşmalarını Engels'in "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" kitabına dayandırdı. Kitabın tarihsel gelişmenin tüm aşamalarına yanıt verecek değerde olduğu, aşka ilişkin tüm soruların cevabının bu kitapta bulunabileceği kehanetini gösterdi Çelik. Kendi ifadesi ile Engels Amca'nın kitabı "tüm çağların bilgisi"ni içeriyordu. (Bunun bizzat marksizmin kendi yöntemi tarafından yanlışlandığını söylemeye gerek yok. Marksist yöntem, tarih tezi, bilgi teorisi mutlaklığın reddi, gerçeğin tarihselliği ve göreceliği üzerine kuruludur. Marksist bir klasiğin bu kavrayış dışında ele alınması ne mümkün, ne de gereklidir. Dogmatik marksizmin bir tür 'dindarlık' oluşu, bilgiyi ve toplumsal gelişmeyi tarih, yer ve mekandan koparışının ve tüm zamanlara dair genel doğru, mutlaklık ilan edişinin özgün bir öyküsüdür bu).

Çelik, öncelikle kritik soruya cevap vererek, tüm puanları toplama çabasına girdi: "12 Eylül ve 68 kuşağı için 'aşkı tanımadılar, aşk onlara yasaktı, aşk üzerinde özel yasaklar vardı' denilir. Bu algılamayı yanlış buluyorum. Nasıl yaşaktı ki, cezaevinde herkesin sevgilisi, eşi vardı..." Bu sözler tartışmanın eksenini hiç anlamamanın sözleri. Bir kuşağın aşkı tanıyıp tanımadığının, aşkın ve meşkin yasak olup olmadığının olgusal bilgileri bir yana, bu açıklama, sosyalizm tarihinin kadın erkek ilişkileri bağlamında ideolojik, siyasal, örgütsel süreçler olarak nasıl yaşandığı ve yaşanıyor oluşunu açıklamıyor, tersine geçiştiriyor. Bırakalım kolektif tarihleri ve kolektif yanlışları, her bireyin kendi yaşamını "olgusal tarih" ya da "sözlü tarih" kriterleri içinde değerlendirmesinin sonuçları bize ipuçları verebilir. Savunma ya da karalama mekanizmasının ötesinde sorun bugünü ve yarını nasıl yaşayacağımıza dair olguların ortaya çıkarılması ve bir yanılsamanın ortadan kaldırılması sorunudur.

Çelik, "yaşam bir bütündür" diyor ve o bütünlük içinde, bütünde ortak olmayanların yanyana gelemeyeceklerini, yine Engels'ten ve mücadele tarihinden örnekliyor. "Proleter aile", "sınıfsal aşk" en yaygın kullanılan tümceler: "Yaşamın bütünü içinde aşk belli bir yere oturur. Bu bütünü beraber yaşayanların aşk yaşayamayacakları açıktır" derken, aşk doğrudan siyasetin konusu oluyor ve aşıklara tarihsel eylemin her aşamasında özdeşlik buyuruluyor. Biri diğeriyle özdeşleşmiş, kendileri olmayan iki kişilik bir örgüt gibidir bu kavrayışta aşk. Yani önce dünya görüşünde ideolojik, teorik ortaklık ve tercih, sonra özel bir gelenek/örgüt/hareket içinde ortak siyasal, toplumsal duyumsama, daha özelde ise bir eşitleme ve özdeşleşme mantığından yola çıkarak –eşitsizlikler partiye zarar verir– aynı komitedekilerin birlikteliğinin savunusuna kadar bir mantık silsilesidir bu. Ve eskilerin deyimiyle "zinhar yanlıştır" elbette. Hiçbir ülkede sosyalizmin tarihi böyle yaşanmamıştır. Ben programatik birliklerin aşk için gerekli olmadığını düşünen münafıklardanım galiba...

Herşey gelecek için

Diğer bir sorun, ertelenmenin teorize edilişidir. Çelik, bazı ileri militanların durumunu anıştırarak, "onlar gelecek dünyayı kurmak için öne fırlamışlardır, aşkı fiili ilişkiler olarak değil, –çok kısıtlı olabilir– ancak kafada yaşamışlardır. Doğal olan değillerdir, öne fırlamışlardır" diyor. Yani "hemen şimdi" değil, sosyalizme havale edilmiştir. Hemen şimdi aşk, tarihsel olarak zaten mümkün değildir, ileri olanların tercihi bu nedenle başkadır. Bu bir "adanmışlık" sendromudur. Bir durumu, zorunlulukları anlamak elbette mümkündür, ancak zorunluluklar teorize edilmeye başlandığında kadın–erkek ilişkilerinde bir adım yol alınmaz. Ve Tupamarolar'ın efsanevi lideri Maurice Rosencof'un "Ben sevişirken devrimi düşünmüyorum ki!" sözlerindeki ironiyi ve gerçeği anlamak zorlaşır.

Öte yandan Çelik, "aşk ancak ezilen sınıflar içinden çıkar" diyerek, komünistler/proleterler dışındakilerin "aşk özürlü" olduğunu Engels'e dayanarak anlatmaya çalışıyor. Engels'in yüzyıl önce yaptığı soyutlama, sorunu tartışırken, aşkın maddi zemini, gelişim mekanizmaları, önündeki engellerin tarihsel olarak nasıl kalkabileceğine dair öngörülerdir. Bunları esastan ve usulde tartışmak, karşı çıkmak her zaman mümkündür.

Rosa'nın yaramazlıkları

Çelik, Rosa ve Kollantai'ın yaşamlarını gerçek aşka örnek olarak verirken, onların kendi okumalarına uymayan yaşamlarını es geçerek konuşmaktadır. Örneğin; Rosa ile Leo'nun aşkını örnek bir aşk olarak gösterirken ve "seni tepeden tırnağa öpücüğe boğuyorum" tümcesindeki aşk zenginliğinden söz ederken, Rosa'nın Clara Zetkin'in oğlu ile yaşadıkları, "yoldan çıkma" ya da "kaçamak sektörü" olduğundan, konuşulmasının soyalizme zarar verdiği için atlanıyor. Öte yandan, Kollantai'ın aşk kuramı/pratiği ile Çelik'in savunduklarının hiç ilgisi yok.

Bir de panelde Karadayı ve Çelik'in sözünü ettiği "sapıklık" kavramı var ki dostlar başına... Bu kavram etrafında dönen bütün tartışma, heteroseksüel iktidarın teorize edilmesinden ve cinsel tercihleri başka olanları sapık, "hasta" görmek şeklinde tezahür ediyor. "Sapık ilişki nedir?" "Sapık aşk nedir" diye başlayan bu muhabbet gerçekten neşe—yi muhabbetti.

Sonuç olarak yine de "aşk nelere kadir değil ki" diyesi geliyor insanın...

Aşkolsun aşka!..

Yaz gelince İsviçre'ye jazz gelir

Bu yıl "caz yapan" ünlüler ise şunlar:

Brezilya gecesi: Timbalada, Gal Cost, Ska; Deli Gecesi: The Specials; Acid Jazz: James Taylor, Quartet Van Morrison, M. Faithful; Rap: Ice T, Body Count; Blues: B.B. King; Rock: Morphie; Funk Rock: War, Jamiroquai; Soul: James Brown; Yaşasın Küba: Arturo Sandoval; Afrika Ritm: Baaba Maal; İrlanda Gecesi: Shane McGowan, The Popes; Memfis'ten sesler: Choka Khan; Jamaika Gecesi: Monty Alexander;Caz'un unutulmazları: Joe Henderson, John Mc Laughin; New Orleans: Neville Brothers;Caz Afrika: Youssou N'Dour.

Ünal DOĞAN

"Dilsiz kasası" bir ülke olan İsviçre, besili, bol sütlü inekleri, çikolatası, dağlar kızı Heidi'si ve bankalarıyla ünlüdür. Bunlara şimdilerde 29. kez düzenlenen Montrö (Montreux) Jazz Festivali'ni de eklemek gerekiyor.

Caz, bizde genellikle "caz yapma lan!" gibi kesik atmalarla olumsuz anlamda kullanılmakla birlikte, aslında çoğunlukla doğaçtan çalınan Afro-Amerikan müzik türüdür. Karmaşık ritimlerden etkilenmiştir. Müzik biçimlerinin en şaşırtıcısıdır. Burada cazın çok farklı ırk ve renkli kökenlerden gelmesinin etkisi vardır. Caz, Afrika'dan Amerika'ya köle akışının doğmasıyla taşınmıştır denilebilir. O, kökenlerinden kopartılmış Afrika yerlisinin müzikle kendini anlatmasından kaynak bulmuştur. Şimdilik bu sözcük bilgisini bir yana bırakalım ve bizdeki cazgırların cazla hiçbir ilgisi bulunmadığını araya eklemekle yetinelim.

Gelelim Montrö Festivali'nin faydalarına. Bu namlı müzik şöleni, yağlı patates kızartması, döner kebap, peynir eritmesi, renkli tişörtler ve açık havada çiş etme özgürlüğünün yanısıra sadece caz türünden tımbırtılarıyla değil; aynı zamanda blues, rock, soul, rap, acid, funk, vs, müzik akımlarının en güncel temsilcilerinin sanatlarını icra ettikleri bir müzik Kabe'si olarak bilinir.

Aslında bu durumun temel nedeni, bankacı mantıklı İsviçrelilerin müzik aşkından gelmez. Festivalin direktörü ve diktatörü olan Mösyö Claude Nobs bunu çok iyi açıklar. "Cazz giderek daha dar bir çevreye hitap etmektedir. Eğer gençleri çekmek içinse Cazz'ın yanı sıra diğer akımlara da yer vermek gerekir." Bu mantık pek tutarlıdır. 7-22 Temmuz tarihleri arasında yapılan 16 geceye katılan, 100'ü aşkın müzik grubunu bu yıl 100 bin kişi izledi. Giriş ise sudan çok pahalı: 30 İsviçre frangı ile 90 frank arası değişiyor (tabii bir konserlik. –1.200.000 TL-3.6 milyon TL) Festival aslında Montreux Trafik Şubesi'nin bir bölümü adına düzenleniyor ve yıllık bütçesi 7 milyon İsviçre frangını buluyor. Gelirler ise bilet satışı, sponsorlar, TV-radyo katkıları, yiyecek ve içki satışından elde ediliyor.

Bir bilge kılavuz Karasu

Evren EREM

Bilinmekte: Edebiyatımız kendi üzerine düşünmekte zayıf bir edebiyat. Bu genel görünümü bozan aykırı renkler yok değil. Bu aykırı örneklerden biri olan Bilge Karasu, ilginçtir, yazı(sı) üzerine düşünmeyi yaratıcı yazı(sın)dan bütünüyle koparmamış, yer yer bu yazının içinde büyütmüştür ast-yazısını. Bu üst-yazı, anlatının içine dönük bir işlevselliği canlı tutmakla kalmaz, kimi durumlarda anlatı-dışı yazıya da sarkar. Örneğin, **Gece**'den iki soru: "Bir yapıt yaratmak, büyük bir iş başarmak, iyi, dolu, güzel bir yaşam yaşamasını bilmiş olmaktan, başarmış olmaktan daha önemli sayılabilir mi hiç?" Ve kitabın son tümcesi: "Bunları yazmakla çıldırmaktan kurtulunur mu?" Anlatı-dışı yazıya dönük gibi gözüken bu ara-yazı, belki de bir bumerang gibi çalışır. Bunu söylerken dayanağım gene Bilge Karasu'nun "İmge Üretiminde Roman Hâlâ İlk Sırada" adlı denemesi (Ne Kitapsız Ne Kedisiz içinde, Metis Yayınları, İkinci basım: 1994, s. 15) olacak: "Öyle sanıyorum ki yaşamımız, sürekli bir yapıntı üretimidir. Sürekli olarak bir yapıntı içinde yaşıyoruz, ya da her yaşadığımız (önemli ya da önemsiz, ağır ya da hafif, güçlü ya da silik bir öge halinde) 'yaşamımız" dediğimiz yapıntıyı oluşturuyor. Bu büyük yapıntının ögeleri de, daha sınırlı, daha küçük yapıntılar. Kabaca söylendikte, 'gerçeklik' adı verilen şey yok mu demek istiyorum? Hayır. 'Gerçeklik' adı verilen şeyi ancak birtakım yapıntıların yardımı, aracılığı, 'varoluşturuluşu' ile algılıyor, kavrıyor, anlamlandırıyor, düşünüyor, anlıyoruz demek istiyorum." Bu durumda, yazı(sı) üzerine yazı(sın)da düşünme bir oranda şaşırtıcılığını kaybetmektedir, bu, söylemek bile fazla, özgünlüğünden bir şeyler yitirme anlamına gelmemektedir kesinlikle.

> Bunlardan dış hayatın, eş deyişle "gerçeklik"in de bir "yapıntı" olduğunu kabul etmekle, yazı aracılığıyla varedebileceğimiz, dolayısıyla içselleştirebileceğimiz bir "şey" olduğu sonucunu çıkarmamalıyız. Karasu, "birbirimizi böyle aldatmaktan" (yazı aracılığıyla dünyayı adam etmekten) vazgeçmemizi önerir.

Bütün bunlardan dış hayatın, eş deyişle "gerçeklik"in de bir "yapıntı" olduğunu kabul etmekle, yazı aracılığıyla varedebileceğimiz, dolayısıyla içselleştirebileceğimiz bir "şey" olduğu sonucunu çıkarmamalıyız. Tersine, Karasu bu noktada "birbirimizi böyle aldatmaktan" (yani yazı aracılığıyla dünyayı adam etmekten) vazgeçmemizi önerir. Bilge Karasu'nun sözcükleriyle söylersek: "Yazı, kendini söyler; söylemediğini yok eder. Bir de, ara bir yol olarak, yok ettiklerinin bir bölüğünü sezdirebilir: Sezdirdikleri 'var' değildir, ama 'yok' da değildir. Yazının alacakaranlığı, çok üretici olabilir..." (a.g.e., s. 70) Bu gerilimi ve daha pek çok şeyi tanımlaması, ayrıntılandırması açısından Nurdan Gürbilek'in yazısı (Yer Değiştiren Gölge, Metis Yayınları, Mayıs 1995, s. 68-93) önemli bence.

Mark Schorer, "Bir Bulgu İşlemi ve Süreci Olarak Teknik" adlı yazısında (Çev. Fatma Akerson, Çağdaş Eleştiri, Temmuz 1982, s.5, s. 56-65) tekniği iki açıdan ele alır: "Dilin o sırada sözü edilen deneyimin niteliğini dışavurmak için salt dil olarak kullanımı; ve bakış açısına, yalnızca dramatik yapının sınırlarını çizmek için değil de, daha çok temayı tanımlamak için başvurulması." Bu noktada T. S. Eliot'un adını anar Schorer: "Teknik, gerçekten de, T. S. Eliot'un 'uzlaşma' dediği şeydir, yani bir eylem yığınından neyin seçileceği, bu yığının nasıl bir yapıya kavuşturulacağı ya da çarpıtılacağı, biçimi ve ritmi. Şunu da eklemek gerekir: Bu seçim, çarpıtma, biçim, yapı ve ritim saptaması aracılığıyla bizim de bu eylemler dünyasını algılayışımız yenilenir ve zenginleşir." Bu uzun alıntıyı şunun için yapmak zorunda kaldım: Bilge Karasu'nun rafine dili, yapı işçiliği vb. ögeler için söylenenler, **genellikle** bu ögelerin Karasu'nun yazısında neredeyse birer "süs ögesi" (tekniği zenginleştiren işlek aygıtlar) olarak görüldüklerini açığa vurmaktadır. Karasu'nun yazısında resim ve müzik de bu yaklaşımdan nasibini alabilir. Oysa Bilge Karasu'nun yazısını kuşatabilmek için, parçalar arasındaki ilişkileri, dengeyi, bu parçaların aralarındaki gerilimden (ya da uzlaşımdan) kaynaklanan değerlerle birlikte ele alarak irdelemek sağlıklı bir yol olacaktır bence.

GÖSTERİ / YAYIN / MÜZİK...

Tel: (0212) 244 30 67– 249 99 29 Fax: (0212) 249 99 29

Düş Yorgunu
Şiir
Atila Er

Hüzün Yağmurları
Şiir
Yılmaz Yeşildağ

Yurtsuz Sevda
Şiir
Cafer Yıldırım

Toplu Şiirler
Şiir
Soysal Ekinci

BARIŞ İÇİN HAFTA
TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM YAYINLARI
Ankara Cad.
Konak Han No: 43/8
Cağaloğlu 34420 İstanbul
Tel: (0212) 520 15 64

Seçme Yapıtlar
Pablo Neruda
Şiir
Erdoğan Alkan

95 Gençlik & Eğitim Fuarı'ndayız. (Galatasaray Lisesi Bahçesi)

meis
cafe-bar
Yeni yerinde hizmetinizde!
Her Çarşamba
EZGİNİN GÜNLÜĞÜ
Perşembe ve Cumartesi
KAĞIT GEMİ
Her Gün Canlı Müzik...
Akademi Bar'ın karşısı
(0212) 245 45 50

HAMLET KİTABEVİ
• KİTAP • KASET • CD • AKSESUAR
"Türkiye'nin 24 saat açık tek kitabevi"

Sıraselviler cad. No:15 Taksim - İSTANBUL Tel/Fax: 244 26 01
"Bu dünyanın her hali bana ne kadar bitmiş, bozulmuş, ne kadar tatsız, boş geliyor. Yazık ona yazık!" Hamlet

GELBAL BASIN YAYIM
95 GENÇLİK & EĞİTİM FUARI'nda
22-31 Temmuz günleri
Galatasaray Lisesi Bahçesi'nde
Standımız Fuar alanı merkezinde

Aziz Nesin'in yakın arkadaşı Petra Kappert:

'Yaşam için harika bir dostluktu'

Petra Kappert Hamburg Üniversitesi'nde öğretim görevlisi bir Türkoloji profesörü. Aziz Nesin ile çok yakın bir dostluğu olan Bayan Kappert ile SÖZ adına Corinna GUTSTADT görüştü. Almanca yapılan söyleşiyi İrfan Cüre Türkçeleştirdi.

Sayın Kappert, Aziz Nesin'le belli bir zamandır yakın bir arkadaşlığınız var. Aziz Nesin'i şöyle kısaca tanımlamak gerekirse, ilk elde onun hakkında ne dersiniz?

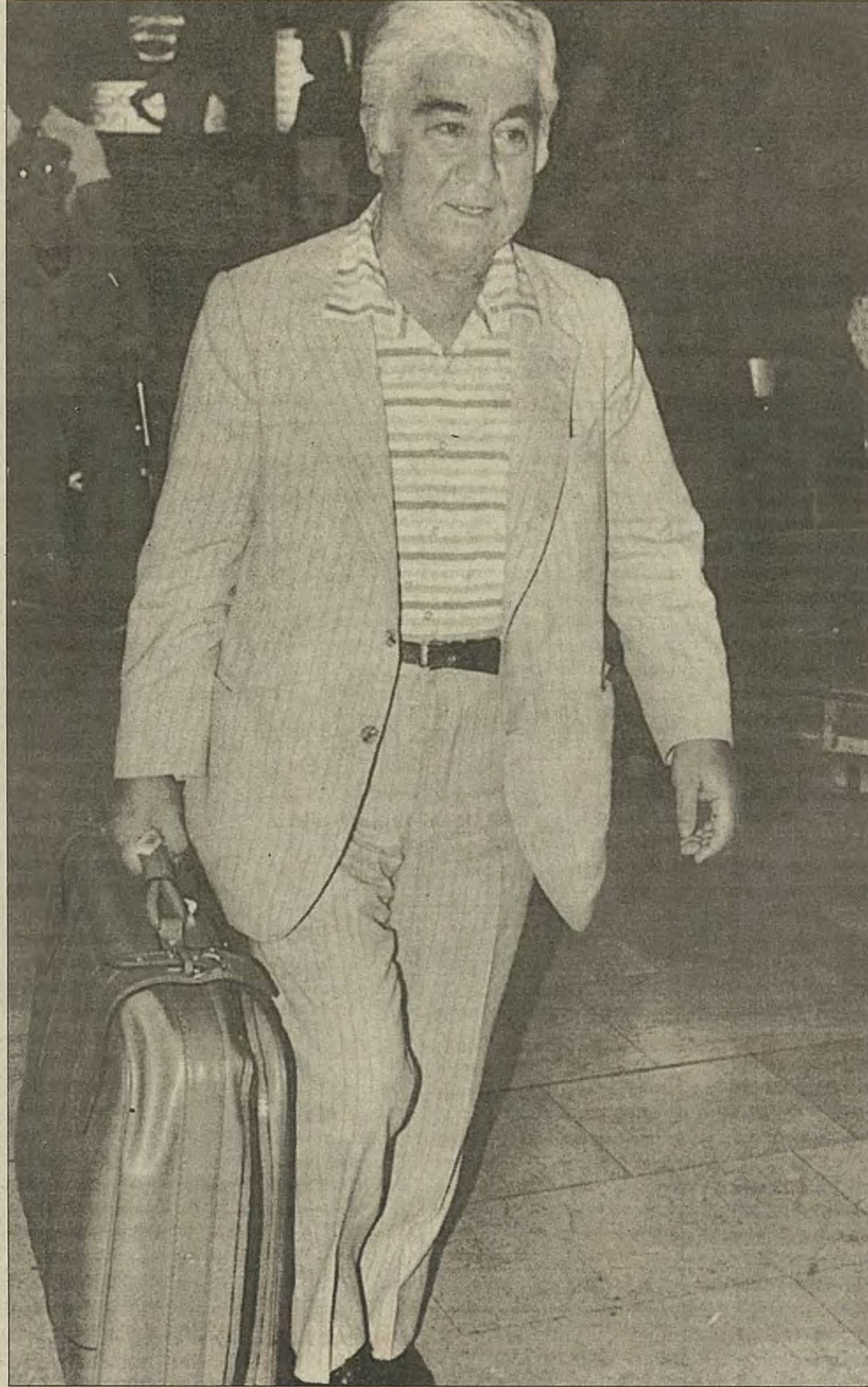
Doğaldır ki, her geçen gün daha çok şey kafamdan geçiyor ve hatırlıyorum. Ölüm haberini duyduğumda konuşamayacak durumdaydım. Sonradan böyle bir insanın artık varolmadığını anladıkça, yokluğu bütün ağırlığıyla kendini hissettiriyor.

Günlerdir üzerinde düşünüyorum ve onun hakkında şöyle demek cesaretini kendimde buluyorum: O Türk toplumunun büyük bir kesimi için yeri doldurulamayacak ulusal birleştirici bir simaydı. Tabii ki bu Türk toplumu için çok önemli bir olgudur ve lafı eveleyip gevelemenin de bir manası yoktur.

Bu, Nesin'in yaşı, eğitimi ve çeşitli alanlardaki deneyimleriyle, eski Türkiye'den, Cumhuriyet sistemine geçişi -ki o zaman da muhalefetteydi- veya kişi olarak belli bir gelişim doğrultusunu temsili ile ilgili olsa gerek.

Sanırım bu önemli. Gerçi yaşlıydı ve bir parça geleneği de temsil ediyordu. Ama, onu bir yerlerde tıkanmış ve aşılmış bir düzenin temsilcisi olarak görmek mümkün değildi. İlerlemiş yaşına rağmen yeni şeyleri öğrenmeye ve kabule hazırdı. Her zaman muhalefetteydi. Kendisinden söz ettirdiği ve yazdığı sürece muhalifti. Egemen bir düşünceyi hiçbir zaman onaylamıyordu. Yürekten bağlı olduğu ülkesi için zekice, asi, devrimci ve sonra yeniden makul düşünceler taşıdı. Bazı ifadeler onu kızdırırdı. Fakat bazen de bir Türk milliyetçisi olarak eleştirildiği zaman, kabul eder ve bundan ne anladığını şöyle ifade ederdi: "Evet, bu ülke benim ülkem. Hiçbir zaman sürgünde yaşamayı düşünmedim. Bu ülkede kalmak ve bu ülkenin daha iyi olması için uğraşmak istiyorum. Bunun için de elimden geleni yapmaya çalışıyorum." Gerçekten de ölünceye kadar da elinden geleni yaptı. Şimdi hayatına mal olan bir geziye çıkması ille de zorunlu değildi. Ama yapmadan edemiyordu. Özellikle Sivas'tan sonra hiç rahat değildi. Onun ne kadar çok etkilendiğini gösteren fotoğraflarını gördüm. Son iki yıldaki haline bakılırsa, üflesen yıkılacak sanılır. Ama istediği herşeyi canla başla söyleyecek enerjisi de vardı. Devletin böyle gitmeyeceğini, birçok şeyin değişmesi gerektiğini; vahim gelişmelere karşı ülkeyi savunacak bir cephe kurulması gerektiğini ve bu cephenin fundamentalist ve aşırı milliyetçi entrikalara karşı ülkeyi savunması gerektiğini söylüyordu. Gözü sürekli bunların üzerindeydi ve bu gelişmeye karşı durmak için fiziksel olarak tükeninceye kadar uğraştı.

Nesin, muhalefetin önemli bir kişiliğiydi. Onu takibata uğratan, Sivas'tan sonra da moral olarak bitirmeye çalışan, bir anlamda ölümünden sorumlu olan resmi makamlar, şimdi timsah gözyaşları döküyorlar ve onu 'milli yazar' ve 'milli kahraman' olarak sunmaya çalışıyorlar.

"Utanırım hakkın helal et demeye
Dünya durdukça durasın halkım" (Aziz Nesin. Kendini Yakalamak)
Eğitim–Sen Genel Kurulu'na katılan Klaus Liebe Harkort'un "Birinden Aziz Nesin'e Yanıt!"başlıklı bir şiirinin ilk dizeleri şöyle: "Kaşınanın kaşındırdığı gibi/ Düşünen de düşündürüyor/ Gülen güldürüyor/ Ağlayanın da ağlattığı gibi/ Ama korkan korkutamaz"

Doğru. Bugün herşeyden önce meziyetlerine atıfta bulunulacak; uygun düşerse, onu büyük, ılımlı bir mizahçı olarak sunacaklar. Aslında bunu hak etmedi. Belki öyleydi, ama toplumun belli gruplarına karşı alabildiğine acımasızdı. Belli toplum gruplarına, özellikle kötü temsil edildiklerini, mağdur edildiklerini düşündüğü kesimlere karşı da dostçaydı. Çocukların kendisini tanımladığı gibi o harika bir "dede", bir büyükbabaydı. Hiç kimse onu birlikte yaşadığı çocuklardan daha iyi tanımlayamaz. Ama şimdi onu büyük bir edebiyatçı, sevimli bir ihtiyar olarak reklam ederek bir şey yapmış olduklarını sanan çevrelere karşı sertti, enerji ve öfke doluydu. O bunu hak etmemişti. Kendisi olsa, buna sonuna kadar karşı dururdu. Ama bunu önceden de sezdi. Kendisine sahiplenme metodu uygulanabileceğini sezdi. Toprağa verilmesiyle ilgili bütün sorun ve kamuoyuna kapalı yapılmasını istemesi, onun ne kadar uzak görüşlü olduğunu gösterir. Ona ölümünden sonra da haksızlık yapılması, utanmazlıktan başka bir şey değildir.

Kişisel bir soru yöneltmek isterdim. Bir Türkolog olarak Aziz Nesin ile uzun zamandır tanışıyorsunuz ve onunla çok yakın bir dostluğunuz var. Onunla nasıl tanıştınız?

Çok iyi hatırlıyorum. Kendisi de her zaman hatırlatırdı ve sanırım bir yerde yazdı. 70'lerde önemli bir işe girişmişti. 70'lerin ortasından beri "Nesin Vakfı Yıllığı" yayınlanıyor. Tam olarak bilemiyorum, 1975 olabilir. Bu yıllıkta başka şeylerin yanı sıra, dünyanın çeşitli yerlerindeki Türkoloji üzerine de bir bölüm olmasını istiyordu. Yani Türkoloji eğitiminin çeşitli ülkelerde nasıl yürütüldüğü üzerine bir bölüm. Onun arkadaşlarından Profesör Klaus Harkort, Aziz Nesin'e benden sözederek bana sormasını istemiş. O da resmi bir mektupla bunu yaptı. Bir yaz sonu İstanbul'a gittim. Böylesi bir resmi karşılaşma konusunda pek az fikrim vardı. Kısacası hareketimden bir gün önce, nihayet kendisine ulaşabildim. Bir otelde beni ziyaret etti ve "Konu üzerine konuşuruz, önce bir Vakıf'a gidelim" dedi.

Bir otobüsle zahmetli bir yolculuk yaptık. Taksiye binmiyordu. Çocuklar için para biriktirmesi gerektiğinden çok zorunlu olursa minibüse biniyordu. Öğle vakti oraya varmıştık. Muhtemelen kendi kendine "Bayana bir şeyler sunmalıyım" demiş olmalı ki, öğle yemeği hazırladı. Yemeğin ismini pek hatırlamıyorum, ama "çılbır" gibi bir şey olsa gerek. Sanırım Türkiye'de mali durumu iyi olmayan herkes bu yemeği biliyor. Esas olarak sarımsak ve tuzdan ibaret. Yanında ekmek ve çay. Daha sonra bana "Vietnam'a olsun Arnavutluk'a olsun, dünyanın neresine gittiyse bana o ülkenin en iyi içkilerinden verdiler. Burada hepsinden var, birini seçin. Yoksa alkol almıyor musunuz?" dedi. "Bulgar rakısı alayım" dedim. Yemek ve rakıdan sonra biraz daha gayrıresmi olduk ve herşey üzerine görüş alışverişinde bulunduk. Pek çok şey hakkında benzer düşünceler içinde olduğumuz ortaya çıktı. Ben o zaman çok gençtim. Orada sergilediği içten, hiçbir zaman vasilik taslamayan, baştan sona hoş ve ciddi tavır beni çok etkiledi. Casablanca filmine atıfta bulunarak söyleyebilirim ki, "Yaşam için harika bir dostluk oldu."

Son yıllarda benim için "Türkiye Aziz Nesin, Aziz Nesin ise Türkiye oldu." Şimdi herşey başka.

Nesin kendisini ateist olarak niteledi. Anlattığınız ziyaret şu soruyu uyandırdı; 'Onu Pir olarak mı nitelenmeli?'

Pek neşeli bir insan olmadığı kesin. Samimiydi, iğneleyiciydi, çoğu kez içine kapanıktı. Ama muazzam bir disiplini vardı ve en büyük parolası dayanmaktı. Aslında 120 yıl yaşamak istiyordu. Böylece Vakıf'ı bütünüyle geliştirmek, çok daha fazla çocuğun gelebilmesini istiyordu. Tabii ki politika tekrar tekrar bu hesapları bozdu. Her zaman şöyle derdi: "Bir sanatçı gibi yazmak için yaşamıyorum, tersine yaşamak için yazıyorum. Ve kendimin değil, bu çocukların yaşamalarını istiyorum."

Hiçbir zaman "Ben sadece sanatçıyım" dememişti. İnanıyorum ki, gerektiğinde bu çocuklardan birisi için sanatçılığını bir kenara bırakırdı. Bu bile başlı başına alışılmadık bir şeydir. Ben bunu Almanya'da aktardığım zaman, maalesef çoğu kez baş sallamayla karşılandı. Bana "tamam, çok iyiliksever görünüyor" dendi. Bu özelliğiyle öyle ciddi bir yazar olabilir miydi? "Pekala bir insansever, ama aslında hiç de iyi bir yazar olmasa gerek." Bu benim yüzüme karşı bir kez söylenmedi, aksine ne zaman bu simayı burada tanımlamaya çalışsam, aynı tavırla karşılandı. Bu beni çok kızdırdı. Çünkü onun iyi bir yazar olduğuna inanıyorum. Onun tüm yapıtı, belki eksiksiz değil, ama oldukça kapsamlı. Çok iyi şeyler yazdı ve birçok planı vardı. Dilerim geride bıraktıkları iyi ellere kalır ve bir şeyler olur. Bu ülkesinin hakkıdır. Ama inanıyorum ki, ona bağlı ve ondan daha bir çok şey beklemiş olan hepimizin hakkıdır.

Bitiremediği edebi projeleri veya yayınlanmamış el yazmaları hakkında bilginiz var mı? Sizce bunlar ne yapılmalı?

Bir yığın el yazması var. Bunlar gözden geçirilmeli ve üzerinde çalışılmalıdır. Bu nasıl olabilir? Hiçbir özel şahıs bunu yapamaz. Onun yapıtları, düşünceleri ve tabii geleceğe ilişkin arzularına kendini adamış bir vakıf kurulması bana iyi bir düşünce olarak geliyor. Bu ilk aklıma gelen şey. Henüz fazlaca düşünmüş değilim. Ama şimdi gelip de her zaman onunla aynı düşüncede olduklarını söyleyenlere karşı, bu bana onun anısını yaşatmak ve savunmak için iyi bir çözüm gibi geliyor.

'Umudu yeniden yeşertmek'

Masis KÜRKÇÜGİL

Ekim Devrimi'nin Merkez Komite üyesi Adolf Abramoviç Yoffe, tedavi olmak için batıya gitmesine izin vermeyen Stalin'i protesto etmek için intihar etmeden önce, yakın arkadaşı Troçki'ye yazdığı son mektubunda "Bütün hayatım boyunca bir siyasetçinin bir aktörün sahneyi terketmesi gibi zamanı geldiğinde ayrılmasını bilmesi gerektiği ve geç kalmaktansa erken ayrılmasının daha doğru olduğu kanısındaydım" diye başlar. Bu mektup ölümün, gezegenimizin geleceğinin olmadığının bilincinde olan bir devrimcinin, insanlığın kurtuluşu için mücadelesine dair düşüncelerle zenginleşir.

Ernest Mandel erken yaşta başladığı devrimci mücadelesini hiçbir alanda emekliye ayrılmadan bir kalp krizi sonucu terketti. Geçtiğimiz günlerde Söz'de yayımlanan bir görüşmeden de anlaşılacağı üzere, dünya ekonomisindeki son gelişmeleri ince ayrıntılarına kadar izlemeyi sürdürdü. Dünyanın dört bucağında yürütülen sosyalist mücadelenin sorunlarına ilişkin öneri ve gözlemlerini o bilinen coşkusuyla dile getirdi. Dolayısıyla Ernest aramızdan o bildiğimiz Ernest olarak ayrıldı.

Ansiklopediler ve hatta sayısız sosyalist okur onu bir akademisyen olarak bilir; oysa yüksek öğrenimini oldukça geç yaşlarda tamamlayacaktır. Öte yandan, Avrupa Devrimi'ni tartışırken, devrimin mümkünlüğüne ilişkin umudunu, iyimserliğin değil, devrimci gerçekçiliğin ürünü olarak ilan ederken henüz 23 yaşındadır.

Düşünür ve militan

Ardında dünyanın dört bucağında Moskova'nın adamlarınca temizlenen yoldaşlar bırakmış bir hareketin genç, dinamik ve deneyimli bir üyesi olarak Mandel bir dizi başka türden troçkistin aksine, tarihin sunduğu yeni imkanları düşünsel eleştirilerini sakınmadan, ama emperyalizme karşı yürütülen her mücadelede öncelikle kitlelerin devrimci inisiyatifinin yanında yeraldı. 1949 Çin Devrimi'ne ilişkin yazdığı derin analizler de içeren sıcağı sıcağına yazılarda Çin Devrimi'nin tarihsel önemini vurgularken Çin Komünist Partisi (ÇKP) yönetiminin hem karşı karşıya bulunduğu sorunları sergiler, hem de onların siyasal eleştirilerini yapar. Yugoslav devrimi ve Yugoslavya ile Rusya arasındaki anlaşmazlık karşısında tavır takınmak gibi, Çin devrimi karşısındaki tavır bir başka deyişle bu devrimin sınıf karakteri üzerine tartışma, geleneksel troçkist camiada yepyeni tartışmalara yol açtı. Ernest genç yaşında bu tartışmalarda daima tarihin motoruna dikkat etti.

Tüm yaşamını Dördüncü Enternasyonal'in tarihi ile özdeşlemiş olan Ernest'ten sözederken kaçınılmaz olarak bir Dördüncü Enternasyonal tarihi yazmak gerekecektir. Ama bununla sınırlı kaldığımız takdirde onun yalnızca devrimci militan kimliğine değinmiş oluruz. Oysa Ernest'in uluslararası çapta tanınmasına neden olan; bu tür bir çabanın ürünü değildir.

Onu sosyalist hareketin giderek uluslararası bir siması haline getiren bir devrimci düşünür, bir marksist ekonomi politikçi olarak, hem burjuva düşünce dünyasında açtığı gedikler, hem de kendi geleneği dışındaki sol akımlar nezdinde dahi kabul gören teorik etkinliğiydi.

Onyıllar boyu yenileştirilmekten uzak ve yinelene yinelene arkeolojik bir malzeme olmaya yüztutmuş marksist ekonomi politiği yenileştiren, o güne kadarki tüm yeni bulgular ve tartışmalarla güncelleştiren kitabı 'Marksist Ekonomi El Kitabı' (aslında burada bir çeviri kolaylığına gidilmiştir; elkitabı olmaktan uzak, daha ziyade teorik bir yapıttır bu) ekonomi politiği yeniden militan bir araca, silaha dönüştürmesi açısından tarihi bir önemi haizdir. Altmışlı yıllarda bu alanda anılması gereken bir diğer kitabı ise, 1967 tarihli olup, yüksek öğrenimini bitirmesini belgeleyen 'Marks'ın İktisadi Düşüncesinin Oluşumu'dur. Ernest bu eserinde Kapital'e kadar Marks'ın yaptığı çalışmaları Marks'tan sonra o alanda yapılan çalışmalarla, eleştiri ve değerlendirmelerle birlikte ele alarak, Marks adına onun çalışmasını güncelleştirir.

Geniş ve derin tartışmalara yol açan Küba devrimi, parçalanmış troçkist hareketin 1963'te 'Dünya Devrimin Dinamikleri' metninde belgeleşen birliğini sağladı. Bu noktadan itibaren Küba çok yakın bir ilgi alanı oldu. 1964'te bu ülkede yapılan Bettelheim ve Ernest Mandel'in de katıldığı planlama üzerine tartışmalar, uzun zamandır unutulan ve yakın zamanda özellikle SSCB'nin çöküşünden sonra yeniden öne çıkan sorunları ele alıyordu. Bu tartışma Küba'nın geleceğini açıyordu. Ernest adaşı ve yoldaşı Ernesto ile aynı saftaydı. Ernesto Che Guevara diğerleri için "tanrı bizi dostlarımızdan korusun, biz düşmanlarımızla baş ederiz" diyordu. Michael Löwy, "Ernest Mandel tarafından yazılan 'Geçiş Döneminde Meta Kategorileri' (Haziran, 1964) adlı makaledeki tartışmalar Che'nin görüşlerini tamamlamasını ve kuvvetlendirmesini sağladı" demekte.

Altmışlı yıllar Ernest'in yeniden gençleşmesini sağladı. Japonya'dan, İsveç'e, Afrika'dan Peru'ya, yeni bir kuşağın devrimcileri ile birlikte mücadele etmek, hem onun mücadeleci kişiliğine uygun düşüyordu, hem genç kuşağın kitabi olmayan, mücadeleci, geçmiş deneyimleri temsil eden bir "ihtiyar"a olan ihtiyacına karşılık veriyordu. Bir dizi ustaya çeşitli nedenlerden ötürü denk gelmeyen bu ilişki sayesinde Ernest'in "manevi evlatları" şimdi yaklaşık elli ülkede, onun sürekliliğine önemli bir katkısı olan devrimci marksizmi kitle hareketi, mücadelesi içinde inşa etmeye çalışıyorlar. Bu kuşak alışılagelmiş tabiri ile altmışsekizlilerdir. Ernest tam bir 68'liydi. O kadar ki daha bir yıl önce yüksek okulu bitirdiği Paris'e yasal olarak dönebilmesi için 1981 seçimlerini beklemesi gerekecekti. Artık o bir 'terörist'ti.

Bir yandan teorik çalışmalarını sürdürüyordu. 1972 yılında geniş akademik çevreleri silkeleyen ve siyasal ekonomi alanında onun baş eseri sayılacak olan 'Geç Kapitalizm'i tez olarak sundu. Bir bölümüyle, birkaç yıl sonra başgösterecek olan krizin, kapitalist gelişmenin uzun dalgalarının incelenmesiyle önhabercisi olan kitap, Ernest'in hiç değilse bu alanda günümüzün Karl Marx'ı olarak nitelenmesine hak kazandırmaktadır.

Mandel (sağdan ikinci), bir dizi konferans vermek için 1991'in Mayıs'ında geldiği İstanbul'da dostlarıyla.

Coşkulu bir 68'li

Yetmişli yılların bütünü siyasal alanda altmışsekizin mirasını sürdürmeye ve yeni örgütlenmelere hasredildi. 1974 Portekiz'deki Karanfil Devrimi, Ernest'in devrimci iyimserliğini yeniledi. Ama bir dönemin bittiğinin simgeleyen bu olayın ardından yalnızca Nikaragua devrimi uluslararası çapta yeni bir dalgalanmaya neden olacaktı. Mandel bir kez daha Avrupa solundaki geleneksel partilerin konumuna dönüyor ve Avrupa Komünizmi'nin tarihsel ve ideolojik kaynakları ve olası akıbeti üzerinde duruyordu. Daha sonraki çöküşlerin habercisi olan bu yazılar, aslında salt ideolojik bir perspektiften değil, krizle birlikte kaymaya, köklü bir biçimde değişmeye başlayan tarihsel zemini de vurgulamaktaydı. Krizin etkilerini daha ilk günlerinden beri izliyor, Türkçede 'Uluslararası ekonomide ikinci kriz' diye yayımlanan kitabın sayfalarından rahatlıkla izlenebileceği üzere, sınıf mücadelesindeki değişimlerin seyrini sık aralıklarla takip ediyordu.

1978 yılında Cambridge'deki ders notlarından 'Kapitalist Gelişmenin Uzun Dalgaları' diye yayınlanan kitabı hazırladı. Mandel bu çalışmasında ekonomi politiği kaynağına yeniden kavuşturdu: sınıf mücadelesi. Şöyle diyordu: "Başlıca emperyalist güçler veya güç blokları arasındaki kuvvet ilişkilerinden meydana gelen bu ardarda değişiklikler, sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi yasası ve eşitsiz gelişme yasasıyla kesinlikle ilintililerse de, tabii ki yalnızca 'kapitalist üretim tarzının iç hareket yasaları'yla açıklanacak değildirler. Ama bu değişikliklerde savaşlar sömürge imparatorluklarının ve yarı-sömürge etki alanlarının genişleme ve daralmaları, ulusal kurtuluş hareketleri, devrimler, karşı devrimler ve bunların ilgili sonuçlarının belirleyici rol oynadığı açıktır." 1986'da yayımlanacak olan 'İkinci Dünya Savaşı'nın Anlamı' kitabında birinci ve ikinci savaşların tarihini uzun dalgalarla açıklar ve salt iktisat ya da siyasetin alanında kalmayan ideolojisinden, teknolojisine bir İkinci Dünya Savaşı sunar.

Biraz da siyaset dışına açıldığı yıllardır seksenlerin ortası. Ernest'in ve hepimizin çok sevdiği ve neredeyse bir ilke haline getirdiği Troçki'nin "yalnız politikayla yaşanmaz" sözünü kanıtlarcasına, beklenmedik bir alana girer. Uyumakta zorluk çekilen gecelerin kolay okumalarının ürünü olan altı ciddi ciddi çizilmiş bir dizi polisiye romanları başucundan alıp masaya yığar. Böylece polisiye romanın tarihsel bir incelemesi olan 'Hoş Cinayet' çıkar ortaya.

Yetmişli yılların sonlarına doğru, tarihin süzgecinde altmışlı yılların birikimlerinin de katkısıyla yeni programatik açılımlar bir ihtiyaç haline geldi. 1978'de tartışmaya açılan ve 1985 yılında kabul edilen 'Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü' metni, özellikle sosyalist denilen ülkelerin çözülüşünden sonra yeniden canlanan "demokrasi" tartışmalarına önceden verilen bir cevaptı. Ernest bu metni hazırlamadan yıllar önce, 19. yy'ın ortalarından 1968'lere kadarki kitle hareketliliğinin deneyimini değerlendirmişti (İşçi denetimi, işçi konseyleri, özyönetim).

Birkaç yıllık bir tartışmadan sonra yine büyük miktarda Ernest'in emeğini taşıyan 'Ya sosyalizm ya Barbarlık' başlıklı programatik metin ortaya çıktı.

Son eseri 'Alternatif olarak Troçki', bir anlamda bayrağı devraldığı yoldaşının yeniden değerlendirmesiydi. Yaklaşık onbeş yıldır çeşitli ülkelerde farklı kesimlerden, geleneklerden gelen sosyalistlerin yeniden yapılanma faaliyetlerini yakından izleyen ve bu yolda yoldaşlarıyla tartışan Ernest, uzun zamandan beri yalnızca Dördüncü Enternasyonal'in sesi olarak kürsü almıyor, çok daha geniş sosyalist, devrimci kesimlerin ortak mücadelesi adına konuşuyordu. Latin Amerika'da beş kezdir yapılan ve yüzden fazla sosyalist, komünist, merkezci, kastrist, troçkist örgütün toplandığı Sao Paulo Forumu'nun Nikaragua'da yapılan üçüncü toplantısında açış konuşmasını Flaman Yahudi Ernest Mandel yapıyordu: Umudu Yeniden Yeşertmek.

Geç kalmadı

Bundan birkaç yıl önce 1991 Mayısı'nda İstanbul ve Ankara'da verdiği konferansları izleyen toplam birkaç bin kişi onu coşkuyla dinledilerse, Ernest'in devrimci iyimserliğinin, yürüttüğü mücadelenin, savunduğu sosyalizm anlayışının etiketler bir yana, onlara hiç de yabancı gelmemesindendi veya onların da umudu yeniden yeşertmenin yollarını aramalarındandı. Tıpkı bizim yaptıklarımızın da ona yabancı gelmemesi gibi. Yoldaşlarının Birleşik Sosyalist Parti'de yeralması onun BSP'ye özel bir dikkat göstermesine neden oldu. Son dünya kongresinde umutlu bulduğu yeniden yapılanma girişimlerinden üçünü sayarken, bunlardan biri de BSP idi.

Ernest Mandel, hepimizin çok sevdiği Yoffe'nin dediği gibi, geç kalmadan sahneyi terketti. Biz onunla yaşamış, onunla mücadele etmiş, tartışmış olanlar böyle bir insanla birlikte yaşamış olmaktan büyük bir onur, kıvanç ve mutluluk duyuyoruz. Ve Ernest'in de söyleyebileceği gibi, bu duyguları kimsenin tekelinde görmüyor, paylaşmak isteyen her insanda çoğalacağına inanıyoruz. Geriye tabii paylaşılamayan kimi kişisel anılar, duygular var... Onlar da özel dünyalarımızın zenginlikleri.

(Bu yazı 24 Temmuz Pazartesi günü, Birleşik Sosyalist Parti Genel Merkezinde anısına yapılan konuşmadan derlenmiştir.)

İyimserliğimizi yitirmek için bir neden yok

Ernest MANDEL

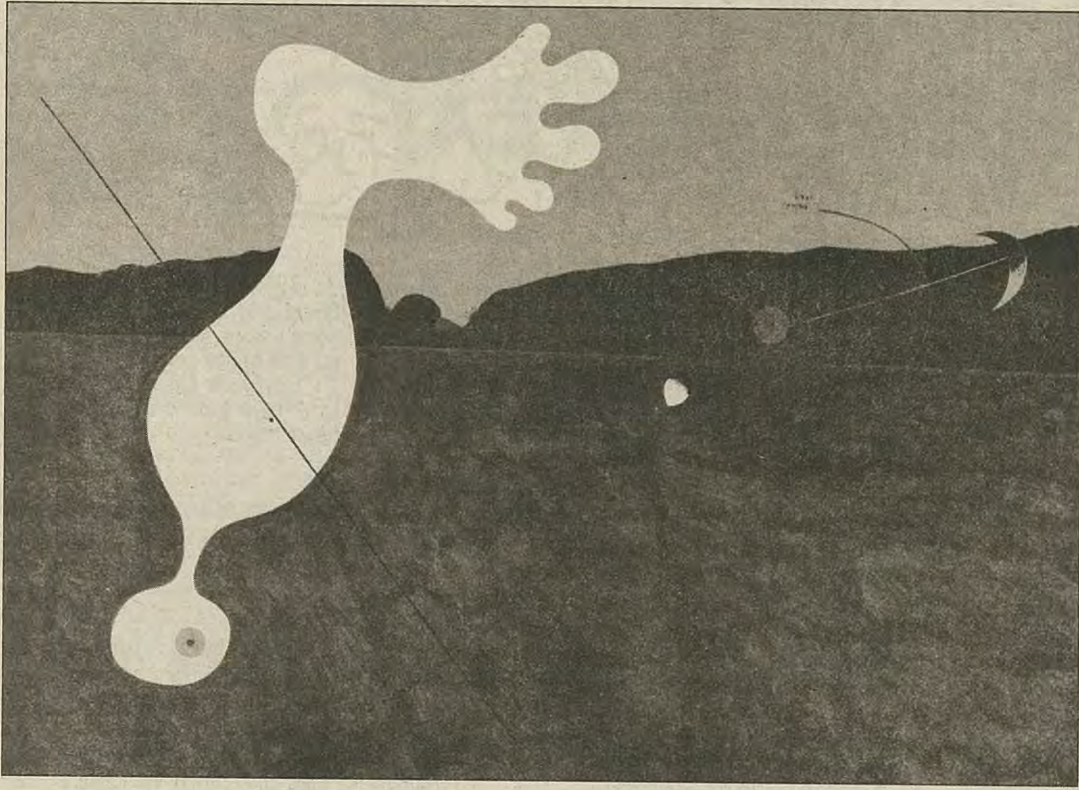
Bugün sosyalistlerin, marksistlerin, devrimcilerin gelecek için kesinlikle iyimser olmaları için özellikle dört neden sıralayabiliriz. Bu nedenlerden birincisi bir bakıma felsefi, ahlaki, tarihi bir neden. Sosyalizm için mücadelenin sürekliliğine kesinlikle inanmalıyız, çünkü bizim için tarihin öznesi parti, devlet, sendika veya örgütler değil, işçi sınıfının kendisidir. Ve bugün bu işçi sınıfı dünya çapında geçmişle kıyaslanmayacak derecede kalabalık, kalifiye ve eğitilmiş bir işçi sınıfıdır. Bu durum, ne asrın başındaki durumla, ne 1917'deki durumla, ne de 1949'daki durumla kıyaslanabilir. Bugün dünyada tam 1 milyar ücretli bulunmaktadır. Ve hiçbir zaman, çok gerilere gitsek bile, ücretli sayısı böyle bir rakama ulaşmamıştır. Tabii bu emekçiler birleşmiş değiller, bölünmüş durumdalar, cinsel olarak, bölgesel olarak, ırksal olarak bölünmüş durumdalar. Ancak uzun vadede genel eğilim tüm bunların homojenleşmesi yönünde, dağılmaları parçalanmaları yönünde değil. Geç kapitalizmin en temel özelliği olan üretimin ve üretici güçlerin uluslararasılaştırılması ve çokuluslu şirketlerin ortaya çıkması da büyük ölçüde bu eğilimi güçlendirmektedir.

İkinci nedene gelince, demin belirttiğimiz gibi ahlaki bir nedendir bu. Sosyalizm Rus Ekim Devrimi'yle ortaya çıkmadı, hele Çin devrimiyle hiç değil. Sosyalizm aslında iki bin yılı aşkın bir tarihe sahip. İlk grevler Mısır'da üç bin yıl önce yaşandı. Sömürüye ve baskıya karşı bir başkaldırı olmayan sömürüye ve baskıya dayalı bir sınıflı toplum düşünülemez. Bu anlamda, iki bin yılı aşkın bir direniş geleneğine sahip olan insanlığın bu başkaldırı kıvılcımını dünyada yok edebilecek hiçbir güç yoktur. Yaşanan, örneğin Doğu Avrupa'da yaşanan tüm yenilgilere rağmen, tüm gerilemelere rağmen, bu direniş kıvılcımı varlığını sürdürecektir. Kadınlar ve erkekler sömürü karşısında hiçbir zaman boyun eğmeyeceklerdir. İşçi sınıfının nesnel gücüyle bu başkaldırı geleneğini ve gücünü birleştirebilirsek, çok büyük adımlar atabiliriz. Ancak bunu yapabilmek için çok temel bir dürüstlük kuralına geri dönmek zorundayız. Bunu yapabilmek için de hepimizin, yani fark gözetmeksizin tüm sosyalist akımların davranışları ilkelerimize uygun olmalıdır. Adaletsizlik, sömürü, baskı kendini sosyalist olarak sunan hükümetler tarafından yapıldığı zaman dahi hiçbir şekilde mazur görmemeliyiz. Dolayısıyla işçi sınıfının gelişme dönemlerindeki durumuna geri dönmeliyiz, yani insan haklarının, kadınların, erkeklerin demokratik hakların en kararlı savunucuları olmalıyız.

Kararlı bir şekilde iyimser olmamız için bir üçüncü neden daha var. Dünya çapındaki kadın erkek emekçilerin somut bir sosyalist geleceğe inanmadığını söylemiştik, ama şurası da açık ki, emekçiler varolan topluma da inanmıyorlar. Kapitalizmin ve emperyalizmin inandırıcılığı da en az sosyalizminki kadar yara almış durumda. Dünya çapındaki yönetici güçler, yönetici kurumlar büyük ölçüde inandırıcılıklarını yitirmiş durumdalar. Kitleler gözündeki meşruiyetleri çok sınırlı.

Gerici resmi kurumların meşruiyet kaybı henüz sosyalist bir bilinçlenmeye varmış değil, ancak şimdiden bu bilinçlenme olumlu bir noktaya, değişik ve yeni bir biçimde politika yapma olarak tanımlayabileceğimiz bir noktaya ulaşmış durumda. Şöyle de diyebiliriz: Bu, resmi kuruluşların dışında siyaset yapma yöntemidir. Genel oya dayalı parlamenter sisteme karşı olmak söz konusu değil elbette. Genel oy hakkı kitlelerin tarihi mücadeleleri ile elde ettikleri bir haktır ve tarihi deneyler geniş kitlelerin demokratik özgürlüklerini kullanması için bunun vazgeçilmez bir koşul olduğunu gösteriyor. Ancak milletvekili seçimlerinin yetersiz olduğunu da rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü nihai olarak parlamenter demokrasi dolaylı bir demokrasidir. Bu sistemde geniş kitleler yetkilerini birkaç yüz milletvekiline ya da belediye meclis üyesine devretmekteler. Yeni bir biçimde siyaset yapma yöntemi ise, bu dolaylı demokrasideki yetki devrini doğrudan demokrasiyi uygulayarak tamamlama eğilimidir. Bu konuda şaşırtıcı bir örnek verebiliriz; şaşırtıcı, çünkü dünyanın en tutucu ülkelerinden biri aslında belki de en tutucu ülkesi olan İsviçre'den bir örnek. İsviçre'de sol örgütlere üye yoldaşlar ordunun derhal ve tümüyle ortadan kaldırılması yönünde bir referandum girişiminde bulundular. Yapılan referandum sonunda ordunun lağvedilmesi yönünde yüzde 33 olumlu oy çıktı! Yani asker olanların hemen hemen ezici çoğunluğunun oyları ordunun lağvedilmesi yolundaydı. Bu sonuç küçümsenecek ufak bir oy değil herhalde. Bugün başka Avrupa ülkelerinde de bu tür girişimler tekrarlanıyor. Dördüncü Enternasyonal'e üye Portekizli bir yoldaşımız bir televizyon programında aynı öneriyi ortaya attı. Ertesi gün yapılan bir anket bu önerinin televizyon programını seyredenlerin yüzde 37'si tarafından onaylandığını gösterdi. Barışçı hareketleri destekleyenlerin elbette sosyalist olduğunu iddia edemeyiz. Aslında bu tamamen Avrupa'da gençliğin varoluşçu bir tepkisidir. Başında sözünü ettiğimiz ve yaklaşmakta olan felaketlere karşı tamamen yaşamsal bir tepkidir.

Bay Gorbaçov'un yanılsamalarının aksine, bu gençler nükleer bulutların yayıldığında kendi evlerini es geçip gideceği hayaline kapılmıyorlar. Gençlerin tümü bu olayın kendilerini doğrudan ilgilendirdiğini düşünüyorlar. Ve de kendilerini tehdit altında hissediyorlar. İdeolojik yorumları bir kenara bıraksak dahi, bu tepki son derece sağlıklıdır. İnsanlar, bu tür hayati addedilen konulardaki karar verme yetkisinin sadece parlamentoya ait olmasını reddediyorlar ve toplumun tümünün, tüm vatandaşların son sözü söyleme hakkına sahip olması gerektiğini söylüyorlar. Biz sosyalistler olarak kitlelerin bilinçlerindeki bu doğrudan demokrasinin gelişimini kendimize dayanak noktası yapabiliriz. Çünkü bu bizim geleceğimiz ve programımızdır.

Sosyalizm Rus Ekim Devrimi'yle ortaya çıkmadı, hele Çin devrimiyle hiç değil. Sosyalizm aslında iki bin yılı aşkın bir tarihe sahip. İlk grevler Mısır'da üç bin yıl önce yaşandı. Bu anlamda, iki bin yılı aşkın bir direniş geleneğine sahip olan insanlığın bu başkaldırı kıvılcımını dünyada yok edebilecek hiçbir güç yoktur.

(Bu yazı Mandel'in 1991 yılında İstanbul Konferansı'nda yaptığı konuşmadan alınmıştır)

En ağır işçi

Sungur SAVRAN

Komünist Manifesto'nun yazılışından bu yana neredeyse 150 yıl geçti. Bu 150 yıla yakın süre içinde uluslararası marksist hareket bir dizi büyük önderini yitirdi. Geçen hafta yitirdiğimiz Ernest Mandel işte uluslararası marksist hareketin bu büyük doruklarından biriydi. Mandel 20. yüzyılın ikinci yarısının en büyük marksist teorisyeni ve en önemli devrimci önderiydi.

Uluslararası hareketin büyük doruk noktaları, 20. yüzyılın ikinci yarısında bir ölçüde onun kişiliğinde ve faaliyetinde yeniden yaşadı. O biraz Marx'tı: Marx'ın ekonomi politik eleştirisinin 20. yüzyıl kapitalizmine uygulanmasında en önde gelen teorisyendi; Ekim devriminin yozlaşma sürecinde dünyayı saran bürokratik işçi devletlerinin hareket yasalarının materyalist açıklamasını (Trotskiy'den devraldığı temel üzerinde) en ileri götüren yine oydu. Biraz Engels'ti: kendini önceleyen dönemin marksizminin kazanımlarını büyük sentezlerle yeni kuşağa taşıma işlevini yerine getirdi. Biraz Lenin'di: İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir avuç militandan ibaret olan IV. Enternasyonal'i yılmaksızın yorulmaksızın örgütleyerek dünyanın beş kıtasına taşıyanların önderiydi. Biraz Rosa Luxemburg'du: Kitlelerin inisiyatifine ve enerjisine olan sarsılmaz inancı, aynı zamanda en zor tarihsel dönemlerde bile geleceğe şaşırtıcı bir iyimserlikle bakmasını sağlıyordu. Birazdan çok Trotkskiy'di: Uluslararası işçi ve sosyalist hareketin büyük bölümü marksizmi stalinizme indirgerken, devrimci sosyalist politikayı bürokrasinin rahle–i tedrisinden öğrenirken, Mandel Trotskiy'in mirası temelinde sosyalizm adına işlenen cinayetlere ve yaşanan politik felaketlere karşı duruyor, dünya devriminin, proletarya demokrasisinin, sürekli devrimin, yenilenmeye açık bir marksizmin savunusunu üstün bir yetenekle yapıyordu. Hem Marx, hem Lenin, hem Trotskiy'di: Elli yıldır enternasyonalizmin en güçlü sesiydi.

Mandel kendinden önceki marksistlerin en olumlu yönlerini kendi devrimci faaliyetinde canlandrmayı bildiğine göre; biz Mandel'den neler öğrenebiliriz? Elbette, bu büyük devrimcinin teorik ve politik mirasının eleştirel ve bütünsel bir değerlendirmesini yapabilmek için zamana ihtiyaç var. Ama daha şimdiden çıkarılabilecek dersler de mevcut:

Mandel, liberal olmadan demokrasinin savunulabileceğini kanıtladı. Sosyalizmin başına sarılmış bürokratik yozlaşmayı geç keşfettikleri için stalinizmden ışık hızıyla sol liberalizme kayanlardan farklı olarak, Mandel önce Avrupa komünizmine ve sosyal demokrasiye, sonra da sivil toplumcu sol liberalizme karşı polemiklerinde, bürokratik zorbalığın karşısında burjuva demokrasisini savunmanın kofluğunu ortaya koydu, Sovyetlere, konseylere dayalı bir proleter demokrasisinin tarihte önkoşulları bulunan bir üçüncü yol olduğunu gösterdi.

Ezilenlerin toplumsal mücadelesinin ödünsüzce savunulmasının, işçi sınıfının merkezi rolünü yadsımaksızın yapılabileceğini gösterdi. Kadınların kurtuluşu, göçmenlerin ve yerleşik etnik azınlıkların mücadelesi, nükleer karşıtlığı ve barış mücadelesi, çevre hareketi ve benzeri toplumsal mücadeleleri korporatist ve milliyetçi yaklaşımıyla dışlayan resmi komünizme tepkiyle "yeni toplumsal hareketleri" fetişleştirerek sınıf mücadelesi perspektifini bütünüyle terkeden post-marksist ya da post-modernist yanılsamalara karşı, pratikte ve teoride gerçek leninizmin geniş ufuklu proleter çizgisinde bu hareketlere destek verdi.

Bilimin en ilerisinin devrimci pratikle ayrılmaz bir bağlantı içinde yapılabileceğini kanıtladı. "Bugün yeniden düşünme günüdür" diyerek devrimci örgütlenmenin dışında teorik faaliyet vaazları verenlere inat, 70'lik bir delikanlı kişiliğiyle bağının aydınlattığı bir yolda son dönem marksizminin en önemli teorik çalışmalarını üretti.

Sekter olmaksızın ilkeli olunabileceğini kanıtladı. Bileşik partileşmeyi ne kadar savunduysa, tarihsel deneyimle doğrulanmış devrimci marksist programın bulandırılmasına ve sulandırılmasına o kadar karşı çıktı. IV. Enternasyonal içindeki son müdahalelerinden birinde, Brezilya İşçi Partisi (PT) içindeki devrimci marksistlerin, adım adım burjuvaziyle uzlaşmaya doğru yürümekte olan Lula önderliğine cepheden karşı çıkması gerektiğini savunuyordu. Çoğulcu bir Enternasyonal'e taraftardı, ama leninizmin uluslararası demokratik merkeziyetçilik ilkesi konusunda ısrarlıydı.

Ama bütün bunlardan çok daha önemli bir şey var: Mandel bir militandı. Bize marksizme, proletaryaya, devrime gönül veren birinin nasıl yaşaması gerektiğini öğretti. İster aydın olsun, ister işçi, proletaryanın kurtuluşu için mücadele etmek isteyen birinin, bütün işçilerden daha çok çalışması gerektiğini gösterdi. Oburca okuyordu: Financial Times'dan Peru'nun en küçük devrimci örgütünün yayınına, Sovyet yönetiminin dokümanlarından Althusser'e kadar her alanda. Sıtmaya tutulmuş gibi yazıyordu. 'Geç Kapitalizm' gibi bir başyapıttan, İngiliz İşçi Partisi'nin önderleriyle polemik broşürlerine, IV. Enternasyonal içindeki tartışma dokümanlarına kadar. Delice örgütlenme faaliyeti yapıyordu: Şu anda onu, hiç değiştirmediği klasik giysileri içinde, tonlarca doküman ve dergiyle dolu çantasının ağırlığıyla bir yana eğilmiş, saçları hafif karışık, belki uykusuz, ama hiç yorulmadan, bıkmadan, tükenmeden Paris'ten Rio'ya, New York'tan İstanbul'a, dünyanın dört bir köşesindeki toplantılara koşuşurken hayal ediyorum.

Bugün dünya çok söz söyleyip, devrim için kolunu kaldırmayan insanlarla dolu. Mandel, marksizmin en ağır işçisiydi. 24 saat devrimi düşünüyordu. Marksizmin en zor günlerinde enternasyonalizmi yeniden ayağa kaldırdı, bugüne kadar taşıdı. Mandel'e saygı, yükü onun getirdiği yerden alıp daha ileriye, dünya devrimine kadar götürmektir.

AĞIR AKSAK ÖYKÜLER

Hazım RUHİ

Bir eşek vakası

'Hıkkıdık tuttu beni,
tuttu da kuruttu beni'
Ján Jak Russo

Birazdan anlatacağım olay gazetelere filan yansımadı. Televizyonlara radyolara konu olmadı. Siz bilmezsiniz, benim ayrı bir istihbarat teşkilatım var. Herşeyi bir bir anlattılar. Hem çok şaşırdım, hem de çok üzüldüm.

Herşey Orta Anadolu'da geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan şirin mi şirin bir köyde muhtarın eşeğine tecavüz eden bir köylünün eşek sudan gelinceye kadar köy meydanında dayak yemesiyle başladı. Kafasına sekiz dikiş atılan ve dört kaburga kemiği kırılan bu talihsiz köylünün en yakın jandarma karakoluna başvurup muhtardan şikayetçi olmasıyla olaylar büyüdü. Sekiz tank, üç uçaksavar, onyedi helikopterle muhtarın evini ve olayın baş sorumlusu eşeğin kaldığı ahırı basan jandarma tam çatışma çıkaracaktı ki, başlarındaki komutanın "durun lan, biz polis değiliz, içerdekiler de siyasi değil, ben şimdi o muhtarı kulağından tutar getiririm" demesiyle millet sakinleşti. Muhtar jandarma komutanı tarafından hacamat edilmiş bir şekilde getirilerek, karakola doğru yola çıktılar. Eşeğe karışan olmadı.

Altı ay hapse mahkûm olan muhtarın bu işi kan davasına çevirmesi sonucunda muhtarın akrabaları genç köylüye komplo kurup yerel televizyonlardan birine bu herifin iflah olmaz bir semer fetişisti olduğu yolunda ihbarlarda bulundu.

Konu yerel televizyonda haberlerden sonra yayınlanınca ülkenin birçok yerinde bomba etkisi yaptı. Merkezi Çorum'da bulunan Hayvanları Koruma Derneği'ne mensup otuz sekiz bayan üye bir otobüs tutarak doooğru İstanbul'a geldiler. Taksim meydanında eşeğe yapılanları kınayan bir bildiri yayınladılar. Bununla da yetinmeyip olayı protesto etmek için "üç gün süreyle tırnak kesme" eylemi yapmaya karar verdiler. Bu eylem biçimine tepki gösteren bir grup çevreci ise basına yaptıkları açıklamada "tırnağın İstanbul'un doğal örgüsünü bozduğunu" belirtip Hayvanları Koruma Derneği'ni protesto etmek için bir hafta süreyle yalnızca kuzu pirzola ve dana rostoyla besleneceklerini bildirdi.

Bu arada boş durmanın kendilerine yakışmayacağını düşünen Beyoğlu bar müdavimleri "eşeklerin zinhar berkitilmemesi" konusunda bir imza kampanyası başlattı.

Bu konuda fikri sorulan İbrahim Tatlıses ise Anadolu Ajansı'na yaptığı açıklamada şöyle dedi: "Valla bu iş Güneydoğu'da çok yapılır. Millet eşek köpek ne bulsa götürüyor. Cinsel açlıktan herhalde. Cinsel açlık ne demektir. Şu demektir. Hani adamın karnı acıkır ağzına bi şey atar ya, işte orası da acıkabilir. Yüce Rabbim onu da öyle yaratmış. Başka ne söyliim ki!.."

Tatlıses'in bu sözleri üzerine ertesi gün DGM başsavcısı Nusret Demiral "memleketin birçok yöresi dururken niye Güneydoğu'dan örnek verdi" gerekçesiyle bölücülük suçundan İbo hakkında dava açtı.

Olaylar böyle sürüp giderken bi bomba da Engin Ardkıç patlattı. Televizyonda yaptığı yorumunda, "bu olayı bu kadar büyüten kaknem karılara sesleniyorum. Yahu bu memlekette sosyal demokratlar tarafından yıllardır milletin anası ş'apılıyor, bi tane kıçıkırık karakaçana bi şeyler yapılmış çok mu. Bence siz kaşınıyorsunuz. Bunun adı yorum, ben adama böyle ...." diye konuşunca kızgınlıktan köpüren Hayvanları Koruma Derneği üyeleri hemen ertesi gün yürüyüş yapma kararı aldı.

Pazar günü Abide-i Hürriyet caddesinde başlayan yürüyüşte özellikle orta sıralarda yürüyen kadınların giydiği kürkler oldukça dikkat çekiciydi ve polis olaya müdahale etmedi. Şişli postanesine gelen kadınlar, burada Engin Ardkıç'ın ev adresine içinde yapay penis bulunan zarfları postalayıp, sonra da sessizce dağıldılar. Zarfın içinde ne olduğunu ille de görmek isteyen ve bunun yasal bir zorunluluk olduğunu belirten bir bayan memurenin ise zarfı açınca maalesef dudağı uçukladı.

Olayların bir türlü durmadığını hayretle müşahade ettim. Hemen o günlerde Sakatlar Derneği, Fırıncılar Derneği ve MÇP Kadıköy ilçe teşkilatı, eşeklere yapılanları protesto etmek için üç ayrı koldan yürüyüşe başladı. Sakatlar Derneği üyeleri malûm nedenlerden dolayı yürüyüşü kısa kesip oturma grevi yapmak zorunda kaldı. Fırıncılar Derneği mensuplarına ise polis panzerle müdahale edip sekiz kişiyi hamur gibi yoğurup on iki kişiyi gözlem altına aldı. Bu kişilerin yirmi dört saat polis nezaretinden sonra bırakıldıkları ve ellerinde üyelik formlarıyla Sakatlar Derneği'ne başvurdukları izlendi. MÇP'lilerin yürüyüşünde ise olay filan çıkmadığı gibi birkaç polisin de konvoya katıldığı ve kurt işareti yaparak"kahrolsun PKK" diye slogan attıkları gözlendi.

Gazetecinin birinin işgüzarlık yapıp bu konuyla ilgili olarak İşçi Partisi'nin görüşlerini alma gafletinde bulunması da bu olayın ayrı bir tadı oldu. İP adına Adnan Akfırat şöyle yanıt verdi:

"Genel greve giden Türkiye'de bu ortamda böyle bir soruya yanıt vermeyi uygun bulmuyoruz. Bize ne lan eşşekten meşşekten. Zonguldak Botan elele vesaire vesaire..."

Benim bu yazıyı yazdığım sırada olaylar hâlâ sürüp gidiyordu. Birçok şeyi de bu derginin taassubuna yakışmadığı için yazmadığımı itiraf etmek zorundayım.

Büyük bir şaşkınlık içindeyim. Etrafta yine bir Van Gogh sarısı, haydi hayırlısı!..

SÖZ SENDE

Rasih Nuri İleri'den açıklama

Derginizin yirmi ikinci ve yirmiüçüncü sayılarında yayınlanan "Bu Dünyadan Aybar Geçti" yazım ile "Atatürk'ün Cenaze Namazı Kılınmadı" başlığıyla verilen röportajda, bazıları anlamı etkileyen baskı ve band okuma hataları yapılmış bulunuyor. Şöyle ki: Sayın Aybar'ın Orgeneral Gürsel'e mektubunu 27 Mayıs devriminden sonra yazdığı apaçıktır, tarih 19 Nisan 1961 olacaktı. İkincisi çok daha önemli; son sütunda Sovyetler Birliği'nde yapılan son seçimlerde "İşçiler ise ısrarla seçimlerin işyeri ve işkolu eseasına göre yapılmasını istedikleri halde, Gorbaçov bunu kabul etmedi" demiştim, son üç kelime atlanınca mana ve ilişkisi tamamen değişti.Röportaja gelince, bana fakslanmasını ısrarla rica etmiştim, yapılmayınca özellikle İslam dini karşısında cahil mevkiine düştüm. Sütun bir: Kâzım değil Cazım Aktimur olacak. Sütun iki paragraf sonu: Cenaze namazı sırasında "başımızı sağa sola çevirdik" ibaresi gülünç, doğrusu "selam verdik" olacak. Takip eden paragrafın sonunda "yüzünü" kelimesi "cesedi" olacak. Sütun dörtte: Atatürk'ün cenazesi söz konusu iken "Dolmabahçe'nin önünden geçtim" ibaresi, "katafalkın önünden geçtim" şeklinde olacak. Röportajda belirtildiği gibi; karım tesadüfen Ankara'da değildi, cenaze için Adana'dan Ankara'ya gelmişti. Asıl önemli hataya gelelim: "Onbeş yıl sonra cenaze namazı kılınmaz" ibaresi "O zamanki gazetelerde böyle bir şey anımsamıyorum" şeklinde olacaktı. Hemen sonra ise paragraf başında, "Alternatif bir merasim lazım" demedim, nitekim Aziz Nesin cenazesinde bu yapılmadı. "Dinsizler için alternatif merasim yok" dedim ve hemen Fransız devrimindeki aykırılığı belirttim. Sonda ise "yayın yoluyla işlerse (yayım değil) ceza bir misli artar" olacak.Hassasiyetimden dolayı özür dilerim. Sevgilerle.

Çok şey değişti (?)

"Ve bizden sonra gelenler
demirparmaklıklardan değil
asma bahçelerinden seyredecek
bahar sabahlarını, yaz akşamlarını..." (N. Hikmet)

Diyor büyük şair Nazım. Ama ondan sonra kaç kuşak seyreyledi demirparmaklıklar ardından "bahar sabahlarını, yaz akşamlarını..." daha seyredeceklerden başka.

Bu dizelerin yazıldığı dönemde düşüncelerinden dolayı (C)ezaevine atılanlar onlarla ifade edilirken, şimdilerde yüzbinlerle ifade edilir oldu ülkemde.

Günümüzde ise artık düşüncelerinden dolayı insanlar yakalanmıyor. Yakalama gereği duyulmuyor. Şimdilerde günümüzün modası "yargısız infaz"lar. Artık katlediliyor insanlarımız. Evlerinde... sokak ortalarında...

Haa bir de "kayıplar", hani gözaltına alınıp sonra ortadan yok olanlar. Ve kimsesizler mezarlıklarında "cesetleri" bulunanlar. Bu konuda Şili'yi, Arjantin'i aratmayacak düzeydeyiz artık.

Çok şey değişti(?)

Yukarıdaki dizelerin yazıldığından bu yana. Zaten doğada var olan herşey değişip-dönüşmek zorunda değil mi? Ya da var olan değişime ayak uydurmak zorunda değil mi insan? Yeniye, güzele doğru. Ortaçağ karanlığına değil.

Değişime ayak uydurduğunu sananlar; artık sürgün etmiyorlar şairleri, yazarları, muhalifleri... Ya sokak ortasında katlediyorlar ya da bir otelde diri diri yakıveriyorlar. 21. yüzyıla yaklaşırken ortaçağ karanlığını aratmayacak şekilde.

21. yüzyıla beş kala toplu katliamlara sahne oluyor ülkemin varoşları. Ve çağımızın teknolojisinden yararlanılarak, bu toplu katliamlar bir sinema filmi gibi bilmem kaç kanal TV'de halklarımıza izletiliyor, korku salmaya çalışılarak.

Çok şey değişti(?)

Yukarıdaki dizelerin yazıldığından bu yana... Her değişim güzele, iyiye doğru olmuyor kimileyin. Dün hep bir ağızdan, dizelerin şairine "vatan haini" diyenler bugün onu paylaşamaz oldular. Ağzı salyalı faşistler bile artık parti kongrelerinde lafı onun dizeleriyle açıyorlar. Tam bir seferberlik sürüyor. Dün şairi "vatan haini" ilan edenler, bugün onun mezarına "Anadolu'da bir çınar altı" bulmak için birbiriyle yarışıyorlar.

Çok şey değişti(?)

Daha dün "dinsiz" diye sekiz sütuna manşet çekip küfür edenler, bugün hep bir ağızdan ağıt yakar oldular Aziz Nesin'in ardından.

Çok şey değişti(?)

Bu değişimle birlikte, dün küfür ettikleri değerlerimize bugün sahip çıkıyor birileri. Yaşamlarında onlara dünyayı zindan edenler, bugün ölümlerinin arkasından sahip çıkar oldular değerlerimize.

Çağımızın yeni bir çağ olduğunu, değişimlerin olduğunu iddia edenlere rağmen hâlâ değişmeyenler var ülkemde.

Ve hâlâ yüzlerçe, binlerce insan demir parmaklıklar ardından seyrediyor "bahar sabahlarını, yaz akşamlarını." Ve hâlâ onbinlerce insan yanık memleket türkülerini söylüyor voltada. Söyleyecek ve seyredeceklerden başka.

Tuncay Atmaca
Buca Cezaevi

▼ Çocuklar gerçekten mükemmel askerler. Onlar, söz dinleyen ve cesur insanlar. Onlarla konuştuğunuzda nasıl da zorbalıklara ve ağır cezalara maruz kaldıklarını öğreniyorsunuz. Çoğu savaşı bir oyun olarak görüyor. Çocuk askerler olgusu yeni sayılmaz. Napolyon savaşları öncesinden beri çocuklar ordularda yer alıyor. Savaşlar yetişkin erkekleri tükettiğinde askere alınma yaşının altındakilere sıra geliyor. Günümüzde değişen ne diye aklımıza bir soru takıldığında, değişen pek de bir şey yok. Hatta çocuk askerlerin kullanıldığı coğrafi alan daha genişlemiş durumda. Afrika, Güneydoğu Asya ve Latin Amerika'da savaşların birçoğunda çocuk askerler kullanılıyor.

Savaşın kayıp çocukları

Caroline MOOREHEAD

Thomas savaşa gittiğinde 11 yaşındaydı ve elindeki kalaşinkof kendisinden daha büyüktü. Fakat kendisi hiç de öyle düşünmüyordu. Hiç dert etmeden kolaylıkla silahını taşıyordu işte. Bir erkek olarak, bir asker olarak kendini ispatlaması için karşı taraftan esir aldıkları bir adamı öldürmesi emredilmişti. Thomas önce bunu reddetti. Fakat emre itaat etmediği takdirde, öldürülülebileceği söylendiğinde silahını kullanmak zorunda kaldı. Birbirini izleyen haftalar ve aylarda Thomas'ın içinde yer aldığı eylem grubu "Bağımsız Ulusal Yurtsever Cephe", Liberya çevresindeki yerleşim yerlerine saldırıyordu. Saldırılar sırasında insanlar kuyulara itiliyor ve ölüme terkediliyordu. Thomas bu acımasızlığın ve şiddetin bir parçasıydı. Bu saldırılara en ağır düzeyde maruz kalan kadınların dayanılmaz görüntülerinin seyircisiydi. Savaşta cesur ve güçlü olması için kendisine amfetamin (uyuşturucu) veriliyordu. Thomas sık sık dirsekleri arkadan uzun bir iple birbirine bağlanıp göğüs kafesi dışarı fırlayana dek ip çekilerek cezalandırılıyordu. Askerler onu çözdüğünde kolları uzun süre felç olmuş gibi hareketsiz kalıyordu.

Çocuklar gerçekten mükemmel askerler. Onlar, söz dinleyen ve cesur çocuklar. Onlarla konuştuğunuzda nasıl da zorbalıklara ve ağır cezalara maruz kaldıklarını öğreniyorsunuz. Bazıları savaşı bir oyun olarak görüyor. Çocuk askerler olgusu pek de yeni sayılmaz. Napolyon savaşları öncesine dayanan çok uzun süredir çocuklar orduda baş siviller olarak yer almaktadır. Savaşlar yetişkin erkekleri tükettiğinde askere alınma yaşının altındakiler orduya alınıyorlar. Günümüzde değişen ne diye aklımıza bir soru takıldığında, değişen pek de bir şey yok. Hatta çocuk askerlerin kullanıldığı coğrafi alan daha genişlemiş durumda. Afrika, Güneydoğu Asya ve Latin Amerika'da sivil savaşların birçoğunda çocuk askerler kullanılmaktadır. Bir yenilik de, teknolojinin ışıklı, idare edilebilir ve ateşlemesi basit silahlarıyla günümüzde çocuklar şok taburlarda görev almaktadırlar. Böylece çocuklar modern savaş tekniklerinin öncelikli sivil kurbanlarıdır, çok daha fazla şiddete maruz kalmaktadırlar. 1990'lı yılların sivil savaşları çocuk askerlerle yürütülmektedir..

Liberya'da 5 yılı aşkın bir süredir iç savaş devam etmektedir. Bu zaman süresince binlerce insan hayatını kaybetmiş ve nüfusun üçte biri yurtdışına kaçmış. Birçok farklı grubun yürüttüğü oldukça vahşi bir savaş sürmektedir. Ülkenin her tarafında bazısı 10 yaşında olan çocuklar hamallık ve mayın temizleyiciliğinin dışında ayrıca kontrol noktalarına adam sağlamak ve infazları gerçekleştirmek için askere alınmaktadırlar. Esir öldürmek kutsal bir anlam taşımakta ve idam anı bir tören havasında yaşanmaktadır. Birçoğu kendi ailelerinin palalarla doğranmasını veya kafalarının uçuruluşunu seyretmek zorunda kaldılar ve açlığın, ümitsizliğin getirdiği depresyonla savaşa sürüklendiler. Zaten yaşamlarını idame ettirmek için başka yolları da yoktu.

Şiddetin kurbanları

Liberya, çocukarı askere almak ve bir savaşçı olarak yetiştirme yolunda hiç de yalnız değil. "Quaker Peace ve Service" örgütünün raporuna göre, şu anda 27 sivil savaş içinde Bosna'dan Guatemala'ya Peru'dan Sri Lanka'ya çocuklardan silahlı baskı çeteleri ve asi muhalif grupları oluşturulmuş. Bu çetelerde çocuklara silahların nasıl doldurulduğu ve temizlendiği, yağmalama yöntemleri, kurşunları atlatma, gerektiğinde yakalanmadan kaçmak için ağaçların altındaki çalılar içinde sürünme, rehin alma ve katil olma öğretiliyor. Kamboçya'da 1953'te komünistler monarşinin yerini aldığından beri tüm savaşlarda çocuklar askeri birliklerde yeralmışlardır. Lon Nol'un Cumhuriyeti'ne karşı, Pol Pot'a karşı, sonra da Hun Sen'in Vietnam hükümetine karşı 40 yılın kayıp çocuklarıyla savaşıyorlar.

Sudan'da hükümet güçleriyle Sudan halkının Özgürlük Ordusu (SPLA) arasındaki savaşın 10. yılında 1 milyonun üzerinde insan öldü. Çocuklar zorla kamplara alınıp götürülmekte ve baskı altında tutulmaktaydılar. Çoğu yetim olan bu çocuklar sürekli ateş hattı içinde bulunduruluyorlardı. Zorunlu göç dönemlerinde bazıları kabarmış ırmaklardan karşıya geçerken suda boğulmuşlardı, diğerleri eşkıyalar tarafından katledilmişlerdi. Geri kalanı da cepheye gönderildi ve bir daha görünmediler. SPLA tarafından çalıştırılan kamplardaki koşullarla ilgili çok kötü raporlar geliyordu. Malarya ve dizanteri gibi kolaylıkla önlenebilir hastalıklardan yüzlerce gıdasız bakımsız çocuk ölmekteydi. 1992'de bu bölgeyi ziyaret eden Norveç'li gazeteci Tove Gravdal, 10-11 yaşında zorlukla ayakta durabilen, yaşamak için bazen ot yiyen, bazen yakın köylerden ne çaldılarsa onunla yetinmek zorunda kalan çocukların feci görüntüsüne şahit olmuştu. Bir başka ziyaretçi çocukların durumunu "gözün görebildiği kadar uzak, sadece çıplak vücutlar, çok zayıf çocuklar" biçiminde ifade ediyordu. Savaşın dışında da şiddet bir örtü gibi her yeri kaplamıştı. Savaş durumlarında yaşandığı gibi çocukları hemen etkisi altına alır. Cinayetlerin en yüksek sayıda seyrettiği ve nüfusun yarısının 18 yaşın altında olduğu Kolombiya'da çocuklar da bu şiddetin parçası olmuştur. 1993 yılı boyunca söylendiği üzere hergün 6 çocuk öldürülmüştür. Onların katilleri polis ve güvenlik güçleri, milisler, gerillalar ve kanuni hiçbir yetkisi olmayan silahlı çete üyeleridir. Bu durum devletin uyuşturucu çetelerine karşı mücadelesindeki yeteneksizliğinin ispatı olmuştur.

Çocuklar etnik temizliğin bir başka rezil biçimi "sosyal temizliğin" ya kurbanı ya da parçası durumundadırlar. Kendilerine "tatlı rüyalar" ve "zehir-90" gibi adlar veren silahlı "sosyal temizlik çeteleri" yoksulluk, okul sayısındaki yetersizlik, işsizlik, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, köylerden kentlere göç sonucunda ailelerin parçalanışı nedenleriyle sokaklara dökülen çocuklara yöneldiler. Sadece Medellin'de 1986-93 yılları arasında 4766 çocuk öldü. İçlerinde masum kurbanlar da, çete üyesi olanlar da vardı. 1990 yılında 2 başkan adayı öldürüldüğünde yakalanan katiller 15 ve 16 yaşındaydı.

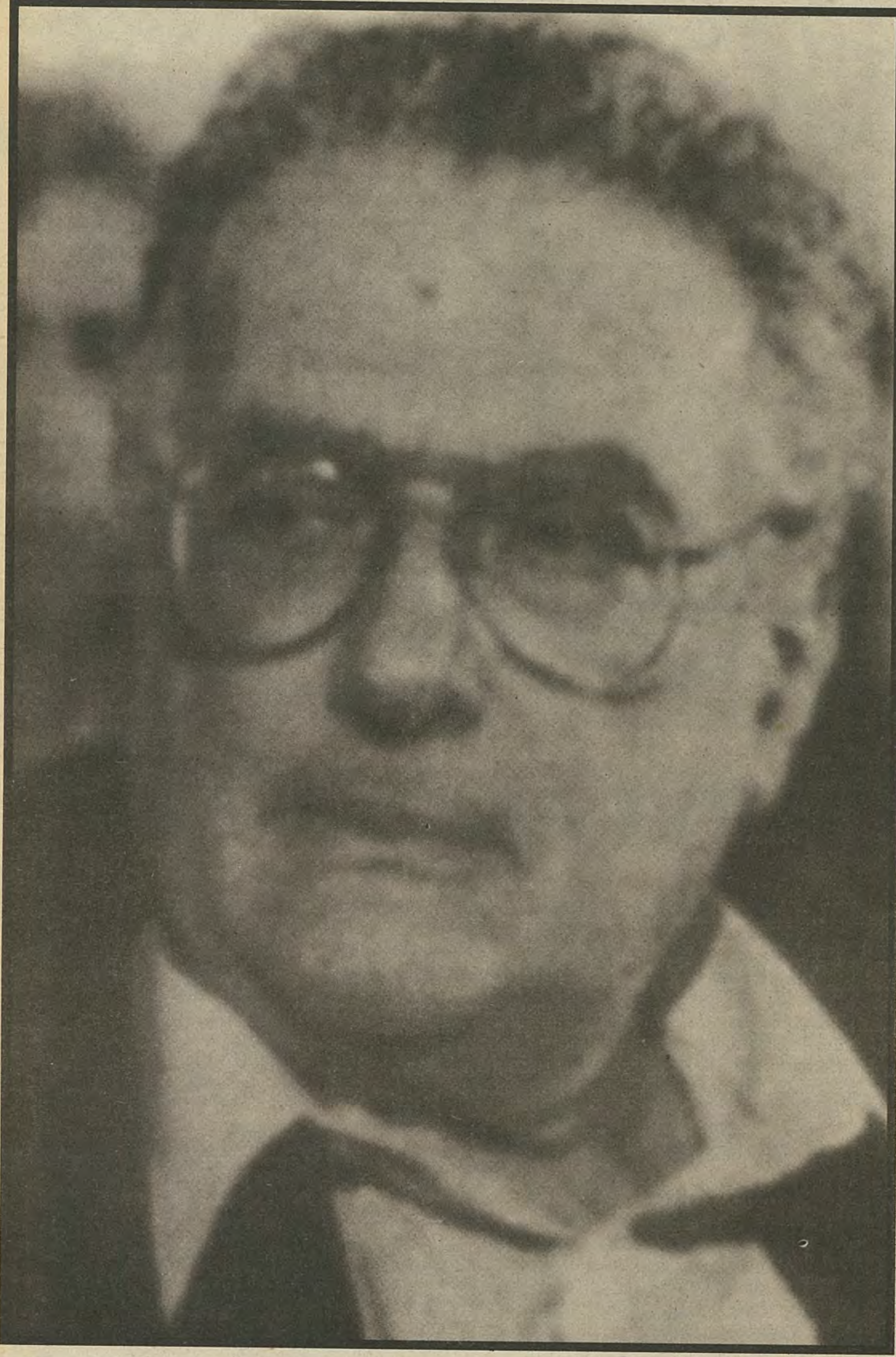
Tank resimleri çiziyorlar

Uluslararası insan hakları yasaları ve antlaşmalar açıktır; "15 yaşın altındaki çocuklar asker olarak kullanılamaz." Ancak bu kuralların uygulanmasına yönelik kontrol imkansızlıkları nedeniyle, hayatta kalanlarla ne yapılabilir noktasında çalışmalara ağırlık verilmiştir.. Mozambik ve Angola'da barış sağlandığında çocuk savaşçıların geleceği merak ediliyordu. Sadece Liberya'da 6000'e yakın çocuk savaşıyordu. Bu 10 yaşındaki askerleri geçmişte kalmış çocukluklarına nasıl döndüreceksiniz? Bu çocuklar yaşanan zalimliğin tanıkları ve parçası olmak zorunda bırakılmışlar. Kendilerine vahşice muamele edilmiş. Çoğu okuma yazma bilmiyor. Çocukluğuna dair hiçbir hatıraya sahip olmayan bir çocuğa nasıl davranacaksınız? Hiç şaşırmayın, bazı aileler çocuklarının izlerini bulduklarında bir katil olarak geri dönen çocuğu eve kabullenmekte isteksiz davranmaktalar.

BM'nin kuruluşları ve gönüllü organizasyonların tesis ettiği ve yürüttüğü rehabilitasyon projeleri ardından ortaya çıkan sonuç ümit verici değildir. Geçmişin asker çocuklarının kızgınlık, şaşkınlık, gerginlik ve bazı zamanlar nefret hisleri Londra'da kurulmuş olan "İşkenceye Maruz Kalmış Kurbanların Bakımına Yönelik Sağlık Vakfı"nda görülen veya İsrail'deki işgal topraklarında doktorlar tarafından gözlenen, ümitsizlik ve kaygı hisleri içinde yaşayan çocukların durumundan çok farklıydı. Resim çizmeleri istendiğinde tanklar ve patlayan bombalar çiziyorlar, oyun oynadıklarında işkenceci rolünü alıyorlardı. Uykusuzluktan, fobilerden, kaygı nöbetlerinden şikayetçiydiler. Bazıları için yemek yemek çok zordu. Birçoğu için de başkalarıyla ilişki kurmak imkansız gibiydi. Merhametsiz, vahşi yaşantılarına dair hatıraları canlıydı. 10 yaşındaki Liberya'lı bir çocuk savaşmaya mecbur edildiğinde önce kızkardeşinin katledilişine tanık olmuştu. Rehabilitasyon programına alındığında, "yaptığımdan dolayı cezalandırılmayı bekliyorum" ifadesini kullanmıştı. Fakat tüm bunların en korkuncu savaşta büyüyen çocukların soğukkanlılığıydı. Örneğin, intifada boyunca İsrailliler'e karşı mücadeleye katılan Filistinli genç çocuklara yaşlarına göre özel görevler verilmişti. 7-10 yaş arasındakilere lastikleri ateşe verme, 11-14 yaş arasındakilere sapan kullanma ve 15 yaşındakilere taş atma görevleri uygun bulunmuştu. Tesadüfi yaşıyorlardı. Ölüm konusunda ilgisizdiler. Kendilerine ne öldürmekten, ne ölmekten korkmadıkları söyletiliyordu.

Çeviren: Aylin Çevik

Umudu yeniden yeşerten adam

"Zafere ulaşabilmek için sosyalizm ekolojik olmalıdır, feminist olmalıdır, demokratik olmalıdır, ama herşeyden önce işçilerin özyönetimine dayanmalıdır. Başka bir sosyalizm mümkün değildir. Emekçilerin, üreticilerin, tüketicilerin kadın erkek tüm vatandaşların neyi nasıl, ne şekilde üreteceklerine, kendilerinin tamamen demokratik bir biçimde karar vermedikleri bir sosyalizm düşünülemez. Sosyalizm ancak ve ancak Marks'ın şu cümlesinde özetlenebilecek olan büyük gelenekle kaynaşırsa mümkündür, yani: Üreticilerin özgürleşmesi ancak ve ancak kendi eserleri olacaktır. Günlük pratiğimizde bu kurala uyduğumuz takdirde sosyalizm yenilmez olacaktır."

Yazıları 20 ve 21. sayfalarda

Portre — *Ernest Mandel*

Geçtiğimiz 21 Temmuz günü geçirdiği kalp krizi sonucu Brüksel'de ölen Belçikalı marksist iktisatçı Ernest Mandel, 4 Nisan 1923'te Frankfurt Am Main'de dünyaya geldi. Çocukluğunu ve gençliğini Anvers'de geçirdi. II. Dünya Savaşı'nda Belçika'da Troçkist bir grubun yöneticisi olarak Nazilerce tutuklandı ve Almanya'ya sürüldü. Nisan 1945'e değin çeşitli hapishanelerde ve çalışma kamplarında kaldı. Savaştan sonra önce gazeteci olarak, sonra da 1954–63 arasında Belçika Genel İşçi Federasyonu'nda iktisat uzmanı olarak çalıştı. Savaş yüzünden kesintiye uğrayan iktisat ve toplumsal tarih öğrenimini sürdürerek 1967'de Paris'teki Sorbonne Üniversitesi'nden diploma aldı. 1972'de Berlin Özgür Üniversitesi'nde doktora çalışmasını tamamladı. 1970'ten sonra Brüksel Özgür Üniversitesi'nde profesörlük yaptı. Federal Almanya üniversitelerinde ders vermesi uzun süre siyasi nedenlerle engellendi.

Mandel Belçika Sosyalist Partisi'nin haftalık dergisi olan La Gauche'un editörlüğünü yaptı. 1961–62'deki genel grev dalgası sırasında önemli bir rol oynadı. Bunun sonucunda yoldaşları ve sol sendikacılarla birlikte partiden atıldı. IV. Enternasyonal'in Belçika örgütü olan (bugünkü adıyla) Sosyalist İşçi Partisi'ni kurdu. Küba ve Nikaragua devrimleri sonrası bu ülkelere giderek ekonomik danışmanlık yaptı. Paris'te 1968 öğrenci hareketleri sırasında Mandel'in ateşli konuşmaları önemli bir rol oynadı ve bunun üzerine uzun süre Fransa'ya girişi Fransız hükümeti tarafından yasaklandı.

IV. Enternasyonal adına dünyanın dört bir yanını gezdi ve bu arada 1991 Mayısı'nda, Mülkiyeliler Birliği ve Yazın Yayıncılık'ın davetlisi olarak Türkiye'ye de geldi.

Mandel Sovyetler Birliği ve benzer yapıdaki öteki sosyalist toplumları Lev Troçki'nin görüşlerinden esinlenerek kapitalizm ile sosyalizm arasında yer alan "geçiş toplumları" olarak görür. Ona göre sosyalizmin inşası, ancak belli başlı sanayi ülkelerini kapsayarak yeryüzünde bütünsel olarak tamamlanabilecektir. Mandel geçiş toplumlarının temel çelişkisini "iki uzlaşmaz iktisadi mantığın, plan mantığı ile piyasa mantığının çatışması" olarak nitelendirir.

Mandel, özellikle ekonomik alanda marksist düşüncenin güncelleştirilmesine önemli katkılarda bulundu. Bunların arasında (çoğu Köz Yayınları ve Yazın Yayıncılık tarafından Türkçeye çevrilen), "Marks'ın İktisadi Düşüncesinin Oluşumu", "Marksist Ekonomi El Kitabı", "Kapitalist Gelişmenin Uzun Dalgaları", "İşçi Sınıfı Hareketi ve Bürokrasi", "Marksizmin Tarihteki Yeri" ve Türkçeye çevrilmeyen tek temel kitabı olan "Spatkapitalismus"u saymak mümkündür. Bir de bunca ciddi işinin arasına sıkıştırdığı polisiye roman okuma merakının ürünü olan "Hoş Cinayet" adlı incelemesinden söz edilebilir. Bunun yanısıra, en tanınmış yöneticisi olduğu Troçkist IV. Enternasyonal'in çeşitli dillerdeki dergilerinde yayımlanan sayısız makaleleri ve incelemeleri de mevcuttur.

SÖZ HAFTALIK HABER YORUM DERGİSİ

Sahibi : Olgu Ltd.Şti. **Genel Koordinatör :** Seyfi ÖNGİDER

Yayın Yönetmeni Merdan YANARDAĞ

Teknik Koordinatör: Hakkı ZEL

Yazı İşleri
Dış Haberler Osman KÖKER
Ekonomi Sermet ÖZDOĞAN
Kültür Sanat Sezai SARIOĞLU
Makaleler Veysi SARISÖZEN

Haber Merkezi: Ahmed BERTUĞ, Ayla ÖNDER

İşletme Müdürü Ali KÜÇÜK

Sorumlu Müdür: Hüseyin AYIK

Reklam Müdürü Emine SAPMAZ

Yayın Kurulu Seyfi Öngider, Sezai Sarıoğlu, Veysi Sarısözen, Merdan Yanardağ

Ankara Büro Temsilci: Mustafa ERDOĞAN, Aylan UNCU, Hatice Can KÜRTÜNCÜ

Ankara Tel:(0312) 418 41 98 Fax:(0312) 418 22 63

İzmir Tel: (0232) 464 21 30

Avrupa Temsilciliği Engin ERKİNER, Kasseler Str. 1a, 60486 Frankfurt, Tel: 49.69.7075714, Fax: 49.69.625645

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim / İstanbul **Tel:** (0212) 244 30 67 - 249 99 29 **Fax:** (0212) 249 99 29 **Basıldığı Yer:** Serler Matbaacılık **Dağıtım:** BBD